

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ
(ΕΕΒΦ 275)

ΕΑΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2016

Β' ΖΩΝΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ ΜΑΡΙΑ ΤΖΙΑΤΖΗ

Βυζαντινή Επιστολογραφία (= Ε/γραφία)
Μάθημα 1^ο

Στα πλαίσια του μαθήματος Β. Ε/γραφία θ' ασχοληθούμε με την λόγια βυζαντινή Επιστολή (=Ε.). Τεχνικοί όροι που χρησιμοποιούνται για την Ε. είναι: επιστολή, γράμμα, γραφή, πιττάκιον (από τον τρόπο που διπλώνονται), χάρτης, χαρτίον (από το υλικό) κ.ά. πολλοί (βλ. Τωμαδάκη σελ. 27 κ. ε.).

Η Ε/γραφία δεν είναι βέβαια νέο λογοτεχνικό φαινόμενο στο Βυζάντιο. Συνεχίζει την αρχαία ελληνική Ε/γραφία¹ (όπως συμβαίνει με τα περισσότερα λογοτεχνικά είδη). Το να γράφει κανείς Ε. ήταν βέβαια αρχαιότατη συνήθεια, όχι ελληνική επινόηση, όπως δείχνει και το περίφημο εύρημα από το Μάρι (1935) πέντε χιλιάδων και πλέον Ε. σε σφηνοειδή γραφή από την εποχή του Χαμμουραμπί (ι). Συλλογές με υποδειγματικές συλλογές γνώριζαν ήδη οι Αιγύπτιοι την 2^η χιλ. π. Χ. Φαίνεται όμως ότι πρώτοι οι Έλληνες διατύπωσαν σκέψεις θεωρητικές για το πώς πρέπει να γράφεται μια Ε. (βλ. παρακάτω).

Η Ε/γραφία ανήκει στον ευρύτερο χώρο της Ρητορικής. Και στις Επιστολές λοιπόν έπρεπε να τηρούνται συγκεκριμένοι ρητορικοί κανόνες. Πολλές μάλιστα από τις βυζαντινές επιστολές που μας έχουν σωθεί δεν είναι παρά «γυμνάσματα», δηλαδή ρητορικές ασκήσεις. Γιατί η σύνταξη επιστολών ήταν μία από τις θεματογραφικές ασκήσεις με τις οποίες οι μαθητές ασκούνταν στην (αττικίζουσα) γλώσσα και στη σύνθεση.

Τύποι Επιστολών

Ήδη από την αρχαιότητα είχαν επινοηθεί και συγκεντρωθεί σε συλλογές (Επιστολάρια) υποδειγματικές επιστολές (τις οποίες χρησιμοποιούν και οι Βυζαντινοί) για κάθε περίσταση (αιτήσεις, αναφορές, φιλικές Ε., ευχαριστήριες, συγχαρητήριες, συλλυπητήριες – παραμυθητικές κ.λ.π.).

Τέτοιοι τύποι επιστολών μάς έχουν παραδοθεί σε δύο ειδικά έργα: α) με τίτλο «Τύποι έπιστολικοί» με το όνομα του Δημητρίου Φαληρέως (ψευδεπίγραφη, στην πραγματικότητα συντεταγμένη πιθανώτατα στην Αίγυπτο από το 2^ο π.Χ. ή ως το 50 μ.Χ.) και β) με τίτλο «Έπιστολαιμαῖοι χαρακτῆρες» με το όνομα του Λιβανίου ή του νεοπλατωνικού Πρόκλου, προφανώς όμως ψευδεπίγραφη και στις δυο περιπτώσεις (Συκουντρής). Το πρώτο έργο απαριθμεί 21 είδη (τύπους) Ε. και φιλοδοξεί να ικανοποιήσει μόνο πρακτικές (όχι λογοτεχνικές) ανάγκες, το δεύτερο διακρίνει 41 επιστολικούς τύπους και φιλοδοξεί (αντίθετα από το πρώτο) να αποτελέσει εισαγωγή στην λογοτεχνική Επιστολή. Και στα δύο έργα δίνεται κάθε φορά ένας σύντομος ορισμός του (εκάστοτε) είδους Επιστολής και επισυνάπτεται ένα σύντομο υπόδειγμα (βλ. το κείμενο στον Τωμαδάκη σελ. 191 κ.ε. και 196 κ.ε., βλ. και τους συγκριτικούς πίνακες αυτ. σελ. 54-57). Τα δύο αυτά Επιστολάρια αποτελούν την αφετηρία για τα αμέτρητα βυζαντινά Επιστολάρια. Η επίδρασή τους φθάνει ως τον 19^ο αι. προπάντων μέσω της διασκευής του αριστοτελιστή Θεοφύλου Κορυδαλλέως (τυπ. 1625). Φυσικά με τέτοιες και τόσες διακρίσεις τα όρια ανάμεσά τους δεν είναι πάντα σαφή.

Για μια όσο γίνεται καλύτερη εποπτεία των χιλιάδων βυζαντινών Ε. ο Herbert Hunger (Η λόγια κοσμική λογοτεχνία των Βυζαντινών τ. Α') έχει προτείνει την κατάταξή τους σε τέσσερεις μεγάλες ομάδες, ανάλογα με τον σκοπό και τον τρόπο δημιουργίας τους:

¹ Μια ιδέα για την αρχαία Ε/γραφία δίνει ο τόμος Epistolographi Graeci του R. Hercher (Paris 1873), (οι περισσότεροι Ε/γράφοι έχουν έκτοτε επανεκδοθεί κριτικά).

1. Υπηρεσιακές
2. Καθαρά ιδιωτικές
3. Φιλολογικές («δημόσιες»)
4. Φιλολογικές ιδιωτικές
1. Οι υπηρεσιακές έχουν ως παραλήπτη ή ως αποστολέα μια υπηρεσία (κρατική ή εκκλησιαστική), δεν προορίζονται καταρχήν για δημοσίευση (μπορούν όμως να δημοσιευθούν είτε από τον συντάκτη τους είτε μετά το θάνατό του μαζί με άλλες Ε. του), έχουν μια πρακτική αφορμή. Σώζονται τέτοιες σε μεγάλο αριθμό, κυρίως σε παπύρους.
2. Οι καθαρά ιδιωτικές γράφονται από και προς έναν ιδιώτη (εννοείται πως ως ιδιώτης μπορεί να γράφει και ένας βασιλιάς ή επίσκοπος), για κάποιο πρακτικό σκοπό, δεν προορίζονται για δημοσίευση (γι' αυτό και είναι πιο λιτές, δηλαδή λιγότερο επηρεασμένες από τους κανόνες της ρητορικής, αλλά και πιο «πραγματικές», δηλαδή πιο πλούσιες σε πραγματικά στοιχεία), σώθηκαν από καθαρή σύμπτωση, κυρίως σε παπύρους – σκουπίδια.
3. οι φιλολογικές (= λογοτεχνικές) (δημόσιες), απευθύνονται σε περισσότερους αναγνώστες (μάλλον: ακροατές), προορίζονται για δημοσίευση σε κάποια συλλογή, δεν υπαγορεύονται από άμεση – επείγουσα αφορμή. Διακρίνονται 4 υποομάδες:
 - α. διδακτικές: στην πλειοψηφία τους θεολογικές (ειδικότερα: ερμηνευτικές – ποιμαντικές: ονομαστές είναι οι τεράστιες συλλογές με το όνομα του Ισιδώρου Πηλουσιώτου (2000 Ε.) και του Νείλου (1000 Ε.)), σύντομες (Φωτίου) ή εκτεταμένες (Μιχαήλ Γλυκᾶ), αλλά υπάρχουν και κοσμικές (Μ. Ψελλού: εκφράσεις έργων τέχνης, αστρονομικές (και Νικηφόρος Γρηγορᾶς), φυσικές, ερμηνευτικές για το λεξιλόγιο ειδικών κλάδων π.χ. της ιατρικής)
 - β. αφιερωματικές – ένθετες: φιλολογικά ή επιστημονικά έργα συνοδεύονταν κάποτε (ήδη στην αρχαιότητα) από έναν πρόλογο σε μορφή Επιστολής (π.χ. τα Λεξικά του Πολυδεύκη, του Φρυνίχου). Χαρακτηριστικό παράδειγμα από την βυζαντινή εποχή η πολυσυζητημένη αφιερωματική Ε. της Βιβλιοθήκης του Φωτίου. – Η συνήθεια πάλι να παρεμβάλλει κανείς στην αφήγηση (στο αρχαίο μυθιστόρημα) μια ανταλλαγή (πλαστών) επιστολών (π.χ. ανάμεσα στους ερωτευμένους ήρωες)
 - γ. μιμητικές: πλαστές επιστολές στις οποίες επιδιώκεται η μίμηση του τρόπου ομιλίας κάποιας κοινωνικής ή επαγγελματικής ομάδας, ή η μίμηση ενός ρήτορα από άλλον (βυζαντινό παράδειγμα ο Θεοφύλακτος Σιμοκάττης). Ο Ιωάννης Χορτασμένος (14^ο αι.) έγραψε απαντήσεις σε επιστολές ή λόγους – ασκήσεις του Λιβανίου.
 - δ. στερεότυπες: πολυάριθμες επιστολές που έχουν συνταχθεί με βάση κάποιο δοκιμασμένο πρότυπο, που περιέχουν σταθερά επιστολογραφικά θέματα, αλλά ελάχιστα (ή καθόλου) πραγματικά στοιχεία, οπότε δεν παρουσιάζουν το παραμικρό ιστορικό ενδιαφέρον (από λογοτεχνική άποψη μόνο έχουν αξία οι γλωσσικές παραλλαγές των γνωστών θεμάτων).
4. οι φιλολογικές ιδιωτικές Ε. (ομάδα ενδιάμεση ανάμεσα στην 2^η και την 3^η) απευθύνονται καταρχήν σε έναν παραλήπτη, ωστόσο ο συντάκτης τους τις προορίζει ενδεχομένως και για δημοσίευση, οπότε φροντίζει το ύφος του αναλόγως. Πρόκειται για την πλειονότητα των βυζαντινών Ε. (και το κύριο αντικείμενο του μαθήματός μας). Συχνά κατά τη δημοσίευση παραλείπονται

κάποια συγκεκριμένα στοιχεία ή ονόματα έτσι ώστε η επιστολή να παίρνει έναν γενικότερο χαρακτήρα, προκειμένου να διαβασθεί και από άλλους. Οι ίδιοι οι Βυζαντινοί διέκριναν τις επιστολές που είχαν «πιττακικόν χαρακτήρα» (απλούστερο ύφος) από αυτές που είχαν «έπιστολιμαῖον χαρακτήρα» (περίτεχνες).

Μάθημα 2^ο

Θεωρία της Επιστολής (= E.)

Οι αρχαίοι δεν είχαν διαμορφώσει μια θεωρία για την E., παρά μόνο για τον λόγο και μάλιστα τον δικανικό λόγο. Για τα υπόλοιπα είδη υπήρχαν μεμονωμένες παρατηρήσεις αλλά κυρίως βασίζονταν στην μίμηση για να γράψουν δόκιμα. Στα Εγχειρίδια ρητορικής δεν υπάρχει θέση για την E/γραφία. Στο Περὶ Ἐρμηνείας ο Δημήτριος αφιερώνει λίγες αράδες σε μια παρέκβασή του, κατά τα άλλα η E. συμπεριλαμβάνεται στο «προγύμνασμα τῆς ἡθοποιίας». 2οι - 1οι αι. α. Χ.

Ως αρχαιότερος «θεωρητικός» της E. θεωρείται ο Αρτέμων Κασσανδρείας (ο αρχαίος εκδότης των E. του Αριστοτέλη) που διατυπώνει κάποιες γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το επιστολικό ύφος (θεωρεί την E. σιγγενική πρός τον διάλογο²) και απαιτεί ένα ύφος απλό, απέριττο που να πλησιάζει στον προφορικό λόγο (τις απόψεις του αυτές μας διέσωσε ο Δημήτριος στο προαναφερθέν έργο).

Τις πιο παληές («ολοκληρωμένες») οδηγίες για την σύνταξη μιας λογοτεχνικής E. τις βρίσκουμε στον Φιλόστρατο (αρχή της 2^{ης} Σοφιστικής, 2^{ος} αι. μ. Χ.). Σύμφωνα μ' αυτές έπρεπε κανείς τόσο από γλωσσική όσο και από υφολογική άποψη ν' ακολουθεί ένα μέσο δρόμο:

να κινείται ανάμεσα στην αττική διάλεκτο και την εξευγενισμένη ομιλουμένη,
να είναι κομψή αλλά και ανεπιτήδευτη
να χαρακτηρίζεται από σαφήνεια.

Ως πρότυπα της εποχής αναφέρονται: ο Απολλώνιος Τυανεύς (1^{ος} αι. μ. Χ.), ο Δίων από την Προύσα (1-2^{ος} αι. μ. Χ.), ο Μάρκος Βρούτος (;), ο αυτοκράτορας Μάρκος Αυρήλιος (γένν. 121 μ. Χ.) και ο Ηρώδης ο Αττικός (παιδαγωγός του προηγουμένου).

Στην χριστιανική Γραμματεία: την αποφυγή των ακροτήτων τόνιζε πάνω απ' όλα και ο Γρηγόριος Ναζιανζήνος, στην διδακτική επιστολή του σχετικά με το σωστό επιστολικό ύφος προς τον ανεψιό του Νικόβουλο (βλ. το κείμενο στον Τωμαδάκη σ. 213-214). Οι βασικές απαιτήσεις του προς τον Επιστολογράφο είναι οι ίδιες που ισχύουν και για την διήγησιν: συντομία, σαφήνεια, χάρις, πρέπον, ἀπτικισμός. Σχετικά με το μήκος της επιστολής μέτρο πρέπει να αποτελεί η σκοπιμότητα (η χρεία). Το ύφος πρέπει να ικανοποιεί τους μορφωμένους, χωρίς να γίνεται ακατανόητο για τους λιγότερο μορφωμένους. Ιδιαίτερη χάρη προσδίδει στην επιστολή η μετρημένη χρήση παροιμιών, αποφθεγμάτων, παρομοιώσεων κ.ά. Αντίθετα, σχήματα λόγου πρέπει να αποφεύγονται. Υψιστη επιταγή: η φυσικότητα, η αποφυγή της προσποίησης. (Έχει διατυπωθεί πρόσφατα στην βιβλιογραφία η άποψη ότι η επιστολή αυτή του Γρηγορίου περιέχει ιδέες που ανάγονται στον Καλλίμαχο (σε έργα του που δεν μας έχουν σωθεί).)

Και στο έργο του Ψευδο-Πρόκλου που αναφέραμε τονίζονται οι ίδιες αρχές, ενώ επαναλαμβάνεται και ο (κλασικός) ορισμός της E. (ἐπιστολή ἐστιν ὁμιλία τις ἐγγράμματος ἀπόντος πρὸς ἀπόντα γινομένη). Τον Ψευδο-Πρόκλο χρησιμοποιεί και ο Φώτιος στην Επιστολή του προς τον Αμφιλόχιο.

² Παρόμοια άποψη έχουν και οι Βυζαντινοί περί επιστολής (βλ. παρακάτω).

Αυτές οι λίγες αρχές είναι βασικά ότι γνώριζαν οι Βυζαντινοί επιστολογράφοι από την ύστερη αρχαιότητα ως «θεωρία της Ε.»

Μόνο πολύ αργότερα, τον 14^ο αι. ο φιλόσοφος Ιωσήφ Ρακενδύτης θα αφιερώσει ένα κεφάλαιο του ρητορικού του εγχειριδίου στην Ε.

Πέρα απ' αυτούς τους κανόνες, απέμενε στον Ε/γράφο να μιμηθεί στην πράξη είτε αρχαία πρότυπα είτε τις υποδειγματικές επιστολές των εγχειριδίων (επιστολαρίων) που αναφέραμε. Επιστολάρια χρησιμοποιούνται σε όλους τους βυζαντινούς αιώνες και αντιγράφονται συνεχώς (ή συντάσσονται εκ νέου ~~συντάσσονται~~).

Ιδιαίτερα δύσκολη ήταν η αρχή της Ε. λόγω των τίτλων και των εθιμοτυπικών εκφράσεων σεβασμού. Έτσι, ακόμη και συγγραφείς όπως ο Μιχαήλ Χωνιάτης έκαναν συλλογές από «αρχές επιστολών» (και) για διδακτικούς λόγους.

Χαρακτηριστικά της Βυζαντινής Ε.

Η σύσταση της Ε., που στην αρχαιότητα είχε την απλή βασική μορφή «ὅ δεῖνα τῷ δεῖνι χαίρειν» αλλάζει στην πρώιμη βυζαντινή εποχή. Αντιστρέφεται: «τῷ δεῖνι ὁ δεῖνα χαίρειν». Ο Ε/γράφος δηλαδή δεν βάζει πια το όνομά του στην αρχή, αλλά σε δεύτερη θέση (μετά τον παραλήπτη) είτε λόγω χριστιανικής ταπεινοφροσύνης είτε λόγω των μεγάλων κοινωνικών διαφορών.

(Σχετικά με τον τύπο χαίρειν, ο αρχαίος γραμματικός Διονύσιος Αλεξανδρεύς (1^{ος} αι. π. Χ.) πιστεύει πως πρόκειται για γλωσσικό πταίσμα (*Περὶ τοῦ ἐν τῇ συνηθείᾳ χαίρειν τοῦ τε ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς*). Το έργο φαίνεται ότι χρησιμοποίησε και ο Λουκιανός (‘*Υπέρ τοῦ ἐν τῇ προσαγορεύσει πταίσματος*’). Την άποψη αποδέχεται εν μέρει και ο Απολλώνιος Δύσκολος, δίνει όμως και την δική του (ορθή) εξήγηση ότι εννοείται ένα ρήμα π.χ. λέγει ή εὐχεται. Πρβλ. όμως και την αρχαία χρήση του απαρεμφάτου αντί προστακτικής: ὥξεῖν’, ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις...)

Παρόμοιες αιτίες μ' αυτές που αναφέρθηκαν παραπάνω οδηγούν και στην τροποποίηση της αρχής της επιστολής: Αποφεύγεται η άμεση προσφώνηση του παραλήπτη και αντικαθίσταται από αφηρημένες προσφωνητικές εκφράσεις όπως «ἡ σὴ φιλανθρωπία», «ἡ σὴ ἐνδοξότης», «τὸ σὸν ὄψος» κ.ά. Παράλληλα φρόντιζε ο Ε/γράφος να μειώσει τον εαυτό του με εκφράσεις όπως «ἡ ἐμὴ (ή «ἡ ἡμετέρω») ἐλεεινότης» («ταπεινότης», «οὐθένεια» κ.ά.). Έτσι προέκυψαν φράσεις όπως: «Προσκυνῶ καὶ ἀσπάζομαι τὴν ὑμῶν φιλανθρωπίαν», «Πολλά προσκυνῶ τὴν σὴν ἀδελφότητα». Αγαπητή είναι ως αρχή και η φράση «Τολμῶν ὁ δοῦλος σου» που συνηθίζονταν στα έγγραφα.

Ανάλογες τάσεις επικρατούν και για τους τύπους χαιρετισμού στο κλείσιμο της Ε. Συνήθως εναπέθεταν την υγεία του παραλήπτη και της οικογενείας του στα χέρια του Θεού ή της θείας Πρόνοιας, πράγμα που οδηγούσε σε μια εκτενέστερη διατύπωση από το κλασικό λιτό «Ἐρρωσο». Τις προσκυνηματικές φράσεις τις συναντάμε και στο τέλος της Ε. Συχνά ζητούσε ακόμη κανείς κλείνοντας από τον παραλήπτη να προσεύχεται γι' αυτόν ή να μην τον ξεχνά.

Ακόμη κατάλληλα για την αρχή της Ε. (αλλά κάποτε και για το τέλος) θεωρούσαν μια παροιμία ή ένα παράθεμα (από αρχαίο συγγραφέα ή από την Βίβλο).

Σημαντικό μέρος της Ε. ήταν το Προοίμιο (=Π). Ο συντάκτης μιας λογοτεχνικής Ε. έχει τις περισσότερες φορές συνείδηση ότι το Π. άξιζε ιδιαίτερη προσοχή. Ήδη από παρατηρήσεις του Λιβανίου συμπεραίνουμε ότι πρόσεχαν την έκταση του Π., ζητούσαν να δικαιολογηθούν όταν το παρέλειπαν και ότι το Π. ήταν στην ουσία το πιο σημαντικό στοιχείο της Ε. για τον αναγνώστη. Συχνά το Π. ολοκληρώνεται (και συνδέεται με τα επόμενα) με στερεότυπες φράσεις («ἀλλὰ ταῦτα μὲν περὶ τούτων») ή «ερωτήσεις» («ἀλλὰ τί μοι βούλεται τὸ προοίμιον;») ή την σύντομη φράση από την αρχαία τραγωδία: «εἰεν» (= ας είναι).

Το ότι ως κύριο μέρος της Ε. θεωρούνταν το Π. επιβεβαιώνεται συχνά και από την κατάσταση στην οποία σώθηκαν μερικές βυζαντινές Ε. Ένας αντιγραφέας αντέγραψε κάποτε μόνο το Π. της Ε. και μετά διέκοπτε το κείμενο μ' ένα «καὶ τὰ ἔξης τῆς ὑποθέσεως (δηλ. περίπου: «κ.τ.λ., κ.τ.λ.»).

Μια παλαιά απαίτηση της θεωρίας της λογοτεχνικής Ε. ήταν (όπως είδαμε) η συντομία, το να μή ξεπεραστεί ένα ορισμένο μέτρο στην έκταση. Αυτήν την θεωρητική δέσμευση, που την χαρακτήριζαν μάλιστα νόμο, την είχαν συνεχώς υπόψη τους οι αλληλογράφοι. Όλες σχεδόν οι συλλογές Ε. περιέχουν έναν αριθμό λακωνικών Ε. (εκτάσεως μεταξύ 3 και 6 τυπογραφικών σειρών). Αυτή η επιτηδευμένη πολλές φορές τάση για λακωνική συντομία ερχόταν φυσικά σε αντίθεση με την επιθυμία των αλληλογράφων οι οποίοι προδοκούσαν να μάθουν από την Ε. όσο γινόταν περισσότερα. Γι' αυτό και ο γράφων ζητούσε κάποτε συγγνώμη για την συντομία της Ε. του ή την απέδιδε σε έλλειψη χρόνου, σε αρρώστεια ή σε έλλειψη υλικού. Εννοείται ότι οι έννοιες συντομία και έκταση είναι σχετικές (όχι απόλυτες).

I. Συκουτρής (RE: s.v. Epistolographie)

α) Επιστολή ή λόγος με την μορφή επιστολής;

Κατά τον Συκουτρή κριτήριο αποτελεί η παρουσία ή όχι του ονόματος του παραλήπτη σε πτώση κλητική στην αρχή του κειμένου: η παρουσία μας πηγαίνει σε λογοτεχνικό έργο ντυμένο με την μορφή Ε., ενώ από τις πραγματικές Ε. απουσιάζει το όνομα σε κλητική! (ο Σ. δέχεται και εξαιρέσεις): π.χ. ο λόγος του Ισοκράτη «Φίλιππος» αρχίζει: Μὴ θαυμάσῃς, ὦ Φίλιππε... ενώ αντίθετα στις Ε. ΙΙ και ΙΙΙ δεν υπάρχει το όνομα.

β) τα όρια μεταξύ ιδιωτικής και λογοτεχνικής Ε. δεν είναι σαφέστατα:

Ενώ κατά τον Deibman

η μεν ιδιωτική: απευθύνεται αποκλειστικά στον παραλήπτη και είναι κατανοητή μόνο από αυτόν

στην δε λογοτεχνική: ο παραλήπτης είναι δευτερεύων, γιατί η Ε. απευθύνεται και στους συγχρόνους και στους μεταγενέστερους: συνεπώς δεν υπάρχει επιστολικό απόρρητο, τα προσωπικά στοιχεία είναι λιγότερο «προσωπικά», το περιεχόμενο γενικότερο και η μορφή πιο φροντισμένη,

αντίθετα ο Συκουτρής επισημαίνει ότι

για τον χαρακτηρισμό / την κατάταξη μιας Ε. αποφασιστικός παράγων δεν είναι μόνο ο σκοπός του γράφοντος, αλλά και

ο παραλήπτης (αν είναι π.χ. μια κοινότητα ή ένας βασιλιάς)

το περιεχόμενο

η μορφή

πρώτα απ' όλα όμως η προσωπικότητα του αποστολέα

είναι στοιχεία που μπορούν να εξυψώσουν μια ιδιωτική Ε. σε λογοτεχνία.

Επομένως συγκαταλέγουμε (κατά τον Σ.) στις λογοτεχνικές Ε. όχι μόνο όσες εξ αρχής προορίζονται από τον συντάκτη τους για δημοσίευση αλλά και όσες εκ των υστέρων λόγω του περιεχομένου, της μορφής, του παραλήπτη, ή της προσωπικότητας του αποστολέα δημοσιεύθηκαν, διαβάστηκαν ή έγιναν αντικείμενο μίμησης.

Η βυζαντινή αντίληψη για την φύση της Ε. πλησιάζει πολύ στην αρχαία. Τονίζεται συχνά (και στους βυζαντινούς) ότι η Ε. υποκαθιστά την προσωπική συνάντηση (όταν αυτή δεν είναι εφικτή), και ότι η Ε. αποτελεί εικόνα της ψυχής του γράφοντος. Επομένως τόσο πιο πετυχημένη θεωρείται μια Ε. όσο πιο ζωηρή ψευδαίσθηση δημιουργεί στον αναγνώστη ότι ο γράφων είναι δίπλα του και του μιλά.

Ο τρόπος που μας παραδόθηκαν οι βυζαντινές Ε. και τα προβλήματα που συνεπάγεται.

Ο αποστολέας συχνά υπαγόρευε την Ε. σε κάποιον ταχυγράφο. Ακολούθως αυτή η στενογραφική μορφή αντιγράφονταν από καλλιγράφο, τόσο για να σταλεί στον παραλήπτη, όσο και για το «αρχείο» του ίδιου του αποστολέα. (Αλλά και στην περίπτωση που η Ε. ήταν ιδιόγραφη και πάλι ο αποστολέας φρόντιζε να κρατά για τον εαυτό του αντίγραφο³.) Ο παραλήπτης πάλι καταχωρούσε την Ε. στο δικό του «βιβλίο εισερχομένων» (όπως θα λέγαμε σήμερα), παράλληλα όμως, όχι σπάνια φρόντιζε για την αντιγραφή της σε περισσότερα αντίγραφα τα οποία μοιράζονταν σε φίλους ή μαθητές. Είναι λοιπόν σαφές ότι προκύπτει έτσι μια διπλή παράδοση για τις περισσότερες Ε.: η παράδοση του αποστολέα και η παράδοση του παραλήπτη. Δεδομένου μάλιστα ότι συχνά ο αποστολέας, όταν αποφάσιζε να εκδώσει κάποιες Ε. συχνά επέφερε αλλαγές, κατά την κρίση του απαραίτητες για την δημοσίευση των Ε., προκύπτει πάντα το ερώτημα: ποιά παράδοση έχουμε μπροστά μας (του αποστολέα ή του παραλήπτη); Και, αν έχουμε δύο παραδόσεις που αποκλίνουν, μπορούν οι διαφορές της μιας να εξηγηθούν ως τροποποιήσεις εκ μέρους του αποστολέα ή πρόκειται για αλλοιώσεις (παρεμβολές κλπ.) απ' αυτές που συμβαίνουν στην χειρόγραφη παράδοση κάθε έργου, άρα για μή γνήσιες γραφές;

³ Εννοείται ότι δεν αντιγράφονταν οι Ε. «πιττακικού χαρακτήρα», αφού δεν προορίζονταν σε καμμιά περίπτωση για δημοσίευση.

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
Ομοτίμου καθηγητού της Ευζωνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών
Όμοτίμου καθηγητού της Βεζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΝ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ANATYPOΣΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ (1969 - 1970)
ΜΕΤΑ ΙΡΟΣΘΗΝΚΩΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΕΠΙΣΤΟΛΟΤΟΞΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. ΠΟΥΡΝΑΡΑ
ΦΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1993

ΠΑΡΑΤΗΜΑ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑΣ πρό ΙΩΑΝΝΟΥ ΣΥΚΟΥΤΡΗ *

Εἰτε δέ τι ἔχω κατὰ νοῦν νὰ ἀκθέσω δὲν προτίθεμαι νὰ σᾶς ἀπασχολήσω μὲ συμπεράσματα ἐπὶ μέρους ἑρευνῶν, δοσον σημαντικά καὶ ἀνεψιαὶ. Εθεωρήσα συστημάτερον, πρὸ συγχειρώσεων ἀνδρῶν ἐντελεμένων νὰ φεύγουν ἐπὶ τῶν πλέον σημαντικῶν προβλημάτων τῆς Βυζαντινολογίας, νὰ ἀντιτίξω γενικά ὑδεῖς καὶ ἀπόδεις, αἱ ὄπειαι κατὰ τὴν μελέτην τῆς Βυζαντινῆς ἐπιστολογραφίας κατέστησαν ἐπιτακτυκαῖ.

Ο διαθέσιμος χρόνος δὲν μοῦ ἐπιτρέπει ἀτυχῶν νὰ δύνω σύρκα καὶ δεῖξε τὰ ἐκτίθεμα τα πραγματεύμενος διερδοικῆς συγκεκριμένων ἐπὶ μέρους περιπτώσεως ἀλλὰ καὶ οὐτα δὲν θὰ εἴναι, ἐπίτελο, ζευγέων περιπτώσεως. Διότι πρόκειται περὶ ἑνὸς αλλιού λογοτεχνικῆς δράσεως, διποὺ οἱ Βυζαντινοὶ εἶχον πράγματα κέρδισον ἀπόδοσιν.

Τοῦτο πολλάκις ήδη ἐτούτοις καὶ δὲν χρειάζεται νὰ ἐπεκτείνω περισσερέω. Εν θα κήθελα ἐν τούτοις νὰ ἐκφέρω : συστηματικὴ καὶ ἀγκλογος πρὸς τὴν φύσιν τῆς ἀπασχόλησης μὲ τὴν Βυζαντινὴν ἐπιστολογραφίαν θὰ δημητρήσῃ — τὸ πιστεύω ἀκρατέστως — εἰς τὴν ἀναγνώστην διτεῖν τὸ μάνον λογοτελεύτην εἰδοῦ, εἰς τὸ ὅποῖον οἱ Βυζαντινοὶ ὑπερέμελον κατὰ πολὺ τὰ κάθαστα καὶ μεταλασσού τῶν πρότυπα. "Αὐδρες, ὡς δὲ Θεοδωρος Στουδίνης, δ Φώτιος, δ Μιχαὴλ Ψελλός, δ Μαξιμος Πλανούδης, Γρηγόριος δ Κύπριος, δ καρδινάλιος Βησσαρείου κ.ἄ., αἵρεσκοντες ὡς συγγραφεῖς ἐπιστολῶν εἰς πολὺ ἀνωτέρων

* Probleme der byzantinischen Epistolographie & Actes de IIIe Congrès d'Etudes Byzantines, Athènes 1932, σε. 295 - 310.

"Εκρινα σκόπιμον νὰ ἐπιτάξω τοι βιβλίου τὴν μετάφρασιν τῆς διε τοῦ μνημονίστως τοῦ ιω. Συκούτρη, εἰς ἥν πρέψειν τὴν παρορίστη τοι διὰ νὰ δεῖσαι αὐτόν τὸν πάτερα τὸ πρόβλημα πρὸ τεοπαρακονταῖας περίστων καὶ ποτὸν παρατηρήσεων καὶ δευτέρων εἰς στάλησην ἵστεν εἴλεν ἢ πρωτοβουλία τοῦ ἀσμήτητον φίλου μου νὰ σταχωληθῇ καὶ μὲ τὸ θέμα τῆς Επιστολογραφίας. Τὸ μιθρον τούτο, ὃς έπειτα φιλούν, ὑπῆρξε καντρισματικόν τοῦ, ἔμοι μετὰ τὸν θεατόν του συνεχίστην τῆς διε τοῦ μνημονίστως τοῦ Συκούτρη.

1. Κατὰ τὴν ἐκτίπωσιν τῆς διαλέξεως δὲν ἐλέγθησαν διάλογοι ὅτι μηδὲν αἱ προστήκαται. Διὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποιοῦσην περιστέλλω εἰς τὸ μεγάλο θέμαν μου περὶ τῆς Ελληνικῆς καὶ Ρωμαϊκῆς ἐπιστολογραφίας ἐν II συμπληρωματικῷ τῷκρο τῆς R韻enzyklopädie τῶν Pauly - Wissowa - Kroll καὶ τὴν ἑκατὸν βιβλιογραφίαν.

βαθιμίδα ή οι ἐγκαμπούρεμοι τῆς ἀρχαλεας ἐπιστολογραφίας. Λιβάνιος και Συνέ-
σιος. Και ἐν θεῷ κανεὶς ων ζητήστη ἔργα τῆς Βυζαντίου λογοτεχνίας, εἰς τὰ
ὅποια εἶναι διανετὸν νότος πολιθανῆς λογοτεχνῆς σημασία μὴ διατρέψουσα μόνον
ἐκ τῶν συνθηκῶν και προτυπώσεων τῆς ἑποχῆς, τότε, εκτὸς τῆς ἐκκλησιαστικῆς
ποιησεως, μόνον εἰς τὴν ἐπιστολογραφίαν προσφέρονται ἔργα τα ὅποια, εἰς
μετηγένθινον πρὸς ἀπόλυτον αἰσθητικὸν μέτρον, ἀνήκουν εἰς τὴν παρόδημον
λογοτεχνίαν.

* Εὐ σκέπει πρὸς τὴν τοιωτὴν σπουδαστητα τῆς Βυζαντίου ἐπιστολο-
γραφίας ἡλίκιαστα εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τῆς μέχρι σήμερον ἔρευνης. Άγριοι
ὑπέρχουν ποιηθοῦν πρῶτον εἶναι τὰ κείμενα κατὰ μέρα μέρος ἀνένδοντα. "Η
ἔργου ἐκδοθῆ εἰς αἱρησίους και ἐλέγχου προστάτες ἐκδίδονται, καὶ ἐπειτα ἔξα-
κολουθοῦν νά μᾶς λεπίους τὰ βιοτήματα διὰ τὴν προσωπογραφίαν και προ-
γραφαντελῆ ἐκτίμησην του." Οὐτὶ ἀστήνετος αἰτία εἶναι ὅτι και ἡ ἀρχαλεα ἐπι-
στηματικὴ ἐκτίμησην του. "Οὐτὶ ἀστήνετος αἰτία εἶναι ἡ Βυζαντίη, δὲν ἔχει ἔρευ-
νητῇ ἀκόμη προστηκόντως, παρὰ τὴν ἐπανεκτημένων ἐκφρασθεῖσαν σύγχρονον." Εξ
αὐτοῦ δημοσίευτον ὅτι ἡ μελέτη τῆς Βυζαντίου Ἐπιστολογραφίας προσορ-
ίζεται ἀνθριβῶς νά φέρῃ λαμπτρὸν φῶς, και ἐπὶ τῆς ἀρχαλεας, και ταῦτα διέτι τὸ
ὑπακούειν ὅτιον εἰς μεταλλικῶν ἀρθρῶν και σέου πλουτιώτερον αἱ τρη-
ταὶ. Μόνον εἰςδος ἐπιστολῶν, τὰς ὄποιας ἔχει ἀλλοιού χαρατάξει ὑπὸ τὸν τε-
λεῖον «Πλασταὶ Επιστολολόγοι», λεπτοὶ σχεδίους ἐντελῶς ἀντὸν τὸ χειρός Βυζαντίου.
Τελευταῖος των ἐπιτρόπων εἶναι διὸ Θεοφύλακτος Συμβολῆτης. Δὲν γνωρίζω
τοῦς ἔξηγεταν τὰ περιεργανά αὐτὸς γεγονός.

* Η κυρία δύνασται διὰ τὴν παρακαλήσην αὐτῆν ἔργωνται κατὰ τὴν γρά-
μην μου εἰς τὸ διη τὴν μελέτην τῆς Βυζαντίου ἐπιστολῆς τῆς φανέται νὰ παρέχῃ
ἀπομένην διὰ τὸν καταβογήθεντα κόπον. Διατὶ νὰ βαθιστῇ κανεὶς μέσα εἰς ἀπε-
ραγα καλέσειν, διὰ τὸν διάτρητον της μόνην διάτρητον, διὰ νὰ αἰσκομπίσῃ;
Δὲν εἴναι προτιμότερον νά ἀφοιτωθῇ κανεὶς εἰς ἀλλαζόν, πλέον ἀποδοτικός,
ἔρευνας; Εἰς τὴν προγραμματικήν δὲν λείπουν τὰ τρίματα ἐκεῖνα τὰ ὅποια
ἔχουν ὑψηστην σημασίαν διὰ τὴν γράμμα τῆς ἑποχῆς και τοῦ πολιτισμοῦ της,

- Διότι τὰ διάλα προσέντων τοῦ ρητορικοῦ Ἀπεικονιοῦ, τὸν ἀνθρώπου και αὐτοῦ αἱ
ἐπιστολαὶ, ἀποτολο, μελέτα, χρεῖαν εἰπ. δὲν πάνων νά καλλιεργήσονται μὲ διαπλέξεων εἰς
τὸ Βυζαντίον. "Τίκια νά ὑπέρθη κάποια σχέση μὲ τὴν διαφορετικὴν τεχνολογίαν μὲν
τὴν διεργατικὴν τεχνήν. Ἀκόντι και διέρκενται πετρού - ἀρχαιοτυπεῖ γράμματα, διὰ τῶν δημοτῶν
εἰρητέοντο οι συγγραφεῖς ποιῶνται ἀνταπολόμην, δὲν γράπονται δημοτικά πάλεν νά περισταλεῖσθων.
Εἶται φανερόν παραδίδονται, και δὲν τοὺς μεταθέτῃ διαφορετικὴ σημασία, τὸ πόσον διάγειν
δημόροις τὸν διεργατικὸν πετρούνται και τὸ πόσον μετρομένον τὸν Βυζαντινόν. Περὶ τῆς Ρω-
μαϊκῆς εἰχον μετρικας συγκρημένας γράμματα, διότι εἴλεστο πόσον τριγμάτα τῆς ἑποχῆς των
ιστοριας. Αλλα τὴν μετριας εἰληγματικὴν δημόρον τῆς ὑπερ - λεπτότητας, διότι
Ἀγριλλεας και ἀλεξανδρία, Θεοφύλακτος και Στρατόρ, Περιεργανά και Πτολεμαίος δὲν διε-
κρινονται πάλιον αἱ μελέται.

διὰ τὴν αρέσιν ἐπὶ προσάπων και πραγμάτων. ἀλλὰ εἶναι ἡ ἐξαιρεσία. Οἱ βα-
ρεῖς τέρπου τῆς Βυζαντίου ἐπιστολογραφίας δίδουν κατὰ κανόνα τὴν ἐντύπωσην
κανῶν φυλαριῶν διακασμούμενων μὲ ὀρείας, πλήρεις ἀνθίσαν, ἀλλὰ κούφας φρέ-
σσει, και τὴν ἐντύπωσην ποιημένης ἐρευνηθεῖσαν ἔδων και ἐπει, Χωρίς νὰ ὑπάρ-
χῃ τίποτε κρίσιμον διὰ νὰ γνωρίσουμε τὴν ἑποχήν και τὰ πρόσωπα. 'Εν τέλει
καταλήγομεν εἰς τὴν πεποίθησιν δὲν εἰς αὐτὴ τὰ προΐστα φιλορροήν προπελεάν,
ἢ δύοις περιφρονεῖ καθε συγκεκριμένην λεπτομέρειαν και παραθέτει, διὸ τὴν
ἀποκαλύψεως μᾶς φυγῆς, ἀνοστον ἐκδηλωσιν φιλος δῶς και κανονοπότας διεν
πνεύματος, τὰ μόνα τὰ διατὰ ἔχουν ἀξέιδεν εἶναι τὰ διανόματα τῶν παραληγατῶν.
Δὲν θέλω διότου νά δημιουρθῶ τὴν δρθνητα διαπιστώσεων διου στηρίζεται
ἢ τοιωτην κρίσιν, ἀλλὰ δὲν ἡμιπορῶ και νά τὴν θεορήσω δικαιολογημένην.
Όχι διότι θὰ γίνεται νὰ παραστήσω ἐξ ἀντίθετου τὴν Βυζαντίην ἐπιστολο-
γραφαντικῶν συνδέσμων ἀποκλίνει μὲ αὐτὴν θὰ μᾶς διηγήσῃ εἰς
και ἐδῶ, διπος πάντοτε, ἢ παραστατικῶν ἀποκλίνεις τῶν άριστουν γηγενεῖσιν. Μάλλον πιστεύω διε
τὴν ἀναγνώρισιν, διὰ τὸ διεθιμός τῶν άριστουν γηγενεῖσιν περιπορισμένος
μέσος εἰς τὸ πλήθος τῶν καλῶν, τῶν μετρίων ἢ και ἀναζέλων κειμένων.
Αλλ' ἡ στασιστόληπτης αὐτὴ πρέπει νά δρικέται αὖτον ἀρχήν, ἡ διαίτα
Ιστήνεις ἀπὸ μακρού χρόνου διὰ τὸν ιστορικὸν ἐπιστήματος: διὸ κάθε πενυματικὸν
προϊόν του παρείθεταις, ἀρθρεῖται νά ἐξετάσται κυρίως και πρὸ πάντων, ἢν δηλ
ἀποκλειστικῶς, συμπλόκων πρὸς δὲ, τὸ ἐπεδίδοντα δὲ' αὐτοῖς ὁ δημιούργος του. Η
ἐφαρμογὴ νεωτέρου μέρους κρίσεως μᾶς ἀπομακρύνει ἀναγνωρίστων αὖτον τὴν
κατανοήσην τοῦ ἔργου. Καὶ ἀπρίβως οι φιλόλογοι ἔχουν χρέος νὰ ἔγγρησον ἐκ
τῶν προϊόντων τοῦ παρελθόντος διχι μόνην ἐκεῖνα διὰ τὸ διότια ὑπάρχει ἡδη
ἐνδιαφέροντας τοὺς νεωτέρους και κατανοῦντας ἀμέσως, διὰλλα και νὰ κανονο-
στῶν προστὰ εἰς τὴν συγχρόνουν ἀντίκρημαν και ριμοκείλων τὰ διανύθιστα και
παράδοξα.

* Η στάσις τώρα τῶν συγχρόνων ἀπένεινται μᾶςδικιανῆς ἀλληγοραφίας
καθοδίζεται, διότι δίο περισσόντων: πρῶτον ὑπὸ τῆς πραγματευτικῆς ἀπαρτη-
σεως διὰ συγκριμένης λεπτομερεῖας και διον τὸ διανόματα συντομο-
χῶν ἢ διανοητικῶν περιεγγέλμων. δεύτερον ὑπὸ τῆς μάτιας προσωπικούόποτος, νά
ἀπαντηθεῖσιν τοὺς μεγάλους «en pantouffles», διπος δὲν παρουσιάζονται και
δὲν πρέπει νά παρουσιάζονται εἰς τὰ ἔργα των.

Οὔτω θεωροῦμεν τὰς ἐπιστολὰς ὡς πηγὴν ἀρχήν ἐντὸς τοῦ ιστορίου και
τὸν πολιτισμόν, και ἀρχ' ἐπέρθου νά τεκμηρίωσε τοῦ βίου προσωπικούόποτος. Η
γηγετει και ἀξέιδεν των αὐτόνομων διον ἀποκλινόντων ἔχουν γηγενή, διπος ἀποκλ-
ινότωντων ἔχει ἐκφρασθῆ ὁ συγγραφεῖς των, διπος περιπορισμένον τὸ πρε-
κέμενον τὸ διοτόν μᾶς ἀποκλινόντες αὐτῆς εἰς τὰ ἀνθρώπουν, τὰ πολὺ ἀν-

Οι Βυζαντινοί δύος, τηρή μάλιστα οι Ἀρχαῖοι, έβλεπεν τὸ πρότιγμα διαφορετικά. Τοιούτου εἰδους ἐπιστολές ἔχουν άσφαλτος γράψει πλήθις, διὰλ' οὐτε μόνα σχεδὸν δὲν ἔφισται μέρχεις ἡ μιᾶν. Διάτοι ἐθέωρεν ὅτι δὲν ἔχεις καὶ τὸν κατάτοξον νὰ τὰς ἀντιγράψουν, ἀλλομὲν διλγάρτερον νὰ τὰς διατελέσουν· Ὡ, τὸν κατάτοξον ἐπιστολήν ἐπιστολήν τὴς Βυζαντινῆς ἐπιστολογραφίας εἶναι ἀποκλειστικός λογοτύπος τῆς διατελέσσεται· Εγράφοντας δὲ μὲ τὴν προστικήν τῆς διατελέσσεται τὸν κατάτοξον νὰ τὰς ἀντιγράψουν, ἀλλομὲν διλγάρτερον, ἀλλὰ καὶ πρὸ εἰρέος συγχρόνου πρότιγμον ποτὸν κοινοῦ. Εἶναι δινοτάνην τὸν κατατοξονικὸν ὅτι ἐπενεγέρθει τὴν εὐθύτερην καὶ ἀξιοτερῆτην ἀμφοτείδιν τοῦ· Διάτοι τὸ αἰσθητικά τῆς εὐ πεπελατεῖ καὶ τῆς ἀξιοτερῆτης πεπελατεῖ τὸν Βυζαντινὸν ἐν γένει. 'Εποφθέ-
γενται χαρακτηριστικῶν μάλιστα τῆς φυσεώς τῶν Βυζαντινῶν κτητέων καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς Βυζαντινῆς λεπτομορφίας. Εἰς τὴν σκηνοβιβλιοτάκην προσοτήνη μὲτρούσαν ἀνθρώποις καθιερώθησαν ἡ ἔξιτετρους ἐμφάνισις τῶν ἁγιθρώπων, μὲτρούσαν τοῦ αὐτοκράτορος μετρήσαν καὶ ποὺ τελευταῖον λεπτών τοῦ χωρίου, ὃ διποτὸς ἐγκατατάσσεται τὸ καθημε-
ρικὸν κουρελακατέμονον φόρεμα διὰ τὰ ἐκτελέστη τὰ καθημερινά του μέσα εἰς τὴν ἀλεποπόρητη τῶν χρυσῶν ἐνδυμάτων, παντοῦ ἐκδηλώσεται τὸ αὐτὸν πνεῦμα, τὸ ἀντόποδον ἀναγκάζει καὶ τὸν γράφοντα ἐπιστολὴν νὰ δύνηται πρὸς τοὺς συγχρόνους καὶ τοὺς μετογενεστέρους μὲ εὐρεῖται γλώσσαν καὶ λαμπράνη μαρφάρην καστρουμέ-
νην μὲ δῆλα τὰ lumina orationis, διὰ τέλειον νὰ εἴται· Ἀξιοπεπτεῖ καθημερινὸν ἑβδό-
μορεῖ τὸ Βυζαντινὸς καὶ τὴν συγγραφήν δράστων καὶ τοῦ διὸ μὲν ὑποχρέωται εὐ-
τελείας ἀπέναντι τοῦ παραλήπτου καὶ τοῦ κοινοῦ νὰ μὴ φεισθῇ οὐδενὸς ἀπό τοῦ διδιὰ νὰ ἐπιδειξῇ διὰ τοῦ παραλήπτου. 'Εντητήριος καπτοῖος ιδεομένους εἰς τὴν προστά-
τινην τὸν νὰ ἔχειν μιαθιστὸν περάσμα τῆς καθημερινῆς λειτουργίας, ἐπιτρέπεται τοῖς καὶ τοῖς
τετελεῖσθαι τὰ διδιμομορφήσιον ἀποστολήν τοῦ μήνη μηνὸς τοῦ πάσα διὰ μέσης τὸ πτωχόν
"Επειγοντὴν τῆσσα, καὶ καπταπλατάρης εἰς τὴν μήνη μηνὸς τοῦ πάσα διὰ μέσης τὸ πτωχόν
πολυτελέμων στὸν τοῦ Χαροπᾶν διαπρέπει μὲ τὴν πολυτελεῖαν καὶ λαμπρότητα τῶν
χρώματα μεταξωτῶν ὑφασμάτων πολατῶν ποντίκων καὶ πολατῶν ποντίκων καὶ τὸν
τετελεῖσθαι τὰ διποτὰ εἴρηται παλαιὸς σεντούλιας διὰ τὴν ἥμερον αὐγήν, πάσι διὰ
τετελεῖσθαι τὰ διποτὰ εἴρηται παλαιὸς σεντούλιας διὰ τὴν ἥμερον αὐγήν, πάσι διὰ

1. Ός γνωστέν ἡ συλλογή τῶν πρὸς Ἀππιανὸν ἐπιστολῶν τοῦ Κλεόδωρου διετρέψθη εἰς αὐτούς τοὺς καὶ ξηρούσιού τούς τογγοφάρεν.

ματα, ποι κλιροδός τούντα από μητέρων εἰς κόρηγη, έκεινος ότα διηγήθη νά από-
λαυστηί και ἔνα γράμμα, σπου τὸ ἐμφατικὸν σῆμα λόγου, ἡ ἐξεργασμένη μεγα-
λοεπεια, ἡ ποινιόλευμος εἰκάνων, ἡ πρωτότυπος ἔκχροας τοκεψεως, ἡ σπανία
καὶ μὴ φθεῖσα ἐκ τῆς καργίσανσας ἀρχαίας λέξεως, ἡ μακρινή περιπονή, τὸ πνευμα-
τικὲς λογοπαίρηνος, περιφρήμα ὀνόματα, τῆς μαθίσαρίας καὶ τῆς ἴστοριας,
ἀμφιβάτων φύλαφρονήνεις καὶ λεπτή φύλαφρονεια συντῶνται διὰ ν' ἀποτελέσουν
ποινιπούλαν τίνακα λαμπρότητος καὶ κομψότητος, ὁ δόποις δέρψης τοὺς Βυ-
ζαντίνους, μὲ τὸν θεαματικὸν διὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν λεπτὴν καλαίσθησιαν, τό-
σον ἑκοταπεικός, διστε νὰ ληστηνὸν τὴν προστικὴν ἀφοριὴν μᾶς ἐντοστάζῃ.
Εἰς τοιοῦτο περιβάλλον αἱ αἰσθητικαὶ δέξαι τῆς ἀξιοπρεπειας, τῆς κομψο-
τητος καὶ τῆς εὐπερετείας δίδουν τὸ μέτρον, ἵνων αἱ αἰλαθητικαὶ δέξαι τοῦ μάλη-
θοῦς καὶ τοῦ χαλκοῦ τάσσονται ὑπό. Διὰ τοῦτο εἶναι ἡ ἀπότελλη γλώσσα κατωτέρω
τῆς, Ἀρτοῦρης, καὶ θεωρεῖται λιγότερα αἱ συγχειρημένα λεπτομέρεια τοποθεύε-
γονται ὡς περίστητες θεωρεῖται τὸ φυτεύον ὃς ἀνήκην εἰς τὴν καθημερινὴν
ζωὴν. Οὐτοις ἀρέτερονται εἰς μεταρριζόφας ἐνοικῶν, χωρίσον δὲ τῶν ἐπιθέτων ἡ
τόπων (π.χ. ὁ τοῦ Σωφρονίσκου, ἡ τοῦ Πέλοπος), προσταθμοῦν νὰ ἀποσχεψούσων
τὰ λεγόμενα τῶν εἰς διφορομεμένους συστεγμούς, διὰ νὰ ἀφήσουσ
εἰς τὸν ἀναγνώστην, τὸν ἐκλεπτυσμένον ἀναγνώστη, πρὸς τὸν δόποιον καὶ μόνον
απευθύνοντα, τὴν πάγην ἀπόλειαν τῆς ζερῆς διὰ τὴν ἀποσαφήνισιν. "Οὐα
ζεσσα δεν εἶναι, εὐγενή, τὰ αἰσθητοντα τὸν δυσαρμοίκων καὶ δεν ἡμιπορεῖ νά είναι
εὐγενὲς ἡ, τι δύοι, ἀκόμη καὶ οἱ χωρὶς μερόων καὶ παιδίσκων, εἴναι εἰς θέσιν
νὰ ἔνοιον καὶ νὰ αἰσθάνωνται ὅχι τὸ φυτοκόνιον, διότι εἶναι προστόν εἰς δόλους,
ὅχι τὸ συγχειρημένον, διότι θεωρεῖται κοινὸν καὶ χαδάνον. Αὔτος ὁ horror
reum vulgarium, αὐτὴν ἡ ὑπερβολικὴ εὐασθεθεία, ἡ δροσία δεν θέλει οὐτε δύνα-
ται νὰ διασφύγῃ τὸ γεννοῦν ἀπό τοῦ κοινοῦ, εἶναι τὸ προστατευτικὸν τεῦχος τὸ
όποιον ὄρθιων σὲ Βούλαντος περὶ τὸν ζέωρακένον ιδεούκον κόσμον, οὗτον
κλειδώνεται διὰ νὰ προστατευθῇ ἀπὸ τὴν εἰσβολὴν τῆς καθημερινότητος καὶ
τοῦ τερπυμένου.

Η ἐπιστολὴ δρεῖνει νὰ εἴηται μία εἰκόνων τοῦ Ἑγώ — τὸ εἴκονον οἱ Ἀργάται, τὸ ζέχερετ καὶ τὸ λέγει ὁ Βυζαντίος ἐκποίησης (π.χ. ὁ Ψελλός, MB 5, 242). Δὲν πρέπει νὰ εἴηται λόγον δύμας νὰ είναι εἰκόνων τοῦ προτυματικοῦ, καθημερινοῦ, ἀμέσου Ἑγώ, ἀλλὰ τοῦ πεπαδευμένου, μορφωμένου, τοῦ ιδιαίτερου Ἑγώ. Καθήκον του γίνεται τότε διεθεσιακός βιούσσεται εἰναιαὶ ἔννοιαν τοῦ κόσμου. Καθήκον του γίνεται δηλαδή νὰ μποτιστηθῇ τὰ πολὺ ἀθρώπινα τῆς θεοτοκίας του ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς ζωῆς, καὶ τῆς ζωῆς τῶν προσώπων δύον ίσχυον φέρεται, ή νὰ κάμη διάλογος ὑπαντηγόνων βρεχούν καὶ λαυθίσοντα. Μήτος καὶ πατέρας, θυμός καὶ ἔπαρσης καὶ κάλλος ἀδυνατίας ζήθουν δέν εἶναι δραστικούς, θυμός καὶ παραστεπούνται εἶτε καὶ παραστεπούνται εἶτε καὶ ένεγρούν κρυψατά πάντα τὸ κάλυμμα τῆς

ἀγαθοτήτος καὶ τῆς καλωσοῦντος. Καὶ ἀπὸ γράψη κανεῖς γράμμα, ὃντος ἔρχονται εἰς τὸ πρᾶς τοικῆται αὐτῆις πλευραῖς τοῦ ἀνθρωπίνου ἔγω, διεύ-
το περιδιαιρέσιν σὺν τὰ δημοσιεύσιμα, ἢ φροντίζουν νὰ τὸ καταστήσουν
ἀφίσταντες διὰ τῆς ἀρχικότερος τῶν συγκεκριμένων μαρτυριῶν. Η εκάλι τοῦ
οὐγγραφέως ἐπιστολῆς, δύος συντίθεται μέσα ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν του,
τρέπεται νὰ εἶναι τὸ δημοιώμα ἕνος αὐδήρος μὲ καλὰ αἰσθήματα μόνον, καὶ μὲ
καλὰς ἴδιωτας, ὃ ὅποτε διαδιένεται εἰς φύλαν καὶ εἰρηνικότητην, ἐνθουσια-
ζεται διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὸν εὐγενεῖς ἀπολαύοντας, οἵ μόνον μὲ τὴν σκέψιν
εἰς τὸν παραδίκητην. Δὲν εἶναι ὑποκροτία ὅτα κανέται, κατέντος ἐνδειξιμένως δὲν
αποκαλεσται νὰ ὑπέρβη. Οὔτε καὶ ἔγραψεται ὡς ἀπλῇ εὐθένεια, ἀν καὶ δὲν
πρέπει νὰ λησμονοῦμεν, διτὶ αἱ ὑπερβολαὶ τῆς ἀποκῆς ἐκείνης μόριοντο μᾶλ-
λον εἰς τὰ αἰσθήματα παρὰ εἰς τὸ ὄφος. Ήδω πρέπει μάλισται νὰ θεωρηθῇ ὡς
αἰσθήμα εὑπερέπειας καὶ διεκρίσεως, τὸ ὄπετον ἀπετεῖ δῆτα νὰ παρουσιάζεται
κανεῖς ἀπὸ τὴν ψυχήκην του ζωῆν τὸ ὀρμότερον καὶ τὸ πολυτιμότερον, τὸ
ἴδιωτα του. Άυτὰ δύος εἶναι τὰ τῆς φρεσεῶς των φραντόμενων ἡγεμονέων εν
στέσει πρὸς τὰς γεννητὰς ἰερούσισις καὶ γεννητὰς μνήμησιν, σχεδὸν τυπωτὰς
ἱδιότητας ἑνὸς καρκητήρος. Οὐδέποτε εἶναι διαφέντων νὰ εὑρίσκονται εἰς τὰς
παρεδοδοῦστριας καὶ τὰς συμπεπάνεις τῆς ἀπομνής των καταστούσων μὲ τὰς
ὄποιας θα ἦτο αἰδείστριαν καὶ μέμητον νὰ ἀπαντούληθι καθ'. Όπου ἡ δημοσιε-
γόρητη 'ΟΣ γραπτόν, ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτήτος ἥδη ἑπεστέρα πλέον ἐνδιαφέρεται
ο πόπος παρὰ τὸ ξέρουμ, καὶ ἡ τέσσας αὐτὴ ἐντείνεται σημαντικός εἰς τὸ Βυ-
ζαντιον τὸ ἔχον προσκεκτολόγησιν θρησκευτικόν, πολιτικός καὶ πολιτιστικός
παραχρήμαν καὶ ἀπολυτροφύλακόν.

Τοιοῦτον αἰσθήμα εὑπερέπειας δινεῖται νὰ δικτυτηθῇ μόνον εἰς ἔκεινας
τὰς κοινωνικὰς τάξεις αἱ ὅποιαι εἴναι εἰς θέσην νὰ ἀνέβουν μέχρι τοῦ λαμπρω-
νομένου ἰδεῖναι κόρυφου, νὰ αἰσθήμανται ἁνεῖται οἰκεῖαι, καὶ νὰ δίνενται νὰ
τὸν ἐκτιμήσουν. Καὶ τοῦτο ἀνθρώπινὸς συμβαῖνει. Ηράκλειτος εἶπεν ἡ Βοζαντινή
.Επιστολογραφία προτὸν τῶν πρεματικῶν ἐκδιεκτῶν, οἱ ὄποιοι ἐπέδρασαν
εἰς τὸ ποδὸν τῆς, δύοτε δοκτούρων τῶν λεπτοτήτων αὐτῆς τῆς τέχνης. Μετρήσει
τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν τῶν κύκλων ἀνταλλάσσονται αὐτῷ τὰ μακρὰ ἔργα τέχνης
ἐπεξεργαστέοντα μὲ λεπτήτητα καὶ ὑποκρούν, ἀκριβῶς δῆτας, συνθήτεον εἰς
ἄλλας ἐπονήσεις νὰ ἀνταλλάσσονται ποιήματα. Πολλαὶ παρενοήσεις ἀναρρόφησεν
εἰς τὴν Βοζαντινήν Επιστολογραφίαν ἐξηγοῦνται ἐκ τῆς παραγωγήσεως αὐτοῦ

εἰς οὐκέτιαστην. Ή έντυπωσις κινήθη δὲν ἀντέπει βρέφεις εἰς οὐρανούτερην παραπληρότην. άλλα' καὶ κατανόησις τῆς Βογδανής ἐπιστολογραφίας ἔκπειται σπουδείων ἐκ τοῦ ὥριου καθορισμού τῆς σκέψεως τοῦ συμβιτασμοῦ ἀρ' ἐπέρι. Δέν δυνάτθη βεβοίως νὰ εὑραίσῃ τὴν καὶ τοῦ ὑποχειμενισμοῦ ἀρ' ἐπέρι. Δέν δυνάτθη βεβοίως νὰ εὕρῃ τὴν παρεκκλισίαν ἀπὸ τοῦ συμβιτικοῦ, ὅσου εἰς τὴν διαμορφωσην καὶ τὴν πραγματικὴν δέξιαν ἐπιστολογραφικῶν ἔργων διὰ τοῦ ἀποκεφαλισμοῦ τοῦ συμβιτικοῦ. Οὐκ. Επίτιον οἱ ἑδεῖθη αὐτῷ διὰ τῶν ἐπιγεγρημάτων μου. Διότι τὸ ὑποχειμενικῶν ἔλου δέξιαν δὲν ἔρχεται κατὰ τὴν Βογδανήν αντιγρψμένης τῆς παρεκκλισίας ἀπὸ τοῦ συμβιτικοῦ, ὅσου εἰς τὴν διαμορφωσην καὶ τὴν ἐφαρμογὴν του.

‘Ημεῖς θεωροῦμεν κάποιας δύναμοιν τὴν αἰσθητικὴν ἀπόλεσμαν τοὺς πρόσφερουν – τὸ συμβιτικὸν καὶ τὸ ἀπρόστατον. Μᾶλλον διὰ τοῦ ἀκριβῶς πρέπει νὰ λέψῃ κατεῖς τοὺς κόστους νὰ ὑπηρήσῃ τὸν ἐκτυπὸν του κατ' αἰσθητοῦ μέσον εἰς τὴν πνευματικὴν ἀποτροπήν, ὅπου ἐδημοτικήθησαν κατὰ τὰ γράμματα. Τοτε καὶ τὰ πάλεαν ἀνοίξαντα συμβιτικὰ στοιχεῖα θὰ μᾶς ἀπαθιῶν τὸσον διλγούν, ὅσουν ἐναὶ ὁ ὄποιος ξείλει ἔξουσιαθή με τὴν ἐποχὴν τοῦ ροκοκοῦ, μὲ τὴν περούκην, τὴν πούδραν, τὰ κομψὰ ἐπιτηδευμένα φροφεύματα, καὶ οὐλα τοικούτα, ἀπῆδη διὰ τοὺς συγγένουν.

Δέν λείπουν διδόνου καὶ διευδογήσου ποὺ ἡμετέρουν νὰ μᾶς βοηθήσουν εἰς τὴν κατατελότην τῶν ἀνωτέρων. Καὶ μάλιστα ἡ Ιστορία τῆς δικτυῆς ἐπιστολογραφίας μᾶς προστέρεψε δύο πρωταρώτους ἀπολύτως ἀναζητήσους πρὸς τὴν Βογδανήν. ‘Εννοοῦ τὰς ἐπιστολὰς τῶν λεγενέων «précieux» τοῦ 16ου αἰώνος ἐν Γαλλίᾳ καὶ τὴν αἰσθητικὴν ἐπιστολογραφίαν τῆς περὶ τὸ 1800 ἐποχῆς, ἡ οποία ἔγρα τοὺς συρμοὺς διὰ τοῦ Rousseau καὶ τοῦ Wetherer τοῦ Goethe διὰ νὰ μὴ δικαΐησω περὶ τῶν οὐμακτῶν, οἱ ὄποιοι μᾶς στοῦ εἰς τοὺς μορφάν Χρονικῶς, ὅπως καὶ οἱ Βογδανεύοι, καὶ δινούσαι καὶ πρέπει νὰ κριθοῦν μὲ τὰ αὐτὰ κριτήρια. Εἰς τὸν φιλόλογον, ὁ ὄποιος θέλει νὰ ἔννοησῃ τὴν Βογδανήν ἐπιστολὴν εἰς τὴν θεοφράσιον τῆς συνιστᾶθεν πόλησταταν νὰ τολμήσῃ νὰ βαθισθῇ συγγένεις τῆς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Balzac πρεσβυτέρου ή τοῦ Voiture. Καὶ ὅποιος γέτε τὸ αἰσθητικὸν τῆς ὑποκριτικοῦ καὶ ἐπιτηδευστοῦ διὰν διαγνωσθῇ τὰς κινητίας ἐπανακαταβινομένας ὑπερβολικὰς ἐκδηλώσεις αἰσθημάτων τοῦ Βογδανῶν ‘Ἐπιστολογράφου’, δεὶς μανιγώση μερικὰ ἐκ τῆς ἀπεράντου αἰσθηματοῦ ἀποτολογραφικὰς τῆς μετὰ τὸν Rousseau ἐποχῆς, διὰ νὰ εἴρῃ τὰς ίδιας τυπικῶς ἐπανεργούμενας κονιοτοπίας. ‘Ητο ἡ τρόπος στέψεως τῆς ἐποχῆς, διὰ τοῦ αὐτονόητον διὰ τὸν καθ' οὐν, καὶ ἀνεψιός αὐτὸν τὸ αὐτονόητον πρέπει νὰ δεῖξῃ ἡ φιλολογία καὶ νὰ τοῦ δύνηται λύσην.

Πρὸς τούτο Χρειάζεται δικαὶος ικανοτήτων ἀντιλήψεως ἀπροκατάληπτος, πολιτισμῆς καὶ ἴστορης δινομένην νὰ μᾶς πετασέοντι τὴν κατάστασιν καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὄποιον ἱστόνοτο συγγραφεός καὶ παραπήγματος, διὰ νὰ κάμωμεν υἱούμενοι διὰ δον ἐξάνησαν τὴν φωνὴν του, ἀκριβῶς ὅπως τὰ φίλωσαν — καὶ αὐτὸν δὲν γνωται βεβίωτος Καρπίως νὰ ὑπερνικήσωμεν τὸν ἐκτυπόν

μικες. Επίστρι απωτελεύτου πρός τούτον καὶ ξέρησαν, ξέρησαν καὶ στήθησαν διὰ τὴν μορφὴν καὶ τὸ ὄφος —, τὰ ὄποια μένουν πάντοτε κάτι ἀριστομένουν ἴστορούσιῶν καὶ την̄ συμβατικὸν κατὰ τὸ μᾶλλον τὴν θῆταν. Εγένεν διὰ τὸν ὄποιον οὐδὲ εἴηνται αὐτὰ ἀκόμητη ἔργωσιν ἐπιδείξειν, διὸ οὐκ ἐνόηστη τίποτε ἀπὸ τὴν φύσιν τῶν Βιζυγ- τινῶν, καὶ ποὺς διέγειραν οὐδὲ τὴν φύσιν τῶν Αρσακίων.

Αἰχμὴ καὶ κάτι μέλλο πρέπει νὰ ληφθῇ οὐκέτι δέκανον: Μὲ τὸν ιερομονάχον οὐτι· οὐδὲτολὴ πορφρὰ Βιζυγτωνίον εἶναι ἔργον τέληγης, διὸ προσκαρδοῦμεν πολὺ. Διότι δὲν ἦν τὸ μάνον ἔργον τέληγης ἀλλὰ ποσὶ ηγετεῖ ἐν τῷ ἔργον τέληγης. Θέρω ἐν τῷ Στρατεῖον, τὸ ὄποιον θὲται ἐπιφράσσειν περισσότερον, δηλαδὴν τὸ Στρατημα περὶ τῆς θέσεως τοῦ πεζοῦ λόγου εἰς τὴν πνευματικὴν τάσθη τοῦ Βιζυγτιου. Τὸ Στρατημα δὲν ἔχει τεθῆ μάκρη, καθ' οὔσον γηρεῖτω, ἀλλὰ πρέπει κατέποτε νὰ διερχθούμεν, γομίζω, ἀνὴρ περέδεις ἀλγός ξηροτυμοποιεῖν διὰ τοὺς αὐτοὺς συστοῦν τὸτε ὄπεια σῆμερον. Εν σχέσει πρὸς τὴν ἐλαχίστην σημασίαν λγοτελεῖσθαι καὶ ἀνὴρ λέβαμεν οὐτὸν δέκιν στὸ μάνον τὰ προϊόντα τῆς ρητορεύματος καὶ τῆς ἐπιστολογραφίας ἡμετοροῦν νὰ ἐκτυμθοῦν πλήρως, ἡ ἀπάντησις οὐ πρέπει νὰ είναι δέρητων: μέγας μέρος ἐκ τοῦ πεζοῦ λόγου διήνεκται νὰ κατανοηθῇ μόνον ὡς ἔκφραστος πονητηκῆς ὅρμητος πρὸς δημοσιεύσιαν. Αὐτὸν μὲν εἴτι οὔτε, καὶ τὸ τρυπητικόν, τὸ μεταλλικόν, τὸ μαστούν τῆς λειψίας τὰ ώστα συναποντώνται εἰς τὴν Βιζυγτωνήν ἐπιστολογραφίαν, εὑρίσκονται ποὺς περισσότερον εἰς τὴν θέσιν των παρὰ ἐκαὶ ἐπρόκειτο περὶ πεζοῦ λόγου κατὰ τὴν σύγχρονον ἀνθρώπουν. Διότι τὸ θεωροῦμεν φυσικὸν διὰ τὸν πονητήν, νὰ κυνῆται μέσα εἰς ἓντα ἔξιαρστοτελένον, πλήρη επιδύνων κόσμον, οὐ ὄποιος ζήγοει τὸ συγκεκριμένον καὶ τὴν γλώσσαν τοῦ χυδαῖον εἰς τὸ περιεχόμενον καὶ τὴν γλώσσαν.

"Αγ. θεολογού λοιπὸν γὰ διατυπώσω τὰ οὐδὲν ἐκτείνεται εἰς συγχέκομένην ἀπάρτησην, θὰ εὔχονται διὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐπιστολογραφίαν μέσαν μηδέδην φιλολογούσι· καὶ νέον ἐρμηνεῖαν. "Ιερος θεωρηθῆ αὐτούσητον αὐτόν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐκ περισσοῦ ἀνάτοισι, οὔτε καθ' αὐτόν, οὔτε συμφώνως πρὸς τὴν σημερινὴν καταστασιν τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας. Διότι — καὶ εἴδω θήγων σοβαρὸν πρόβλημα τῆς ἐπιστήμης μας, ἐτί τοῦ ὄποιου δὲν θεωρεῖ μὲν νὰ ἀπεκτείθῃ περισσότερον, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ σφεθῶμεν — δὲν εἴναι μόνον ἡ Βυζαντινὴ ἐπιστολογραφία, ἀλλὰ τὸ σύνολον τῆς λογοτεχνικῆς παραγωγῆς τῶν Βυζαντινῶν, οὓσων καὶ μέχρι ἑνὸς τμήματος τῆς ἐκδημοσιευτικῆς ποίησεως, τὸ δόποιον δὲν ἔχει ἀκόμη ερμηνευθῆ φιλολογοῦσι. Δέν ἔμοιον δι': αὐτοῦ τὴν δικαιολογίαν καὶ ἀποκατάστασιν τῶν χειροβούλων — αὐτὸς ἔγινε καθηγητής καὶ μερικῶν μεταρρυθμίσεων τῶν τελευταῖν καρόν — καὶ λαβὼν τὴν ἐμμηνέαν συγχρημάτων καὶ μετριῶν μὲ τοιτούτων τοῦ περιεγούμενου καὶ τὴν μορφὴν γηλῶσσαν, σύνθεταν ἢ δύοια ἀρενάδη έκτος τοῦ περιεγούμενου καὶ τὴν μορφὴν γηλῶσσαν, σύνθεταν

οι λοιποτεχνικαὶ πέρισσα ἀλπ., ἡ ὅπια προσέχει περισσότερον τὸ πῶς οἱ περὶ τὸ τί λέγεται, ἡ ὅπια ἐξεργάζει ἐν γραπτῷ ὅγι ὡς πηγὴν καὶ τεκμήριον τοιοτορικῶν, θεολογικῶν ἢ μάλιστα προγραμματικῶν δεδομένων, παρὰ ως ἔργον τοιοτεχνικῆς λογοτεχνικῆς διαμορφώσεως. Προσωπικῶς τοιούτιστον δὲν γνω-ρίζω αὐτεῖν ἐκτεταμένον λογοτεχνικὸν μηχανισμόν τῶν Βιζαντινῶν, τὸ ὄποιον τοῦτο εἶδος αὐτοῦ εἰς σχόλια ή τι μέλο. Οὔτε διανοτοῦμεν τὸ περιβολίου τρεισά, δέτι, κατὰ τὴν ἔρευναν εἰς μάνι-λογοτεχνικὸν πολιτισμὸν γεμάτου πάθος διὰ τὴν μορφὴν καὶ πλευσίου εἰς μορφάς, ἔχει δοθῆ ἐλαχιστὴ προσογὴ εἰς ἐκεῖνο ἀκριβῶς ἐκ τῶν σταγείων, τοῦτο δηὖτε διατησσαν συνεδριγότερον οἱ συγραφεῖς του καὶ ἡγάπησαν περισσότερον καὶ θεμάτισσαν¹. Επιστήμην τόσον μονομερής ὡς πρὸς τὰ πράγματα τοῦδε τοῦ δινατρὸν νὰ δύσῃ εἰς τὴν ἐπιστολήν, τὸ τελεότερον κατὰ τὴν μορφὴν καὶ συγχρόνως τὸ κενώντερον κατὰ τὸ περιεχόμενον λογοτεχνικὸν εἴδος τῶν Βιζαντινῶν, τὴν πρέπουσσαν εἰς αὐτὸν δέξιαιοτητιν;

Πάρες φανταζόμας ἐν λεπτομερείᾳ τὴν φιλολογικὴν αὐτὴν ἐπεξεργασίαν τῆς Βιζαντινῆς 'Επιστολογραφίας, θὰ φαγῇ μάτι τὸ κατωτέρω σχέδιον τῶν κυριωτέρων θεμάτων, καρίς να ἔχω, αύτος νὰ θέλω νὰ ξέψω, μέζωσιν ἀριστορήτος. Ηρῶτον αἵγρια εἴλαι μέν εἰς ὁ σ. ε. τῶν ἐπιστολογραφικῶν μνημείων.

Τὸ πλεῖστον πρέπει μάκρην νὰ γίνη. Είναι τοιάδιγεσσον ἐντροπὴ διὰ τὴν Βιζαντινὴν φιλολογίαν, νὰ ἔχουν ἐκδοθῆ π.χ. μόνον μερικῶς καὶ πολὺ διστηγματικῶς τοῦ Μεγάλη Ψελλοῦ, ὃ ὅποιος είγεις κατὰ τὴν γνωμὴν μου παρέθηκε πέπιστοις τοιούτοις. 'Αδημάντιον Κοραζῆν ὁ μεγαλύτερος ἐπιστολογράφος, τὸ ὄποιον ἀνέδεξεν ὁ 'Ελληνικὸς λαός εἰς τὸ διάστημα γηλετοῦς ὑπότεξεώς του. Επίσης πρέπει νὰ διποτέρευμεν τὴν τελευταίων εἰσαγριθεῖσαν συνήθειαν νὰ ἐκδίδεται ἐκποτήρι ἐκ τοῦ ὑπέρχοντος κειμένου, καὶ νὰ περιορίζεται τὸ ὑπόλοιπον εἰς περιλήψιν τοπεριεργούμενων. Τὰ κείμενα αὐτῶν πρέπει νὰ ἐκδοθοῦν πλήρως καὶ σχετικούρην αἱ περιλήψεις περιεργούμενων τῶν ἀνεκδότων ἐπιστολῶν δὲν πληροῦν τὸν σκοπόν των, συμφώνως πρὸς δόσα εἶται ἀνωτέρω. Διότι δὲν πρόκειται περὶ ἐγγράφων, ἀλλὰ περὶ ἔργων τέχνης, τοὺς διετρέψθησαν μέχρις ἡμῶν καρυόως ἢ ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν μορφὴν των καὶ δινατρὸν νὰ ἔχουν μεγαλύτερα. Επίσης πρέπει νὰ τονισθῇ τὸ αἰτημα διὰ τὴν κερισμοποίησην ἀπαντών

1. Δια περιπέτεια ήταν από ελεύθερη γένους η Αποκλειστική Οργάνωση μέμφρων των Σπρέισων παραδόσης ή προστασίας της Ελλάς και οι έπειτα έπειτα ήταν οι προστατευόμενοι της πολιτικής ή πολιτιστικής ή λαϊκής παραδόσεως της Ελλάς στην Αυτοκρατορία της Βασιλείου της Επαναστάσεως της Ελλάς. Η Αποκλειστική Οργάνωση μέμφρων των Σπρέισων ήταν η πρώτη επαναστατική οργάνωση στην Ελλάς, προτού την θεωρήσει ο Καρλός ο Μεγάλος ή ο Ιωάννης ο Καποδιστρίου. Ήταν η πρώτη επαναστατική οργάνωση στην Ελλάς, προτού την θεωρήσει ο Καρλός ο Μεγάλος ή ο Ιωάννης ο Καποδιστρίου. Ήταν η πρώτη επαναστατική οργάνωση στην Ελλάς, προτού την θεωρήσει ο Καρλός ο Μεγάλος ή ο Ιωάννης ο Καποδιστρίου.

τοῦ χειρογράφου μάκον — Ιστίνει κλλωστε διὰ κάθε φυλογραφήν εἰδοσιν — ίδιατέρως διὰ τὰ σημαντικότερα φυλογράφα καί μενα. Διότι ἐντοπεῖται μᾶς διαφράξασι. Εν μάκον χειρογράφου σημαντικούς καρακτῆρας, οἱ ὅποιοι θε κλάνονται μᾶλλον, π.χ. τὴν σειρὰν τῶν ἑπτατολῶν, η ὁποία δίνεται νὰ εἶναι πολὺ μεγάλης σημασίας διὰ τὴν χρονολόγησην των, τὸ δύοτα τοῦ προσώπου, τὸ βαττιστικόν του, σημειώσεις εἰς τὸ περιβάριον, αἱ ὅποιαι αναφέρονται εἰς αὐτὸν τὸν συγγραφέα καὶ μᾶς πληροφοροῦν διὰ προγιαντικά λεπτομερεῖαν, ἥκη περιστατέρων διορθώσεων κλπ. Ἀλόηη πρέπει πάντοτε νὰ ὑπολογίζειν εἴτε διμεταποντεῖ μόνον ἢν κηρυκοποιηθεῖν εὑρέως τὰ κηρυγματα.

Δεύτερον αἰτήμα εἶναι τὰ πράγματα τὰ σκόλια εἰς τὰ ἐπὶ προύποθετουσα δέσμοιν καὶ γύναις, θεοὺς διὰ δὲν κομενήθη τὰς ἀριστεράς περίστοικος ἀριστερήν η ἐντὸς ἀριστερῶν χρωμάτου δράμαν, μᾶλλον περίστοικος ἀριστερήν προύποθετουσα δέσμοιν εἰς τὰς ἀριστεράς, καὶ τὸν σημεῖον αὐτῷ γίνεται διατέρευσις, αἰσθητή η ἐλευθερίας εὐηργείας βιβλιογραφίας ἀναλόγου πρὸς τὸ σημεῖον ἀπίστεον τῆς ἐπεινῆς, ἀς καὶ η ἐλευθερία μᾶς Prospographia Byzantina. Καρτούν πρέπει στοῦ βιβλιογράφου τοῦ προσώπου πρὸς τὸ σημεῖον ἀπίστεον τῆς ἐπεινῆς, ἀς καὶ η ἐλευθερία μᾶς Prospographia Byzantina. Καρτούν πρέπει νὰ διαφανισθῇ καὶ η προκατατῇ ἀφορή, ο κατὰ τὸ μάλλον η γῆραν σερῆς σημεῖος τῆς ἐπεινῆς, η καρδιόστασις προσήλθε, λεπτομέσαι πολυτελοῦς καὶ ἴστρον ωτού. μὲ τὴν βοήθειαν καὶ ἡλικῶν πηγῶν, διου εῖται διαφέρονται εἰς δικαίωνες πολυτελοῦς εἰς τὴν μετατάξεις ἑποθέσεις σημεῖοι δικαίων. Δεν διαφέρονται δικαίων εἰς τὴν πολυτελῆ τῆς ἡμέρας συγκρόνων συγκρόνων, καὶ εἴναι ματικὰ προβήματα τῆς πολυτελῆς τῆς ἡμέρας πολυτελοῦς καὶ δικαίων νὰ μετεῖ κανεὶς ἴστρονα καὶ γεγονότα διὸ τὸ προτομεμενόν φῶς τῶν προσώπων τὰ ὅποια ἔλαβον μέρος εἰς αὐτά. "Ο, τι πρέπει νὰ μαντεύσῃ ὁ ἴστρος διὰ τὸν καρακτῆρα μᾶς προσωποκόντρος καὶ τὰ κίνητρα ἐνεργείας, τὸ εὐρίσκει συγκρίνει τοιτοῦ μητρεάτη πλήρες ζωῆς φθίνει μόνον νὰ ἐρμηνεύθων ὅρθιον. "Εδῶ ἀνήρει ἀδόμητη η ἐξαρθρίβωσις τῶν λεπτομερεῖν περὶ τῆς συλλογῆς, ταξινομήσεως καὶ δημιουργίας τῶν ἑπτατολῶν — ἀνὴ συλλογὴ ἔχουν ἀπὸ τὸν συγγραφέα η ἀπὸ θάλασσαν, εἴρη διοτο εἴη η μετὰ τὸν θάλαττον του, ἀς καὶ η σειρὴ καὶ οι τυχόν σκοτών αὐτῆς η ἔξτροψη τῆς ταξινομίσεως. Εἰς τοῦτο δὲν μᾶς λεῖπουν αἱ καλαὶ προεργασίαι. Διότι, δῆλος εἴστα, ἡ ἔξτροψη τῆς ἐπιστολῆς ὡς ἴστρον πολυτελῆς ἔχει ἥδη ἀπὸ πολλοῦ ἀναγραφῆ. Φθίνει μόνον νὰ μαντέψω τὸν Max Treu. "Αλλα καὶ εἴδος δὲν ἔχει τὸ πλεῖστον καὶ σημαντικότερον. Τὸ θέμα δὲν εἶναι εύκολον, ἀλλὰ η ἀμοιβὴ ὑπάρχει. "Οταν τελειώσῃ, καὶ αὐτό, ήμπορεῖ κανεὶς νὰ περάσῃ εἰς τὴν μορφού . . . ο για τὴν ἐρμηνείαν τῶν ἑπτατολῶν :

1. Πρέπει νὰ ἔξισται ἡ ἴστρος, διὰ προειδοποίησης κοπιάδους προσπαθείας νὰ φύσουν τὴν καθηδράν Λατινήν. "Τοσοὶ ἀντικατεβαύμεθα τὴν

προστάθειαν αὐτὴν ἡνδρεύτην σημεῖον εἰς τὴν ἐξέλεγκτην τοῦ Ἐλληνικοῦ πολυτοποιοῦ. ἀλλὰ δρεῖλονεν νὰ ἀναγραφίσωμεν τὸ εὐρεῖντος αὐτὸν ἀναγραφικοῦ εἰς τὴν σημεῖον, καὶ οὐτοῦ ἐπειδεὶς ηθοῦ τῆς προσταθείας αὐτῆς, πρέπει νὰ εἰσέλασσαν, καὶ τοῦτο τὴν ἀποκτηθείσης διὰ τῆς ἐκπαθεύσεως, πρέπει νὰ ἐξαρθῇ. Άλλο καὶ εἰς τὰς λεπτομερεῖας ἀρμηνευούσα πολλὰ εἰς τῆς τάσεως πρὸς λογίας λέξεις καὶ τρόπους ἐκφράσεως, ὀπίστενον παρανοήσεις αὐτῶν τοῦ συγγραφέως καὶ ὀρισμένοι ὑπερβατικοί ἀνήρους ἔσθιον. Μὲ τοῦς Βυζαντίους συγγραφέως καὶ ὀρισμένοι πολλάκις εἰς θεσιν νὰ αναγνωρίσωμεν τὰ βοηθητικὰ μέσα τὰ ὄποια εἰσηγημοτούσαν εἰς τὴν ἐκμάθησην τῆς γλώσσης (φέρω τὸ παράδειγμα τοῦ λακατηνοῦ). "Η ἀνάλυσις αὐτῆς ποὺ μᾶς ἐπιτρέπει νὰ σύψιμεν εἰς βλέψμα εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ συγγραφέως, πρέπει ἐπίσης νὰ ἐπεκταθῇ εἰς περικοπές, προτριπλά σχήματα, σπανιας λέξεις, παροιμίας (Πρηγόριος ο Κύπριος), ἵστορικα καὶ μυθολογικά δημοτα, ὑπαντηρίους εἰς ἀρχαῖα ἀνέκδοτα.

2. Πρέπει νὰ καθηρισθοῦν τὰ πρότυπα τὰ ὅποια ἐμμήνηθεν συγγραφέως. Εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἑπτατολογραφίαν δύο ἀρκαδικα κατευθύνουσιν εὐρίσκονται εν δράσει, η ρητορικὴ ἑπτατολογραφία τῆς ἐποχῆς τῶν αὐτοκρυπτόρων αὐτὸν ἐπέρχου (πρὸ πεντανός ο Λιβανίους) καὶ η πρωτοχριστιανὴ ἑπτατολογραφία αὐτὸν ἐπέρχου (Παῦλος). "Αλλοτε ἐνσύγκειται αἱ γραμματικαὶ αἵτις (ὅπως ηδη εἰς τὴν μετανάστηκη ἐποχὴν: "Ισθαρος Πηλουσιώτης, Βασθεος, Γρηφορος Ναζιαζηρος), ἀλλοτε ἀπομακρύνονται αὐτὸν ἀλλήλων. "Η ἐπιδιάστασις τῶν τελεταίων εἶναι κυρίως αἰσθητὴ εἰς τὴν θεολογίαν καὶ δημοσιογραφικὴν ἑπτατολογραφίαν τῶν Βυζαντίων. Παρότε τὰ ἀρκαδικά πρότυπα εἰρίσκονται καὶ οι Βυζαντινοὶ κλασικοὶ τοῦ ἑπτατολογραφικοῦ ὄρους, εἴς ψελλός η Γρηφόρος Κύπριος, αἱ ὅποιαι γένονται επιλόγης πρότυπα διὰ τοὺς μεταγενεστέρους.

3. "Αλλα τὸ κυριόν ἔργον τῆς αισθητικῆς μεταλογήσεως τῆς ἑπτατολῆς δίνει ἑπτατόπειν σχεδιαγράφησην εἰς σταθερόν περιγραμμα καὶ ὀρισμένους κακόν. Διὰ τοῦτο εἴστου καὶ σημαντικότερον καὶ ἀποδοτικότερον. "Επὶ τη̄ βάσει τῶν γενομένων διαπατσάσεων καὶ μᾶς γενεκῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἑπτατολῶν μέρους εἰδῶν τῆς ἑπτατολῆς, ἡμπορεῖ δὲ τολμός ἐρμηνείας τῶν πατρομερεῖων, μὲ τὴν παρατηρήσην τοῦ πῶς εἰρητομοποιήθη τὸ παραδοθὲν ἀρχόν, σημεῖον συγκέντησις μὲ ἀναλόγους περιπτώσεις, νὰ τολμάθῃ τὸ περιστολούμενόν του, καὶ οἱ τυχόν σκοτών αὐτῆς η ἔξτροψη τῆς ταξινομίσεως. Εἰς τοῦτο δὲν μᾶς λεῖπουν αἱ καλαὶ προεργασίαι. Διότι, δῆλος εἴστα, ἡ ἔξτροψη τῆς ἐπιστολῆς ὡς ἴστρον πολυτελῆς ἔχει ἥδη ἀπὸ πολλοῦ ἀναγραφῆ. Φθίνει μόνον νὰ μαντέψω τὸν Max Treu. "Αλλα καὶ εἴδος δὲν ἔχει τὸ πλεῖστον καὶ σημαντικότερον. Ο φιλότογος ἡμπορεῖ κατόπιν νὰ διαβάσῃ μεταξὺ τῶν γραμμῶν, πρᾶξιμα τὸ διάτοπον συγκρίνειν πολὺ ο Βυζαντίος, καὶ ὃ συναργανώστης θέμωρει ἔργων εἰς ἀποχρώσεως φιλας καὶ. Φθίνει νὰ παρατηρήσηται τὸ ὑποκειμενόν στοιχεῖον ἑπτατολῶν τοῦ ψελλοῦ, εἰς τὰς συστατικὰς ἑπτατολές, αἱ ὅποιαι εἴσιν προσ-

κενολλημέναι εἰς σταθεράς κονιοτόπιας και γενικότερας, διὰ τὸ ἐνοήσθη πόσου μεγάλα και δώρατα είναι τὰ θέματα ποὺ σύρονται πρὸ τοῦ φιλολόγου.

Διὰ νὰ τελείωσε, θὰ ήθελα ἀκόμη νὰ μάνασθαι δύο εἴδη ἐπιστολῆς, που ή λογοτεχνή - αισθητική απαλήσις παῖξεν δυνατένοντα ρόλον, ἐναὶ ζωήτητως διαφοράς την πραγματικός συστοιχίας παίζει τὸν πρωτόγονο. 'Αλλὰ καὶ διὰ τὸ στοιχεῖον τῆς ἐπιτριβεύσεως, καὶ ἡ γλωσσική ἐπεξεργασία παραμείνεται σπανίας και σχεδὸν ποτὲ ἐκ προθέσεως. Αὐτὰ τὰ εἴδη ἐπιστολῶν κρείτερονται ἐπιστῆς τὴν φιλολογίαν μελέτην, ἡ οποία θὰ φαίστη τὴν μαρτυρίαν και τὸν λογοτεχνικὸν τῶν λαρνακτήρων πρὸς ὅλας τὰς πλευράς. Καὶ ἔδιν οὔτε ἡ ἀρχὴ διὸν ἔγινε διὰ μίαν πραγματικὴν ἑρμηνείαν, διότι ἡ δραστική εξασκούσθεται εἰς εἶναι πραγματιστική και περιστρέψει μέρον τὸ περιεχόμενον λαρνάς νὰ θέλῃ νὰ δῆῃ καὶ τὴν μαρφήν.

'Εγνωδὸν πρώτων τὴν διημεσογραφίαν και δεύτερου τὴν διαδικασίαν. 'Αμφότεραι αποτελοῦν εἴκ της προθέσεως και τῆς ἀφορμῆς, μορφάς τῆς ἀνοικτῆς ἐπιστολῆς·

1. 'Η δημοσιογραφία της 'Ἐργασίας' πολὺς λαρνός εἶναι διου μέσος πλαισίους δημοσιογραφικῆς παραγγῆς πρέπει τοῖς ἀρχάσιοις και ἀξιολογηθεῖν αἱ ἐκεῖ ἀνάγκουσται γραφαὶ διεργατικαὶ δέν ἐγράφεται ἀπὸ μίαν τάξιν λογίων οἱ δηποτοὶ ἐργάζονται συστηλός και ἔχουν λεπτὴν αισθησιν, παρόλον ὡς θηλακούς μὲν γεμάτους πάθεις ἀγῶνας χωρὶς λένεος. 'Η ἀναγνώσωμεν ἀριθμὸν ἕργων τῆς 'Ἐργασίας' λογοτεχνίας τοῦ Β.ου και νὰ ἐνοήσωμεν ἀριθμὸν ἔργων τῆς 'Ἐπαγγελμάτων' λογοτεχνίας τοῦ Β.ου και 400 αἰδίνος, τῆς Ρωμαϊκῆς τοῦ 1ου π.Χ. και τῆς Χριστιανικῆς τοῦ 4ου και 5ου αἰδίνος.

Οἱ Βιζαντίνοι εἴχον ἐπίστρητο εἰς διεσοδούς δημοσιογραφικῆς λογοτεχνίας, ητού μέσας λογοτεχνίας η ὄποια εξουπηρετεῖ πολιτικὰ κόμματα η προσωπικὰ συμφέροντα και ἐπιδιώκει νὰ προστεμάσῃ τὴν δημοσίαν γνώμην εἰς τὰ λογοτεχνά και νὰ ἐπηρεάσῃ τὴν ἐκβασιν τοῦ ἀγῶνος. Εἰς αὐτὰ τὰς γραφὰς λογισμοτοικούνται τὰ πάντα, ἐπεισημοκακοὶ γνώστες και γλωσσοὶ δευτήρες, συγγραφεῖς τέχνη και τὸ γένεσιμα τῆς ἐπειχθρυματολογίας, μελάνις μεταποίησης πρὸς σποτόν. Καὶ μεριθώς αὐτὸν η ἐστατερικὴ συμβεστογὴ τοῦ συγγραφέως δίλει κατόπιο λογοτεχνικὴν ἀξίαν εἰς τοινάτα ἔργα, οἵταν τὴν δημόσιαν καταγράψατο διατοποτομένα μὲτρούματα γνωστάς ἐπιστημονικούτερος.

Βεβαίως ὁ Βιζαντίνος ἀποδικτυάσας διαμάχας ἀπετέλεσε ἐπιφρέμον δύναμαν, ή δημόσια σμένον πεδίον δράσεως εἰς τοὺς πολιτικούς ἀγῶνας καὶ τὰς δημοσίας κομματικὰς διαμάχας. Εξ αὖλου διμοίς ή δημοσία γνώμη δέν ἐπειναστεῖ ποτὲ νὰ παίξῃ κάποιον ρόλον, και εἰς θηρισμούτας διαμάχας ἀπετέλεσε ἐπιφρέμον δύναμαν, ή δημόσια καταγράψατο διατοποτομένον στοιχεῖον και ἐπιτάχθειν, ή δημόσια στοιχεῖον διαχειρίζεται πόσον λογοτεχνικὰ τῶν ἔκκλη-

τῆς παραγωγῆς κατέτις εἶναι, ἀποτελεῖται ποικίλα. 'Αλλὰ περισσότερον ἐξεργασμοποίησαν οἱ Βιζαντίνοι τὴν ἐπιστολήν, κατά τὸ παραδίγμα τῶν Πατέρων τῆς 'Ἐπαγγελμάτων, οἱ οποίοι και τοῖς ἀρχαρχήσις καὶ τοῖς εἰδίοις. Η Ἐλλαϊκὸς φιλολογικῆς μελέτης τῶν Βιζαντινῶν καὶ τῶν εἰθικῶν μελέτης τῶν δημοσιογραφικῶν λαρνακτήρων καὶ τῶν συγγραφῶν μέσην σήμερον. Ούτων, ἐφήμερα προΐντα τῆς πολιτικῆς τῆς ήμερας τοποθετοῦνται παρὰ τὸ πλευρόν της παραγματικῶν παρανοήσεων και μὴ ὅρθι μέρισμα, ώς και ἀρίστες τερπνούστας προσωπῶν παστοφανής, στανίνως ἀλλαζόντων τοῦ καθορισμού νὰ δεῖξουν τὴν ἐπιθρησασιν τοῦ στατοῦ ἐπὶ τῶν λαπτομερεῶν, καὶ νὰ διαταρθεῖσαν τὴν περιγραφήν τοῦ συγγραφέως εἰς ἐπιχειρηματοιογέταν καὶ ἐπιλογήν λαρνάων, εἰς δὲ τὴν ἀρίστην και τὴν ἀριστούσαν εἰς τὸν ἀναγνώστην, εἰς δὲ τὴν ήθοποίειν λαρνά. Καὶ ἀλλοὶ ἡ προσοχὴ ἐποδηλοῦνται εἰς τὸν ἀναγνώστην, εἰς δὲ τὴν ήθοποίειν λαρνά. Καὶ ἀλλοὶ ἡ προσοχὴ τοῦ σημείου πρός τὸ τὸ και σγέδων ποτὲ πρὸς τὸ πᾶν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτῷ μνογονται διὰ τὴν Βιζαντινὴν Φιλολογίαν πεδίον γονητευτά, τὰ ὄποια δὲν είναι διαστόν την ἀντηθεῖν ἐδοῦ ἐν λαρναρεπετί. Περὶ τοῦ πᾶν φυγάζομεν τὴν φιλολογικὴν ἐπεξεργασίαν τοιούτου εἴδους δημοσιογραφικῶν ἐπιστολῶν, μὲς μοῦ ἐπειρατῆ νὰ παραβεβεψάμεν εἰς 2 μετάτοις, διπολήρησισαν, διό τοιαῦτα προΐντα τῆς ἐρθρόδος τῶν 'Αρσενιατῶν.

2. 'Απὸ τὴν ἀρχαιότητα διελθρούμενσαν οἱ Βιζαντίνοι και τὴν Διατελείαν τοῦ περιθεουσαν ἐπαγγελμάτων εἰς 2 μετάτοις, διπολήρησαν, δημόσια προσοχήν τοῦ παραδημάτου, συνήθιστας φιλολογήσης η θεολογίαντος, μὲλα και κλλήρων φιλοσοφίας. 'Εγου δὲ, ἀνεξαρτήτως τῆς ἐκ τοῦ περιζημένου μέτατοις, μεγάλην σημασίαν ἔχει τὸ πλευρός τῆς ιστορίας και τοῦ πολιτισμοῦ. Διότι μάς διδούν μίαν στόχου τῆς ζωηρῆς ποιησιανῆς ἀνιστροφίας. Βούημεν διετοῖς ταῖς συζητήσεις, τὴν ἀνταλλαγὴν σκέψεων, διαφορὰς ἀντιλήψεων, ἀπορίας. μανθάνουμεν τόσον πολλά περὶ τῶν πνευματικῶν ἐνδιαφερόντων οὐργῶνταν προσωποποιήτων και περὶ τῆς ἀστηρέσθεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τὰ ὄποια θά μάλισταν κατανοῦνται. Εξ αὖλων, τὰ γράμματα αὐτῆς μὲ τὰ ἐπιδεικτικὰ χραστήρια, τὸν γνωρισμότα μὲς φωτίουν τὴν φυγήν τῶν μορφωμάτων τοῦ Βυζαντίου. 'Η ιδιομορφία αὐτῆς τοῦ Βιζαντινοῦ λογίου, δὲ ὅποιας, δὲ μέσος δημόσιας ἀπειλῆστον τὸ πλεῖστον, συνήθιστα διαχειρίζεται τὸ διαχειρίζεται τὸ πλεῖστον, και τὸν μεταβολήν τοῦ Βιζαντίου μὲ ένα πρόβλημα, ἀγωνίζεται νὰ διαχειρίζῃ και νὰ ἐπιτύχῃ, και θεωρεῖ διαμάχας. Εξ αὖλου διμοίς ή δημοσία γνώμη δέν ἐπειναστεῖ ποτὲ νὰ φέρεται νὰ φέρεται και τὸ πλευράν τῆς περιφέρειας. Αλλὰ και τὴν πλευρὰν τῆς περιφέρειας πρέπει νὰ φέρεται και τὸ πλευράν τῆς περιφέρειας. Μὲ τοῦ πλευράν τῆς περιφέρειας πρέπει νὰ φέρεται και τὸ πλευράν τῆς περιφέρειας.

κήν. Διότι αἱ οἰνοποιοὶ αὐτοὶ δὲν προτίθενται ώς παρουσιάζονται ὡς λόγια δημοσιογραφικὰ μετατύμπατα, ἀλλὰ συγχένονται μᾶλλον μὲ δοκίμουν ἢ μὲ ἐπιφανείων τὸν μήθησον, ποὺ ἔκθεται ἐπιστημονικὰ γνῶσεις μὲ τὴν προσήκουσαν ἑκάστωντο καρμαφρήνη μορφήν. Εἶδος ἑτοῖς πρέπει ἡ φιλολογικὴ ἐρμηνεία νὰ φέρῃ εἰς φῶς τὰ στοιχεῖα τῆς τέχνης, π.χ. τὸν κατὰ τὸ μᾶλλον ἡ ζῆτον τεχνικὸν τρόπον νὰ ἐκθέτεται ἡ σοφία λαρῆς στοιχειωτικοῦ, τὸ νὰ λαμβάνοται ὑπὲρ δύψιν ὁ παρελήφτης, τὸ ἐπίτειδον τῆς μορφώσεως του καὶ ὁ κύριος τῶν ἐνδιαφερόντων του, αἱ ἐπιθυμίαι του καὶ ἡ διατακέδασί του. Ἡ προστάθεια δέσποινται η διδαστικάνια νὰ γίνεται λογοτεχνική μὲ διαφόρων εἰδῶν καὶ πνευματώδεσποι παραπηγμοτεις: η ἀπένθετη τῶν διανοτέρων εὐγένεια, η ὄποια ἀπαντεῖ νὰ μή φρονοῦν ἔκεινοι ὃς ἔχουν μεγάλην έργοντα κατ. Μόνον τότε θὰ ἔγινε κανεὶς ἐπιτύχει τὴν κακονόηστην τῶν τεμαχίων κίνδυνο.

* * *

Η ἑρμηνεία τῆς ἐπιστολογραφικῆς παραγωγῆς τῶν Βυζαντινῶν, ὅπως προσεπλήσσει τὰ τὴν συγένειαρχον εἰς τὰ κύρια θεμάτα τῆς εἶναι καθῆκον τῶν φιλολόγων, Δὲν θὰ δίγητης βεβαίως πάντοτε εἰς τὴν ανακάλυψην ἀλλοιωνός ἀριστοργημάτων πολλαὶ ἀλληλογραφίαι θὰ ἀποδειχθοῦν ίστοι, καὶ ἀπὸ λογοτεκνικῆς ἀπόψεως, μετρία φιλαραγία κανεῖ ἀπὸ κάθε ἔχος εὐθύτος καὶ πνεύματος. Ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν περίπτωσιν ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς πραγματίας δὲν θὰ μετενήχωρίς διέτοι καὶ ἡ κακαδική ἔχει ἀξέπλανητην ἀποτέλεσμα γνάσσων καὶ ιστορορήσης δικαιοσύνης.

γράμματα, τό : *Ἄια μετρίων ἥμων γεραμμάτων*, Bios ἀγίου Μάρθας, 63, 5 (Paul van den Ven). — *Τίμα γεραμμάτων*, οὐρόθι, 66, 2.

γραμμάτιον, τό : *Τὸ τοῖν γενεῖοντά σου τὸ ἔμβολον γεραμμάτων*, Γεόργιος Τορνίκης, ἑπιστ. 6 (Darrouzès, σ. 118, 12). — *Τὸ γενεῖοντά σου τοῦτό μου τὸ γεραμμάτιον*, Ο αὐτὸς, ἑπιστ. 10 (αὐτόθι, σ. 128, 8).

γραφή, ἡ : *Αἴτων μοι τῆς γεραμμάτης ἵναθεσις*, Γεόργιος Τορνίκης, ἑπιστ. 6 (Darrouzès, σ. 119, 4).

ἐπιστολή, ἡ : *Κλητορολόγου Φιλοθέου*, 75^ο (Bury). — *Ἀνέγνω δὲ καὶ τὴν γραφήν* παρὰ τοῦ σταυροφόλακος ἐπιστολὴν τὴν περιέχουσαν οἵτοις, Bios ἀγίας Μάρθας, 67, 33 (Paul van den Ven).

καδίκελλος, δ : Κλητορολόγου Φιλοθέου, 23, 24, πλ.χ.

καθοίκος, δ : *Καθοίκος βασιλικός*, αὐτόθι, 23, 136, 10.

συλλαβή, ἡ : *Ηξιάθηρ ἔγαλος ἀνάδειος τουτόντων ὅμων ὅσιων συλλαβῶν*, Bios, άγίας Μάρθας, 68, 5-6 (Paul van den Ven). — *Ἐπιδίδοτος ὅμων τῆς ἀναστάσεως ταῖς τοις συλλαβῇς*, αὐτόθι, 66, 8.

ὑπόμνημα, τό : *Ὑπόμνημα συνοδικῶν*, J. Darrouzès, *Recherches sur les διφρίκια*, σσ. 399 - 426.

χάρης, δ : *Σε δέ μου τὸν χάρην ἔνδεικός ἀναδιδαχθήσεσθαι νομίσεις*, Γεόργιος Τορνίκης, ἑπιστ. 6 (Darrouzès, σ. 119, 4-5).

ΠΡΟΣΘΗΚΑΙ

Σελ. 20. 1970. J. Darrouzès, *Recherches sur les διφρίκια de l'Église byzantine par —*, Paris 1970 [Archives de l'Orient Chrétien, 11], 8^ο, σσ. (8)+618.

Σελ. 27 - 37.

ἀντίρραφον, τό : *Δεδώκατε τῷ προσβυτέῳ Ἀντωνίῳ μετὰ τῶν ἀντιρράφων*, Bios ἀγίου Μάρθας, 67, 23 (Paul van den Ven).

α γαῖλος
ἐπ' ἐμοῦ
ἀπογεῖν
δροῖν

νεῖς καὶ
ν ποιοῦ.

τόδε τὸ
καὶ τοῦδε
τοῦ παρ'
τὴν χάρων

ἐ σεμνῶς
φ δροῦσ

σθαι, διὸ
σας ἐπί-
γνώμας.
ας.

ρήσασθαι
γειν περὶ
ᾶξειν καὶ

τυγχάνειν
ατος τοῦ

ιόν, ἀλλ'
εσχήματι
τῆς σῆς

ἰπάνδρον.
η περιπέ-
πτουσιν.]

τόδε τὸ
τινα λυ-
ράπεντοι

40. Ἐρωτικὴν ἡ. Ἐρῶ, ἐρῶ, νὴ τοὺς θεούς, τῆς σῆς εὐπρεποῦς τε καὶ
ἐρωτικῆς μορφῆς καὶ ἐρῶν οὐκ αἰσχύνομαι. τὸ γὰρ εὐπρεποῦς ἐρῶν οὐκ αἰσχύνεται
εἰ δέ γε καὶ φέξειέ τις ὅλως ὡς ἐρῶντα, πάλιν ὡς καλῆς ἐφιέμενον ἐπαινέσειν (ἄν.).

41. Μικρή. Οἶδα μὲν ὡς εὐσεβῶς καὶ σεμνῶς πολιτεύη καὶ τῆς ἀνεπιλήπτου καὶ ἀγνῆς πολιτείας ἀφετῇ τὸ περιφόρτον αὐτὸ τῆς φιλοσοφίας
κοσμεῖς ὄνομα. καθ' ἓν δὲ τοῦτο μόνον σφάλλῃ, καθὸ τοὺς φίλους πακῶς
λέγεις, διπερ ἀποθέσθαι σε χρή. διαβολὴ γὰρ φιλοσόφους οὐχ ἀφούσει.

(Ἐνθ' ἀν., σσ. 13 - 34).

Γ' - ΕΚ ΤΩΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ

Πῶς δεῖ ἐπιστέλλειν.

1. Ἐπεὶ δὲ ἐπιστολικὸς χαρακτὴρ δεῖται ἰσχυρότητος, καὶ περὶ αὐτοῦ
λέξομεν. Ἀρτέμων μὲν οὖν ὁ τὰς Ἀριστοτέλους ἀναγράφας ἐπιστολάς φησιν
ὅτι δεῖ ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ διάλογον τε γράφειν καὶ ἐπιστολάς εἶναι γὰρ
τὴν ἐπιστολὴν οἷον τὸ ἔτερον μέρος τοῦ διαλόγου.

2. Καὶ λέγει μέν τι ἵσως, οὐ μὴν ἀπαντήσῃ δεῖ γὰρ ὑποκατεσκευάσθαι πως
μᾶλλον τοῦ διαλόγου τὴν ἐπιστολήν. ὁ μὲν γὰρ μιμεῖται αὐτοσχεδιάζοντα,
ἡ δὲ γράφεται καὶ δῶρον πέμπεται τρόπον τινά.

3. Τίς γοῦν οὕτως ἀν διαλεχθείη πρὸς φίλον, ὥσπερ ὁ Ἀριστοτέλης
πρὸς Ἀρίσταρχον ὑπὲρ τοῦ φυγάδος γράφων τοῦ γέροντός φησιν· εἰ δὲ
πρὸς απάσας οἴχεται γάρ τις φυγάδες οὗτος ὥστε μὴ
κατάγειν, δῆλον ὡς τοῖς γε εἰς Ἀδόν κατελθεῖν
βούλομένοις οὐδεὶς φύσιος. διό γὰρ οὕτω διαλεγόμενος ἐπιδεικνυμένῳ
έσκει μᾶλλον, οὐ λαλοῦντι.

4. Καὶ λόστεις συχραὶ οὐ πρέπουσιν ἐπιστολαῖς· ἀσαφὲς γὰρ ἐν γραφῇ
ἡ λόσις, καὶ τὸ μαρτυρὸν οὐ γραφῆς οὕτως οἰκεῖον ὡς ἀγῶνος. οἷον ὡς
ἐν τῷ Εὐθυδήμῳ τίς ἦν, ὃ Σώκρατες, φύθεται ἐν Λυκείῳ
διελέγον; ἦ πολὺς ὁ μᾶς δχλος περιεστήκει. καὶ μικρὸν
προελθὼν ἐπιφέρει ἀλλά μοι ξένος τις φαίνεται εἰναῖς, ὃ
διελέγον; τίς ἦν; ἢ γὰρ τοιαύτη πᾶσα ἐρμηνεία καὶ μίμησις ὑποκριτῆς
πρέπει μᾶλλον, οὐ γραφομέναις ἐπιστολαῖς.

5. Πλεῖστον δὲ ἔχετω τὸ ηθικὸν ἡ ἐπιστολή, ὥσπερ καὶ ὁ διάλογος·
σχεδὸν γὰρ εἰκότα ἐκαστος τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς γράφει τὴν ἐπιστολήν. καὶ
ἔστι μὲν καὶ ἐξ ἄλλου λόγου παντὸς ίδειν τὸ ηθος τοῦ γράφοντος, ἐξ οὐδερὸς
δὲ οὕτως ὡς ἐπιστολής.

6. Τὸ δὲ μέγεθος συνεστάλθω τῆς ἐπιστολῆς, ὥσπερ καὶ ἡ λέξις· αἱ γὰρ

ἄγαρ μακραὶ καὶ προσέτει κατὰ τὴν ἐμμρέιαν ὥχωδεστερος οὐ μὰ τὴν
ἀλήθειαν ἐπιστολαὶ λεγοντο ἄρ, ἀλλὰ συγχρηματα τὸ χαῖρε τὸν ἔχοντα
προσεγγραμμένον, καθίστεο αἱ τοῦ Πλάτωνος πολλαι καὶ ἡ Θουκόδος.

7. Καὶ τῇ οὐράξει μέντοι λεύθω μᾶλλον γειτον γὺνο περιοδεύεν
ῶσπερ οὐκ ἐπιστολὴν ἀλλὰ δίτερη γάρφορτα· καὶ οὐδὲ γειτον μόνον, ἀλλ
οὐδὲ φιλοκό. τὸ γὰρ δὴ κατὰ τὴν παροιαν τὰ σύνα σύνα, λεγόμενον, ἐπι-
στολῆς ταῖς ταῖς ἐπιτρέψεσσιν.

8. Εἰδέναι δὲ καὶ διτὶ οὐκ ἐμμρέια μόνον ἀλλὰ καὶ πάργματά την
ἐπιστολικά ἔστιν. Αριστοτέλης γοῦν ὃς μίλιστα ἐπιτετεχθεὶς δοκεῖ τοῦ
τίτλου ἐπιστολικοῦ. τοῦτο δὲ οὖτε γράφω σοι φησιν οὐ γὰρ η
ἔπιστολικόν εἰναι.

9. Εἰ γάρ τις ἐν ἐπιστολῇ σορόσματα γεδρεὶ καὶ φυσιολογίας, γείρει
μέν, οὐ μὴ ἐπιστολὴν γεδρεὶ φιλορρόηται γάρ τις βούλεται εἶναι η ἐπι-
στολὴ σύντροφος καὶ περὶ ἀπλοῦ περιγραμμοτος ἐκθεσις καὶ ἐν ὀντάμασιν ἀπλοῖς.

10. Καλλος μέντοι αὐτῆς αἱ τε φιλικαὶ φιλορροήσισις καὶ πικναὶ παρο-
μιαι εἰσῶσαι καὶ τοῦτο γάρ μόνον ἐνίστω αὐτῇ σοφρόν, διότι δημοτικῶν τι
ἔστω η παροιμία καὶ πονόν οὐ δὲ γνωμολογῶν καὶ περιεπίμενος οὐ δὲ
ἐπιστολῆς ἔτι λαδοῦτι δουκεν, ἀλλὰ μηχανῆς.

11. Αριστοτέλης μέντοι καὶ ἀποδεῖξει πον λαρῆται ἐπιστολικαῖς, οἷον
διδάξαι βιωδόμενος στὶ δροῖσιν καὶ γενερετεῖν τὰς μεράδας πόλεις καὶ τὰς
μηράδας, φροῖν οἱ γὰρ θεοὶ ἐν ἀμφοτέροις ἔστιν ἵστοι, ὁστε τὸ εἰ
αἱ Χάριτες θεαὶ, ἵσται ἀποκαλεῖσθαι σούταί σοι παταρ' ἀμφοτε-
ρῆς, ἀστεροῖς· Αριστοτέλους περὶ οὐδὲν τοὺς Δίωνος οἰκείους
η̄ πλάτωνος.

12. Εἴτε δὲ καὶ πόλειτο ποτε καὶ βασιλεῖσιν γέρασομεν, εἴστασαν αἱ τοιαῦ-
ται ἐπιστολαὶ μικρὸν ἐξηρμένα ποτε στοχαστέον γάρ καὶ τοῦ προσώπου
φ γορέμην μέντοι καὶ οὐχ ὥστε σύγραμμα εἶναι ἀντ' ἐπιστο-
λῆς, ἀστεροῖς· Αριστοτέλους περὶ οὐδὲν τοὺς Δίωνος οἰκείους
η̄ πλάτωνος.

13. Καθόλου δὲ μετέβη η ἐπιστολὴ κατὰ τὴν ἐμμργεῖται εἰς διονον καθα-
κτήσιον τούτον, τοῦ τε καθίστος καὶ τοῦ λοχροῦ.

(R u d. H e r c h e r, Epistolographi Graeci, Parisii, 1873, σε. 13 - 14.)

Δ' - ΕΚ ΤΩΝ ΦΙΛΟΣΤΡΑΤΟΥ

Τὸν ἐπιστολικὸν καρκίνηα τοῦ λόγου μετὰ τοὺς παλαιὸς ἀριστεῖ μοι
δοκοῦσι διεπεκέφαλι φιλοσόφων μὲν ὁ Τυπενός καὶ Λίνον, στρατηγῶν δὲ Βερο-
τος η ὅτῳ Βροντος ἐπὶ ἐπιστολέων ἐποήτο, βασιλέων δὲ θεοπάτος Μάρ-
κος, οὗ οἰς ἐπέστελλεν αὐτός πολὺς γάρ τῷ κεκαμένῳ τοῦ λόγου καὶ τῷ ἐδουλο-

τοῦ οἴθους ἐπετέποτο τοῖς γείραις· ἐπρόσων δὲ αὐτοτα μὲν Ἡρόδης
· Αθηναῖος ἐπεστελλεῖν, ὑπεραποκίσιον δὲ καὶ ὑπερολάνη ἐπιτάπει πολλὰ
καὶ τοῦ πρεσβοτος ἐπιστολῆς καρκίνηας. δεῖ γάρ φανεθαι τῶν ἐπιστολῶν
τὴν ιδέαν ἀττικῶν μὲν ξυνθεταῖς, ξυνθετέαρ δὲ ἀττικίον, καὶ ξυν-
κείσθαι μὲν πολιτικῶς, τοῦ δὲ ἄριστον μὴ ἀπάδειν. ἔχετω δὲ τὸ εἰδηχηρὸν ε
τῷ μὴ ἐστηματίσθαι· εἰ γὰρ σηματισθεῖν, φιλοτιμεῖσθαι δέξομεν, φιλοτι-
μία δὲ ἐν ἐπιστολῇ μερισμῶν διόλογον δέ αἰποτροπεῖται ἐν μὲν ταῖς βραχι-
τείαις τῶν ἐπιστολῶν ξυνχωρῶ, ἵνα τοῦτο γοῦν η βραχινορία ὀργαζέται ε
αὐτῷ οὐκώ παῖσα στενῇ οὐσα· τῶν δὲ εἰς μῆκος προτρυχεων ἐπιστολῶν έσται
κεῖν οὐκέ τοις ἀριστοτικάτερον γάρ η κατ' ἐπιστολὴν τοῦτο, τοῦτο
μόνη τοῦ τελεοῦτης τοῦ ἐπεσταθμίσαν η ξυλλαβεῖν δεῖ τὰ πνευματικά
ξυγκλεῖσαι τὸ ἐπὶ πᾶσι νόμην. σαρπίεια δ' ἀραβή μὲν ἥρειν ἀπαντο
λήρουν, μάλιστα δὲ ἐπιστολῆς καὶ γὰρ διδόντες καὶ δεμόντες καὶ ξυγχωροῦν
τες καὶ μὴν καθαντόνευον καὶ ἀπολογούντευον καὶ ἐδῶντες δέραιν πεισθεμεν
ἡγε σαρπῶν ἐντρέντων γε σαρπῶν δὲ ἐμμργενότομεν καὶ έξιν εὐτελείας, πή το
νορθεύον τὰ μὲν κοινά κανῶν φυδούμεν, τὰ δὲ κανὰ κοινῶς.

(Ἐνθ' ἀν., σε. 14 - 15)

Ε' - ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΡΥΔΑΛΛΕΟΣ (Θεοδοσίου Ἀρτης)

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΤΟΛΙΚΩΝ ΤΥΠΩΝ

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ

Τῆς ἐπιστολῆς ηδὺ μὲν τὸ δημοτικόν, ἐπίγαμη δὲ τὸ κομψὸν ἐν ἀπλότητι
καὶ πον τὸ χρειῶντες ἀνάγκης ἀγρίθυμον. Το δὲ τῆς ὑπονοίας, σοφίζομέν
μεν, οδέν αὐτῷ θεῶν έξ αὐθέντων δώρων, βασανίζονται δὲ ποικιλας ἐπό-
τανθέντες, καρέτον η δύσια περον δύρωσα. Φοτεῖνος γάρ ἐκαταγόσει διά τον
ἐπιστολῶν, καὶ ἡρεμοντεῖς οἱ ἀνθεροτο, καὶ ποτετεν αὐτοῖς ηδὺ διὰ τούτων
καὶ διαλέγεσθαι, οἵα πνεον ὑπερετεῖν οὐκέτεται δοκεῖ, ὥπε τοῦ διεφάθει τῷ Κρόνῳ
τερι τῶν ἀσχατεῶν περὶ τούτων συγχέματα. Οσα δὲ καὶ σώζεται μέρη
τοῦ ην, παρ' ἐκένοις κευτέροις καθίστησιν. Εγὼ γοῦν πλεονα μὲν ἔκενον, ιστο-
δ' οὐδὲ ἀσύμφορα τῶν ἐπιστολῶν τύπων, περιδόσουμα. Παροδαπάνη μέρτοι δητων κα
συμβάκτων τῶν ἐπιστολῶν τύπων, οὐ περὶ πάντων γιμῆν ἀπλῶς η διάλειμη
ζοται. Τοῦτο γάρ καὶ κρόνον δέρμενον μαρχοτέρου καὶ ἀντασον μάλιστον τῆς
μηρού η συνοῖσσον ημῖν εν οἴδᾳ. Άλλα τοὺς κειμεδεστέρους καὶ συνεκτικοτέ-
ρους, ὥσπερ καρόνας τυρίς ἐκθητόμενα. Καὶ τούτων έκτηστον έρη ἐν τῷ
περὶ τὴν ὅμηρους κατέτην.

προαγέστας, ἢν τέλος πρόσθιε σέ. Ελλαῖον γάρ τοι καθήκοντος ιπελίηρα τὸ διό
ἔμοις σου γνόμονον, αὐδὲ γάρ τὸ βίον ὑπὲ σου προέκενος ἀξίαν ἀποδόσεων
χάραν ἐν πεπονθα. τοῦ κατ' ἡμὲ δὲ ὅτι βούλει, μὴ γράψε παρακαλῶ,
ἄλλ' ἀπαυτὸν καρόν, ὄρθιόν γάρ.

„Αλλη. Μονομόρ σου τὸ παρόντα, σορώτατε, οὐδὲ λίαν ἀπειπεῖ σου
μελέθοντα τὸ φίλον, σπουδῆ τε τῇ πεδίῃ καὶ πορθμῇ τῇ πεπονθαν πρὸς
φροντὶ ἔμετέλαν προθυμούμεν παθεύεν. καὶ γάρ ἔπομόν τε καὶ θείον τοὺς
προστηρότας ὑμᾶς καὶ προστίσσοθαι μέλιτας δοπάζοθαι ταῦς προστη-
σσει. διὸ πεπονθαμέν τὸν νόμον καὶ προσκεντήκαμεν ὡς ἔδει. καὶ ἀντι-
καλόμεν μεριηθαί μὲν ἡμῶν πατ', ὧντι, γράψεν δὲ ἡμῖν ἔθιδε. ὅπερ γάρ
τῆς συνηγάδωνος ὑμῶν σταματῆσαι εὐχόμενοι εὖ ἔχειν πονθίεσθαι
ταῦτην λατεῖκριν ἔργωντας.

„Αλλη. Συνθίσις εἴρησαν, δεσπότα, τῇ τῶν γνωμάτων διαδοχῇ συμ-
πειτέρη γῆτι τὴν παρονοίαν ἐπιδεξόμενος, καὶ τὴν ὑμῶν ἀπονοίαν τῇ παρονοίᾳ
σημάνεις καλεσμέν πάλιν ἀνέληπτος καὶ πάλιν εὐργάνωσθαι. τὰ γάρ τῆς σῆς
λαμπροτητὸς ψηνά γέμματα εὐφροσύνης ἦμιν αἵτια γίνεται. γῆτον μὲν γάρ,
δέσποτα, καὶ δοκῶν ἀπειπεῖ πάρει καὶ παρὸν ἐπτὸς τῶν φυκῶν ἥμῶν δικαῖος
ἀναργυρομένος ὑπέρθετος ἀνεξαλεῖτος μηδέποτε τῇ τῶν γλυκέων παθῶν
παρονοίᾳ καὶ τῇ τῶν κοσμοποιεύσαν τοι ἀνάγκῃ καὶ τῇ τῶν φυκῶν δοεῖτη.
φυκῆς γάρ ἔστι καὶ δρθαλμῶν τὰ γέμματα δοεῖτη καὶ πανήρης.

(Demetrii et Libaniī qui feruntur Tūtōi ἐπιτολῶν et Ἐπιτολῶντοι χαρακτῆρες,
editio Valentinius Weichert, Lipsiae 1910, σσ. 1 - 12).

Β' - ΛΙΒΑΝΙΟΥ ΣΟΦΙΣΤΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

„Ο μὲν ἐπιπτυχικὸς καρακτὴρ ποικιλος τε καὶ πολυτυχῆς ὑπάρχει,
ὅτεν καὶ τῷ γράφειν βούλομέντο προσήρχει μὴ ἀπλῶς μηδὲ ὡς ἔτρυγεν ἐπι-
στέλλειν, ἀλλὰ σὺν ἀκριβεῖα ποιῆται καὶ τέλην ἀντατὸν τοι τοις ἐπιστείλαι
δυνηθεῖν, εἰ γνῷ τι τέ ἔστιν ἐπιπολῆται καὶ τί λέγετο δῆλος ἐν αὐτῇ θέμις
καὶ εἰς πόσας προσηργοῦσας διαφέρεται.

„Επιπολῆται μὲν σὺν ἔστιν ὄντια τις ἐγράμματος ἀπόντος πρὸς ἀπόντα
γνωμένη καὶ λεπιόθη σηκοτὸν ἐκπληγόσσα. ἐστὶ δέ τις ἐν αὐτῇ ὕστερε παρόν
τις πρὸς πανορα. διατείται δὲ εἰς συγκέντη τε καὶ παμπλόνους προσηργοῦσας
οὐ γάρ ἐπεδήλη ἐπιπολῆται προσαναρρέεται ἐμπώρῳ ὄνοματι, ἥητη καὶ παστον τῶν
κατὰ τὸν βίον προσημένων ἐπιπολῆται εἰς τέλος ἔστιν λακατεῖο καὶ μία προσηργοία,
ἄλλα διάρροος, καθὼς ἔφηρ. εἰσὶ δὲ πάσαι αἱ προσηργοῖαι, αἵς δὲ ἐπιπολ-
μαῖς ἴνοβάλλεται λακατεῖο, αὐδὲ.

παραπετηκῆ, μεταπτική, παρακλητική, συντατική, εἰρωνεκή, εὐχαριστι-
κή, φιλική, εὐκτική, ἀπειλητική, παρανηρτική, παραγγελματική, μεταμετη-
τακτική, διενδοτική, συμπαθητική, θεραπευτική, συγχειτική, παραλογιστική,
ἀπερικλητική, ἀπεποτάτική, παραβολική, διασκαλική, ἐλεγκτι-
κή, διαβλητική, ἐπιτηματική, ἐπωτηματική, παραθαρωτική, ἀναθετική,
ἀπορριπτική, σκοπιατική, μεταναστική, αἰνηγματική, στοκωτική, λυτρητική,
δρωτική, μικτή.

1.

1. Παραπετηκῆ δὲ ἐστι μὲν οὖν ἔστι δὲ ἡς παραπομένην την προτερόποτες
οὐτὸν ἐπί τη σημῆσαι ἡ ἀρέσεσθαι τροος. Η παραπετης δὲ εἰς διο διαιρεῖται,
εἰς τε προτοτοτην καὶ ἀποτροπήν. ταῦτη δὲ ταῖς καὶ συμβονικυτεῖρι εἶτον,
οὐδὲ εὖ παρινεται γὰρ συμβονῆς διαφέρει. παραπετης μὲν γάρ ἔστι λόγος
παραπετηκῆς ἀπειποντος οὐδὲ εὐηγκάστησια πάμποι πολλάκις καὶ πόλεσ κατασκηνή.
συμβονῆς δὲ ἔστι λόγος συμβονικυτικός ἀπειποντος ἐπιδεξόμενος, οὐδὲ
οὐδὲ εἴ τις εἴποι οὖν δεῖ πολεμεῖν. πολλὰ γάρ ἔστι τὰ ἐκ πολέμου καθόρ.
Ἐπερος δὲ τις *λύτρων* ἀντεποτοι δέ ἔστι δὲ ἡς μεριδοφορεῖ τροο. 3. Παραπετηκῆ δὲ
2. Μεταπτικῆ δὲ ἔστι δὲ ἡς μεριδοφορεῖ τροο. 4. Συντατικῆ δὲ ἡς συντατικῆ
διεύθησις ἀξιονέμη την δια τη προσγραμμα. 5. Επιτηματικῆ δὲ την δια τη
τρια παρά την. η δὲ αὐτῇ καὶ παραπετηκῆ καλεῖται. 6. Επιτηματικῆ δὲ την δια τη
διεύθησις ἀποτομῆσαι περὶ τὴν δοκηρη, ἐπὶ τέλει δὲ τὸν ἐαυτῶν
ποκτόντον ἐμφανισμένην την δια τη. 7. Φιλικῆ δὲ ἡς φιλαν γληγή
καὶ διεύθησις κατασκηνομένην την δια τη. 8. Επιτηματικῆ δὲ ἡς τοχεῖν την εὐχόμεθα. 9. Απειπο-
μενοί τη φανομεθα. 11. Παραγγελματικῆ δὲ ἡς παραγγέλλομεν την
περί την, αὕτη δὲ καὶ μαρτυρική καλεῖται. 12. Μεταμετητικῆ δὲ
ης δοκομένην μεταγνωσκεν ἐρποτος οἰς ὑπεσχόμεθα την η καὶ ἀφ' οἰς ἑδοναμεν
εὔορθιθαι. 13. Οὐτε ιδιαστικῆ δὲ ἡς ὄνειδος οἰμένη την εἴρητο οἴδε δέ
πεπονθε καλος, εἰ ἀμεμπονει. 14. Συμπαθητικῆ δὲ ἡς δοκομένην την
συμπαθητικῆ οἰς ὄνειδοντη κακος. 15. Θεραπευτικῆ δὲ ἡς θεραπευτομένην
την κατηρθρίτη πρὸς ημᾶς περὶ την. ταῦτη δὲ καὶ ἀποτροπητική την καλος.
σεν. 16. Συγκέντη καὶ ητηκῆ δὲ ἡς συγκέντη την εὖ προποντη. 17. Πα-
ρακλητικῆ δὲ ἡς ὄντεργονομένην την ὡς εἴνετος. 18. Αντηγ-
κλητικῆ δὲ την η διεύθησις κατασκηνομένην την τὸ ἐπιτρεπόμενον
καὶ η μετατηκῆ διεύθησις κατασκηνομένην την τὸ ἐγκαλομένην.
ἡμῶν ἐργῆμα πεπονθετοτες τῷ ἐγκαλομένη. 19. Αντεπιστρατικῆ την η
διεύθησις την πρὸς την γράψεντα ημῖν ἐπιστείλλομεν. 20. Παραπετηκῆ δὲ ἡς
εὔθησις την καὶ παροξύνομεν ποστ τὸν κατά την μέτρην. 21. Παραπετη-

Mit Genehmigung des Verleges B. G. Teubner, Stuttgart,
veranstalteter reprographischer Nachdruck

LIBANI OPERA

RECENSUIT

RICHARDUS FOERSTER

VOL. XI

EPISTULAE 840—1544 UNA CUM PSEUDOPIGRAPHIS
ET BASILLI CUM LIBANIO COMMERCIO EPISTOLICO.
FRAGMENTA

Alle Rechte, auch die der Übersetzung, des auszugsweisen Nachdruckes
und der fotomechanischen Wiedergabe,
seitens der B. G. Teubner Verlagsgesellschaft, Stuttgart, vorbehalten

Printed in Germany
Herstellung: fotokop, Repografischer Betrieb GmbH, Darmstadt

LIPSIAE IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI MCMLXII

ND Hildesheim 1963 Georg Olms
Verlagsbuchhandlung

COLLECTION DES UNIVERSITÉS DE FRANCE
publiée sous le patronage de l'ASSOCIATION GUILLAUME RUDÉ

SAINTE BASILE

LETTERS

TOME I

TEXTE ÉTABLI ET TRADUIT

PAR

YVES COURTONNE

Professeur à la Faculté libre des Lettres de Paris.

Il a été tiré de cet ouvrage :

100 exemplaires sur papier pur fil *Lafuma*
numérotés de 1 à 100.

248/57 Universität Hamburg
Fakultät für Slavistik Philologie

PARIS

SOCIÉTÉ D'ÉDITION « LES BELLES LETTRES »
95, BOULEVARD RASPAIL
1957

XII

A OLYMPIOS

Tu nous écrivais jusqu'à présent peu de choses, mais maintenant ce peu n'existe même plus, et ta brièveté semble faire des progrès avec le temps pour devenir un complet mutisme. Reviens donc à tes habitudes : nous ne te reprocherons plus de nous écrire à la manière des Lacté-démonians, et même tes courtes lettres, puisqu'elles sont les marques de ta grande affection, nous en ferons grand cas.

Ecris-nous seulement.

XIII

A OLYMPIOS

De même que chacune des autres productions se présente à sa saison particulière, au printemps les fleurs, en été les épis, en automne les fruits, de même le fruit de l'hiver, ce sont les discours.

XIV

A SON AMI GRÉGOIRE

4 Mon frère Grégoire¹ m'avait écrit que depuis longtemps il voulait se rencontrer avec nous, et il avait ajouté que tu avais pris la même décision, mais, comme j'étais un peu XII. Ecrite dans sa retraite.

XIII. Ecrite dans sa retraite.

XIV. Ecrite après 360 et avant la prédication, conférée à Basile en 364.

4. Il s'agit de son frère par le sang, Grégoire de Nysse. Souvent Basile désigne du nom de frère son ami Grégoire de Nazianze, car il étendait volontiers la parenté spirituelle.

(XIII)

ΟΛΥΜΠΙΩ

"Ἐγράφεις δέ μου πρότερον μὲν διλγα, υπὸ δὲ οὐδὲ διλγα,
καὶ ξοκενὴ βραχυλογία προτοῦσα τῷ χρόνῳ παντελής
γίνεσθαι ἀφωνία. Ἐπένεινε τούτου δὲ τὸ ξύνος, διό διό
ἐπι σοι μερμηρεθεα λακονίζοντι πέρι δημοσίᾳ γραμμάτων,
ἀλλὰ καὶ τὰ μικρὰ γράμματα, σύμβολα δυτα τῆς μεγάλης
σου διαθέσεως, πολλοὶ δέξια πουροδύθοι. Μόνον ἐπιστελλε
δέ μην.

(XIII)

ΟΛΥΜΠΙΩ

"Ωστερὴ τῶν ἀλλού δημιουρῶν ἔκαστον ἐν τῇ οἰκείᾳ δῆρα

διπαντρή, ἐν θηρίῳ μὲν τὰ δινθή, ἐν θέρετροι δὲ οἱ δοτάρχες, τῷ
δὲ μετοπώρῳ τὸ μῆτρον, οὗτοι κειμένοις καρπός εἶσιν οἱ
λέγοι.

XIV

ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΕΤΑΙΡΩ

1. Ἐγράψας τοῦ διδελφοῦ μοι, ἐπιστολήν τετος Γρηγορίου πέλμα
βοηθεῖσθαι δέ μου συντυχεῖν, προσθέντος δὲ δην καὶ σοι αὐτῷ

XII. — Titulus διηγητοῦ Maur: τῷ αὐτῷ VPRMLC.

1. Ἐγράψεις: Ἐγράψεις μὲν B || οὐδὲ: οὐδὲ B.

XIII. — Titulus διηγητοῦ Maur: τῷ αὐτῷ VPHMLC.

1. οὐδὲ πρῶτον: ὁρίσων V || 3 καρπός: καρπός I.

XIV. — Non existat in M. Exstat in L. tantum circa finem, a
τῷ διηγητοῦ θορησθεῖσι.

1 ποτ: ποτ B.

par les individus qui feront semblant de s'inquiéter en faisant semblant d'exhorter, tant que la doctrine de vérité sera délivrée par nous. Que la droite raison les combatte tous et qu'elle prie le Maître de la piété, Notre-Seigneur Jésus-Christ, de devenir son allié : endurées pour lui la souffrance est un plaisir et la mort un gain !

XIX

A SON AMI GRÉGOIRE

Une lettre m'est venue tout dernièrement de toi, qui était vraiment de toi¹, non pas tant par l'écriture que par le caractère particulier de la missive. Peu nombreux, en effet, étaient les mots, qui pourtant révélaient une pensée substantielle. Nous n'y avons pas répondu aussitôt, parce que nous étions absent, et que le porteur de lettres, après avoir remis la missive à l'un de nos familiers, l'a quitté et s'en est allé. Maintenant c'est par l'intermédiaire de Pierre que nous nous adressons à toi, sans doute pour nous acquitter du salut que nous te devons, mais aussi pour te fournir l'occasion d'une seconde lettre. On n'éprouve absolument aucune fatigue à lire une massive de Laconie, du genre de celles qui nous viennent de toi en toute occasion.

1. *Philippi*, I, 2f.
XIX. Ecrite à Césarée, lorsqu'il était prêtre.
2. Basile s'était exprimé presque dans les mêmes termes au début de la Lettre II, en s'adressant au même destinataire (voir page 5), mais il veut ici souligner la brièveté de ses missives et leur caractère laconique, choses d'ailleurs appréciables chez un disciple des sophistes.

τῶν κῆδεσθαι προσποιουμένων παραυθεσκ προσποιήσει,
λαὸς δὲ τῆς ἀληθείας ἡμῖν συναγεύεται λόγος. Ἀντια-
χέσθαι δὲ τοῖς πάσι λογισμὸς δρός, σύμμαχον παρακαλῶν
γενέσθαι αὐτῷ τὸν τῆς εὐσεβείας Διδόκοαλον, τὸν Κύριον
ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, δι' οὗ καὶ τὸ κακοποιεῖν ἡδὺ καὶ 25
τὸ ἀποδανεῖν κέρδος.

XIX

ΓΡΗΓΟΡΙΩ ΕΤΑΙΡΩ

Γράμμα ήλθε μετ' ηρφῆν παρὰ σοῦ, ἀκριβές σαν, οὐ
τροσθετον τῷ χαρακτῆρι τῆς χειρὸς σου τῷ τῆς ἐπιστολῆς
θεάματι. Ὁλγα γάρ τιν τὰ δήματα, πολλὴν διάνοιαν
πρεποτεῖται. Πρὸς οὐτοὺς μὲν οὐδὲ ἀπεκρινάρεθα, διότι
οὐτοὶ μὲν ἀπεδημοθεν, δὲ γραμματοφόρος ένι τῶν 5
ἐπιτρηθετῶν ἡμῖν ἐπανίστη τὴν ἐπιστολὴν ἀπιδύν φέρετο.
Ἄλλα νῦν διὰ Πέτρου προσφεύγομεθα σε, διού μὲν ἀπο-
τινούντες τῆς προσηγορίας τὸ χρέος, διού δὲ ἀφορεύν
δευτέρων γραμμάτων παρέχοντες. Πλεντὸς δὲ οὐδεὶς πόνος
λατούεταις ἐπιστολῆς, διούτι εἰσιν αἱ παρὰ σοῦ ἐκάστοτε 10
πρὸς ἡμᾶς ἀφικνούμενατ.

21 προστασίουργον: προστασίουργον [στρυμότατον πρὸς ἀπάρτην
διέτρεψε προσταλόντιν] LC || προστοίρησε: —σιν LC || 24 γενέθαι:
γενέθαι τοι βοήθειον LC || αὐτῷ: αὐτῷ LC || 25 γέτον om. LG.
XIX. — Titulus γρηγορίω έταιρων: τῷ αὐτῷ φίλοιχε καὶ ἀπολογία
διότι ἐκτατεῖσθαι οὐκ εἴδις ἀντέρρωψεν V τῷ αὐτῷ PBML.

3 ordo τὰ δημόσια τῷ M.

COLLECTION DES UNIVERSITÉS DE FRANCE
publiée sous le patronage de l'ASSOCIATION GUILLAUME BUDE

SAINTE BASILLE

LETTERS

TOME III

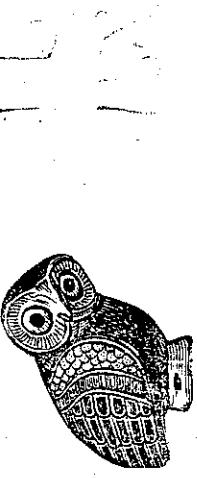
TEXTE ÉTABLI ET TRADUIT

Il a été tiré de cet ouvrage:
200 exemplaires sur papier pur fil Lafuma
numéroté de 1 à 200.

PAR

Yves COURTRONNE

Professeur honoraire à la Faculté libre des Lettres de Paris.

Universität Hamburg
1967 Seminar für Klassische Philologie
PARIS

SOCIÉTÉ D'ÉDITION « LES BELLES LETTRES »
95, BOULEVARD RASPAIL
1966

des Ibories fut soumis à des cabaniers, ni que le cens s'y pratiquât comme dans un marché d'esclaves, mais que l'on y inscrivit chacun selon la justice, accepte cette charge¹⁹; bien qu'elle soit d'ailleurs pénible, dis-toi du moins qu'elle peut te concilier l'estime de Dieu. Ne tremble pas devant ta puissance, ne méprise pas l'indigence, et montre à tes administrés une impartialité plus parfaite que toutes les balances. Ainsi ton zèle pour la justice apparaira clairement aux regards de ceux qui t'ont confié cette charge, et ils t'admireront entre tous les autres. Et même si ton mérite leur échappe, il n'échappera pas à notre Dieu, qui nous a proposé de grands prix pour nos œuvres de bien.

CCC

CONSOLATION AU PÈRE D'UN ÉTUDIANT

Puisque le Seigneur nous a placé, pour les chrétiens, au second rang des pères, en nous confiant la formation religieuse des enfants de ceux qui eroient en lui, nous avons jugé que le malheur qui t'est arrivé dans la personne de ton bienheureux fils nous était arrivé à nous-même, et nous avons gémî sur son départ prématuré. C'est ton surtout que nous plaignons, et nous calculons quel pourrait être le poids de la douleur pour le père selon la nature, puisque nous, qui ne sommes parent que selon le précepte, nous avions été pénétrés d'une telle tristesse de cœur. A l'égard de ton fils il ne faudrait rien de triste, ni dans les sentiments ni dans les paroles, mais ils sont à plaindre ceux qui ont été déçus dans les espérances qu'ils avaient fondées

1. Basile, qui veut décider cet homme à accepter la charge de censeur, commence par le féliciter de s'être reçu du pouvoir politique qu'il exerceit. Il insiste sur les inconvénients de sa carrière de magistrat, et il complimente notre homme de ne pas être, comme d'autres, fasciné par l'argent et les honneurs. Aussitôt après cette habile et flatteuse entrée en matière, Basile en arrive à ce qui, dans sa pensée, devait faire l'objet même de la lettre: décider ce magistrat démissionnaire à accepter la charge de censeur. Il présente cette acceptation

γενέθει μηδὲ ἀστερ̄ ἐν ἀνθρακοῦς ἀγρῷ εἴσαι τὴν ἀποτίσιν, ἀλλ᾽ ὃς ἔστι δικαῖον, ἕκαστον Υράφεσθαι, δεξαι τὸ πρόγμα, εἰ καὶ οὐλως ὅχλορυ, ἀλλ᾽ οἷς ὃς πρόξενον σοι γενέσθαι δινάμενον τῆς παρὰ Θεῷ εὐδοκήμησθεν. Καὶ μήτε μαστεύειν διποτήξης μήτε πενίας καταφυτῆς, ἀλλὰ τὸ τῶν λογισμῶν διρρηπὲς τριτάνης πάσης ἀριστερῶν παράσκου τοῖς διοικουμένοις. Οὕτω γάρ καὶ τοῖς πεποιη- κόσι φανερὰ γενήσεται σου ἢ περὶ τὸ δικαῖον στουδῆι καὶ τὸ τῶν λογισμῶν διρρηπὲς τριτάνης δια- βαυμάδοντα σε πορά τοὺς διλλους. "Η καὶ ἔκεινους δια- λέθῃ, τὸν Θεὸν ήμενον οὐ λήσεται τὸν μεγάλα ήμενον προθέντα τὸν ἀριστόν εργασιν τὰ διθαλα.

CCC

ΠΑΤΡΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

Ἐπειδὴ ἐν δευτέρῳ τάξει πατερέρων οὔπισθι ήμερος οὐδὲ Κύριος τοῖς χριστιανοῖς, τῶν παιδῶν ήμενον τῶν εἰς αὐτὸν πεπισ- τεκότων τὴν δικήν της εὐσεβείας μόρφωσιν ἐπιτρέψας, τὸ συμβάν περὶ τὸν μακάριον οὐδὲν σου τέθεις καὶ ημέτερον θίσιν ἐλογισάμεθα καὶ ἐπετενέξαμεν αὐτὸν τῇ ἀφρίᾳ τοῦ Χειρισμοῦ, συμπαθεῖτες μάλιστά σου καὶ διπλογισάμενοι ήλικους ξεταί τῆς δύνης τὸ βάρος παρτί τῷ κατὰ φύσιν, γίγνοντες οἵμην τῶν κατὰ τὴν ἐντολὴν φρεισμένοις τοιούτου τῆς καρδιᾶς τὸ κατηφές ἐνεγένετο. "Ἐπὶ ἐκείνῳ μὲν γάρ οὐδὲν ξένει σκυθρωπὸν οὔτε παθεῖν οὔτε φεύγεινθοι, ἔλεειν τὸ δὲ οτ—τὸν ἑπτ' αὐτὸν ἐπιδίων διαμεριζετες. Καὶ τῷ θυρᾳ

19 ἐν ἀνθρακοῦν ἀγρῷ : ἀνθρακοῦν ἀγρὸν L || 20 γράψατε: ἀπορρέεται LG || 24 πάστοις om. C || 25 διοικουμένοις: διοικο- μόνος B || 27 οὐδὲ om. L || 7: εἰ L || 27-28 διαλλάγη: -ης L.

CCC. — Titulus περὶ σολιδαρεῖον παραμυθητικὴν πρὸς πατέρα σκολαστοῦ τελευτηρίου VBM.

4 περὶ: εἰ L.G || 5 Βού: εἴται L. Βούς εἴται C || 6 αυταλόντες: συμβαθεῖστες VLG || 8 ήμενον: καὶ ήμεν LG || φεύγεινθοις: οὐκ—L || 9 τετένετο: ἐγένετο P.

175 CCC. CONSOLATION AU PÈRE D'UN ÉTUDIANT

sur lui. Vraiment c'est là une chose digne de beaucoup de larmes et de gémissements : envoyer un fils dans la fleur même de l'âge à l'étude des Belles-Lettres, et le recevoir ensuite condamné à ce long et affreux silence. Un tel malheur, je l'avoue, nous a taussitôt troublé comme homme, nous avons versé des larmes à flots, nous avons laissé échapper du fond de notre cœur des gémissements indécents, parce que ce triste événement, comme une sorte de nuage, avait soudain obscurci notre raison. Mais lorsque nous fûmes revenus à nous et que l'œil de notre âme eut pénétré de l'œil regard la nature des choses humaines, nous avons demandé pardon au Seigneur des sentiments que, par trop saisié, notre âme avait éprouvés devant le meilleur qui était survenu, et nous nous sommes donné cet avertissement, de supporter avec calme ces souffrances, qui, en vertu de l'antique sentence divine, sont le lot de la vie humaine. Il est parti, cet enfant, à l'âge même où l'on est en pleine vie : il se faisait remarquer dans le cercle de ses condisciples ; il était cher à ses maîtres ; il était capable par sa seule rencontre d'amener à la bienveillance jusqu'au plus cruel, pénétrant dans ses études, doux de caractère, d'une réserve au-dessus de son âge, et ce que l'on pourrait ajouter serait inférieur à la réalité ; mais il était homme et né d'un homme. Quelle est donc la pensée qui convient au père d'un tel enfant ? N'est-ce pas de se souvenir que son propre père est mort ? Qui y a-t-il donc d'étonnant à ce que, né d'un mortel, il soit devenu le père d'un mortel ? Que celui-ci soit mort prématurément, avant de s'être rassasié de la vie, ayant d'avoir atteint la mesure des années humaines, de s'être montré aux hommes et d'avoir assuré la continuité de sa race, ce ne sont pas là de nouveaux sujets de douleur, comme je me le persuade, mais des motifs de consolation pour ce qui est arrivé. On doit rendre grâce à Dieu d'avoir disposé les choses de façon que ton fils ne laissât pas sur la terre des enfants orphelins,

CCC. ΠΑΤΡΙ ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ 175

πολλάδιν διακρύων καὶ στεναγμέδιν ἔξι τον, ἐκπέμψαντα παῖδα
ἐν αὐτῷ τῷ οὐθενὶ τῆς ἡλικίας ἐπὶ Λήσιων διατητιν ὑπο-
δεξαμέναι, σιλαπῶντα τὴν μακρὰν ταύτην καὶ διπεικτὴν
σιωπήν. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅτι ἀνθρώπους τῆμας εἰδὺς ἐκ-
ηρσε καὶ δάκρυον ἐξεχάμεν προσετές καὶ στεναγμὸν & φή-
καμεν ἐκ μέσης τῆς καρδιᾶς ἀπαντέντον, τοι πάθους
ἀβρότως οὐτόν τυνος υεφέλης τὸν λογισμὸν ἥμιδιν περιυχόντος.
Ἐπειδὴ δὲ ἡμῖδιν αὐτῷδιν ἔγευσμεῖαι καὶ διελέκταρεν τῷ τῆς
ψυχῆς ὁ φιλαλεύς πρὸς τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων τῷ μὲν
Κυρίῳ ἀπελογησάμενος ἐφ' οἵτινας συναρπάγῃ τὸν ψυχὴν
ἡμῖδιν διετέθη πρὸς τὸ συμβάν, ἔσαυτούς δὲ ἐνουθετήσαμεν
μετρίως φέρειν ταῦτα ἐκ τῆς παλαιᾶς τοῦ Θεοῦ ἀποφά-
σεως συγκληροθεύντα τῇ ζωῇ τῷδε ἀνθρώπων. Οὕτως πάτε-
ριδι τῆς ἡλικίας ἕγινεν τὸ βιτσάριον, διαπρέπων ἐν Χοροῖς
διηλικαν, ποθενὸς διδασκάλοις, ἀπὸ φιλήρης τῆς ἐντελεκείας
εἰς εἴνουσαν δυνάμειν καὶ τὸν ἀγριώτατον ἐπισπάσασθαι,
θέεις ἐν μαθήμασι, πρᾶσσος τὸν ἄνθρον τὴν ἡμετέλευτην κατε-
σταλμένος, καὶ πλείω τούτουν εἰπὼν ἔλαττον ἐν τοις εἴποιοι
τῆς ἀληθείας, διλλούμενος σύμφωνος παρ' ἀνθρώπου γεννη-
θεῖς. Τι τοινυν λογίζεσθαι τὸν πατέρα τοῦ τοιούτου προσ-
ῆπε; Τι ἂλλο γε ἢ ἀναμνησθῆναι τοῦ ξενιοῦ πατρὸς τοι
τεθνήκε; Τι ὁνι μθημαστὸν ἐκ θυηροῦ γεννηθέντα θυηροῦ
γενέσθαι πατέρα; Τὸ δὲ πρὸ διρας καὶ τηρίν κορεσθῆναι τοῦ
βίου καὶ τριήν εἰς μέτρον ἡλικίας ἐλθεῖν καὶ φανῆναι τοῖς
ἀνθρώποις καὶ διαδοχὴν τοῦ γένους κεταληπεν, ταῦτα οὐκ
οὐδὲν ηστις τοῦ πάθους, ὃς ἔμειντον πεθώ, ἀλλὰ παραμυθία
τοῦ γεγονότος ἐστιν. Εὐχαριστεῖσθαι διθέλει τοῦ Θεοῦ ἢ
δικαστεῖς, διτὶ μὴ κατελάπεν ἐπὶ γῆς δρόμου τέκνου, ὅτα τὴν

12 ἔξιον: ἔξιον LG || ἔξειψαντα: -τεξ I.C. || 14 ἀπευθῆ: ἀπευθαίρει LG || 15 πινάρη: αἰγὴν L || εὖθης om. L || οὐδοὶ εὐθε-
ηῆς C || 18 ἀβρότως: ἀβρότων L || 21 ἀπελογησάμενα: ἀπελογα-
τεύα M || 28-29 κατεσταλμένος: καθεσταλμένος (sic) B καθεσταλμένος
M || 30-31 γεγονότος LG || γεγονότος τε τοῦ Θεοῦ ἢ
αριθμοί. p. 39 κατελάπεν: κατελάπεν τοῦ Λ. G.

qui ne livrât pas une veuve à une longue affliction, ou qu'il la condamnât à partager la demeure d'un autre homme et à dédaigner ses premières noces. La vie de ton fils n'a pas été de longue durée en ce monde, mais qui serait assez insensé pour ne pas regarder cette brièveté comme le plus grand des biens? Le séjour d'ici-bas dont le temps se prolonge est une occasion de plus nombreuses fautes. Ton fils n'a pas fait de mal; il n'a pas ourdi de ruse contre son prochain; il n'en est pas venu à la nécessité de se mêler à des pharatries d'hommes pervers; il n'a pas été engagé dans les maux de l'agora; il n'a commis ni la nécessité de pécher, ni le mensonge, ni la dureté, ni la cupidité, ni le goût du plaisir, ni les vices de la chair, ni rien de ce qui prend naturellement naissance dans les âmes dissolues; il a quitté la vie sans qu'aucune de ces tâches eût souillé son âme, il s'en est allé pur vers le meilleur partage¹. Ce n'est pas la terre qui a cache notre bien-aimé, c'est le ciel qui l'a reçu². Dieu qui gouverne notre destinée, qui fixe pour chacun les limites du temps à passer sur la terre, qui l'avait introduit dans cette vie, Dieu encore l'en a fait sortir. Nous avons pour nous servir d'enseignement dans l'exces de nos malheurs cette célèbre parole du grand Job: «Le Seigneur l'a donné, le Seigneur l'a enlevé; comme il a plu au Seigneur, ainsi en est-il advenu. Que le nom du Seigneur soit béni dans tous les siècles!»³

CCCCI CONSOLATION

Quels furent nos sentiments à l'annonce de ce malheur, aucune de nos paroles ne suffirait pour l'exprimer, clairement; tantôt nous considérions le dommage que l'intérêt.

1. A en croire Basilic, et il n'y a pas de raison de douter de sa parole, ce jeune homme était une âme d'éclat, sinon un saint.
2. C'est une idée chère à Basilic, quand il vient consoler des parents de la mort d'un fils.
3. Job, I, 21.

γνωστικαὶ χήραι θίλψει μοκρῷ ἔκδοτον ἀφῆσεν οὐ ἀνθρ. επέρεψεν τὸν πατέρα τους τὸν προτέρου γάμου καταρρεψεντοναν. Τὸ δὲ οὐ σὲ παρεπέθη τῷ Βίῳ τούτῳ ή ζωὴ τοῦ παιδός, τὸς οὔτεσ πάγιον μᾶλιστα μῆτρα τῷ πατέρᾳ τοῦτο νομίζειν εἶναι εἰναῖς; Ή γάρ ξπτι πλεῖστον ἐνταθεῖα διατριβὴ πλειστοναν κακῶν ξπτεῖν ἀφορεῖ. Οὐκ ἐποίησε κακόν, οὐκ ἔρρωψε δόλον ἢ τῷ πλησίον, οὐκ εἰς ἀναγέννησιν ἥλθε φορτίας μηρίναι πονηρούμενον, οὐκ ἐνεπλάκη τοῖς κατ' ἄγρον κακοῖς, οὐκ ὑπέμενεν ἀνάγκην ἀμαρτημάτων, οὐκ φεύδοις, οὐκ ἀγνωμόσην, οὐ πλεονεξίαν, οὐ φυλιδονίαν, οὐ τὰ τῆς σαρκὸς πάθη, οὐσα ταῖς ἀναγάργας ψυχαῖς ἔγγινεσθαι πέφυκεν. Καὶ οὖδε μηδὲ τοντούς κριτέον τὴν ψυχὴν ἀποθίσθε κατεστημένος, ἀλλὰ καθορέσας ἀνεκάρθησε πρὸς τὴν ἀμετνού λίξιν. Οὐ γη κατέκρυψε τὸν ἀνεγνητόν, ἀλλὰ οὐρανὸς ὑπεδέξατο. Θεὸς δὲ τὸ θητέερα οἰκουμέναν, δὲ τὸν χρόνον δροθεσθας ἔκαστη σομοθετέον, δὲ διαγόνων εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, αὐτὸς καὶ μετέστησεν. Ξεχειμὸν διδοκαλέον ἐν ταῖς διερρολαῖς τὸν συμφορῶν τὴν περιβόλητον ἐκείνην φωνὴν τοῦ μεγάλου Ἱώβ. «Ο Κύριος ἔθοκεν, δέ Κύριος ἀφείλετο· μᾶς τῷ Κυρίῳ ἔδοξεν, οὗτος καὶ ἐγένετο. Εἴη τὸ δυνατὰ Κυρίου εὐλογημένου εἰς τοὺς αἰδινούς.»

CCCCI ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΗ

“Οπερας διετέθημεν ἐπι τῇ ἀκοῇ τοῦ πάθους οἰδετεῖς άνθρωποι λόγος εἰς παραστασιν τῆς ἐνοργίας ἀρκέσειε, υἱοῦ μὲν τὴν ζημίαν λογιζομένους ήν τὸ κοινὸν τῶν εὑλαβεῖν ἔζη-

⁴¹ συναντήσονται: συναντοῦσαν L || γάμου: τέκνων LG || κατα-
μελέοντας: κατακλύσαν L || 44 πλεῖον: πλεῖστον C || 46 μηρίναι:
κατεργάζονται LG || 56 διδοκαλέοντος: διδοκαλέον VI.G || 58 ἀφέλετο:

ἀφέλετο B || 59-60 εἰτι... αἰδονεῖς om. LG.
CCCCI. — Non existat in B. Titulus πατεσμαθητας: παταμυθη-
ταν ἀνθρ. LC.
² ἐνεργείας: ἐνεργείας M.L.C. || 3 λογιζομένους: -νοι I.P.

DEUTSCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN ZU BERLIN
INSTITUT FÜR GRIECHISCHE-RÖMISCHE ALTERTUMSKUNDE
KOMMISSION FÜR SPÄTANTIK RELGIONSGESCHICHTE

GREGOR VON NAZIANZ

BRIEFE

DIE GRIECHISCHEN CHRISTLICHEN SCHRIFTSTELLER
DER ERSTEN JAHRHUNDERTE

GREGOR VON NAZIANZ

BRIEFE

HERAUSGEGEBEN VON

VON

PAUL GALLAY

Universität Hamburg,
Fakultät für Klassische Philologie

Pol
7965

146/70

AKADEMIE-VERLAG · BERLIN

1969

AKADEMIE-VERLAG · BERLIN

1969

έστι.

Σὺ δὲ μοὶ φαίνεται τῶν μηροῦσας ἀγκώνας τὰ βάσιαι τῆς ὑπορεῖται.
όμην ἀπαγορεύοντας μᾶλλον ἡ ἀποτελέσθων, καὶ τὸν κορυφῆς ὄπερε πλούτον
τέντονται, δις Ταυτίζονται ποιεῖ τὴν ζωὴν, τας τε διαγενεσόντας αὐτοῖς καὶ τῆς γῆς
ἀναποδόν, αἱ λιποθυμοῦσας ὅμης ἀναρριχοῦσι, τοὺς τε φθινοὺς ὄρηθασι,
5 ἄσπιτος μὲν, ἀλλὰ τὸν λιπόν, καὶ ὑπεριτατακόντων μὲν, ἀλλὰ τὴν δομιλάν· Επιδίψει
δὲ οὐδές δινὶ μὴ κατὰ θήβαν, λέγεται προσθήσει, καὶ ὅστε νεροῦς ὅμης ἐπιστέλ-
τεσθαι. Ταῦτα μαρτυρεῖται μὲν τοῖς ἡ κατ' ἐπανοδὴν, ἔκτατα δὲ κακοῦδας, 10
20 δὲ εἰ, μὲν οὗτος μετρῶν τὴν πλάνην, ὁρθὸς ποιεῖται, εἰ δὲ μῆτρα καὶ πλάνη
προσθήσεται.

10

Τῷ αἰτῳ

*Ἐπειδὴ φέρεις μετρῶν τὴν πλάνην, καὶ τὰ ἔξης προσθήσομεν. Εἴ τοι μήποτεν 1
δε τὸ προσβλέπων.

*Αἱτις δὲ δὴ μετράθη καὶ τὸν ἑστὸν κόσμον δεῖστον· τὴν δόσεων σκέτηνται
15 ἀδημόνον, τὴν ἀπογονούστοις καὶ διαπονον, τὸν πονοῦσθεντὸν τούκον, τὰ μὴ ταῖς
τοῦ περιπολοῦ ἔνστατα βαλλόμενα, Ταυτίζονται τρεῖς καὶ καρποῖσιν διφύλλονται, 2
τὴν ἔλευσιν τελείωνται, τοῦ περιπολοῦ παραδοτοντεῖς, ἢ ποτὲ Καταποδούς ἐκλιθήσουσι,
οὐδὲ ὃς λοιποράτων πενθανεῖ, ἀλλὰ ὃς Ἀλιπόνον τρέπεται, ημετοῖς οὐ νεανοὶ παντοὶ τε
καὶ τήμονες. Μεμηκαὶ γὰρ τὸν δόστον διενθεῖται τὸν ζωτικὸν (οὐτὸν γάρ 3
20 ὁ προμάδοντο), ἀλλὰ καὶ μεμρήσθαι, καὶ τοῖς περιπολοῦσανθοῖς τοῖς βλαβοῖς
διηνθῶν, εἴτε ἐπιστρέψαντες ἀποκατεῖνται τὸν τείχοντος.

Ἄρτος τοῦτο

4

τραχηρόθεσις, ὑγρολογεῖσθαι, ἐκ τῶν οἰκείων πάντων ξεῖνον τὸ μεγαλόφρονον· ἔτι εἰ
μητρακέντος ήμας ἡ μεγαλή καὶ πτωχοτρόπος ὄπτος ἐξεργάσθωτο, τὴν σὴν λέπρα μητρέα,
6 οὔτεπε Ιητρὸς ἐν καλῷ φραντσά ζεμοζημένοις, πάκαι ἣν ήμερον νερού, πλότεως
πονεῖται· οὐκ ἐπανοίεινται μᾶλλον ἡ ἐλεύθερον. εἴτες τοῦτο τοὺς ἀνθρώπους
5 κόρτονται τελείωνται καὶ ἀλαζηνούνται, καὶ τὴν Αἰρεστον κατέπονται ἐκ τῆς οἰκτος δικασταρο-
μένην, η τοντούς ἀπενθητώσαντες, ἥπκα τὴν πενηρόφορον ἀμάκαντα εἴλουνται, ἐγὼ τε σὸ-
βούσθων καὶ δικηγόρος σον, τοὺς αὐχένος τοῖς τοῖς καὶ ταῖς ζειροῖς τανταίται, αἱ τῶν
πόνων εἰ τὰ ἡπτην φεύγονται, — αἱ γῆται καὶ ἀληταὶ καὶ αἰγαῖ, τοπειρόφορον πάρε-
τι μηρόν, — οὐδὲ τὰ τοῦ Ελληνοντον τείχουμεν, αἱ τὰ τὸν κόρηνδρον διαλέγου-
μενην, πόνων γενούσθους ημεῖς· καὶ τὰ πλέον παρηγόρειν, αἴσιοι τὰς ἄλλους,

10 μερινταί· Τούτοις εἰ μὴ οὐδέποτε ἀπενθητητην λεγομένοις, πάντως οὐδὲς ημεῖς εἰ δε
6 μήθεοθησην, πόνων γενούσθους ημεῖς· καὶ τὰ πλέον παρηγόρειν, αἴσιοι τὰς ἄλλους,
δικασταρούσθων.

Τῷ αἰτῳ

VII

“Αἱ μὲν πόντεον ἐπεστέλλομεν τοι τῆς ποντικῆς διαρροῆς παντόντοντον ἦν, οὐδὲ
16 σπουδαῖοντον. Οὐ δε τὸν τρόπον, καὶ μᾶλλον οποῦδεις αἴρονται· Τίς δὲ μεθετη-
κατὰ μῆτρα γίγεσθαι τῶν ἐπιποσθετῶν ἐπείστων, ἐν αἷς συνεπέρηπτον σοι τῷ
κακοτάθεν, ἐπειδὴ τὸ ἐπονοῦντον λατερόν τοῦ ἀκνούστου τερπνοῦ τιμωτόρον. Τίς δὲ
δοσεῖ τὰς φαλαρίδας ἐκεῖνας καὶ τὰς ἀργενταῖς καὶ τὰς δι' εἵκῆς πρόσος. Θεοί
20 ἐκδημίας καὶ τὴν δοσεῖν ἀττιοντος ζωὴν καὶ ἀσθματον; Τίς ἀδεκάπτων συγκενταὶ καὶ
συνηργίας τῶν ὅποι τοῦ θεοπνεύστουν καὶ ὑπομένειν; Τίς ἀμύλας ἀερεῖς καὶ
παραδίπτων, ἢ ποτὲ οὐρανοῖς καὶ κανοῖς προσδιοίεσθαι; Τίς θεῖον λογίον
25 φιλοπονεῖται τὸ ἐν αὐτοῖς φυσιστοκομεῖσθαι σὺν διηγήᾳ τοῦ Πλευρατος; Ή, δέ
τη τὰ μηδέτερα λέγω καὶ εἰδεκτερα, τίς ἐρημεδας καὶ αὐτονομαζεις; τίς

18 Codices: u = Y, v = C, d = PR, f = II, g = I, h = BE

10 Codices: u = Y, v = C, d = PR, f = II, g = I, h = BE
metrum deficit 18 Λευκοφύλακος Οδυss. IX, 84 Δικηγόρον Οδυss. VIII, 59–61

14 Ηλιξ[η] ἀγε... Οδυss. VIII, 402, sed Gregorius scribit τὸν δοτὸν πρὸ τοῦτον, unde
15 μοι uvdfgh] μοι εdd., auctore Parisino Graeco 902 (saeo. XIV) 21 τὸν κορο-
φῆν ἀπεριέλλοντα uvdfgh] τὸν διατριχοφύλακον h 3 Ταυτίζονται
vñ καὶ τὰ λοιπά u 6 ὅστε uvdfgh] ὡς u 8 καὶ πλέον dfg] καὶ τὰ πλέον
16 Τιθαλος: Τὸν αὐτὸν uvdfh [id est: Βασιλεὺον ub, Γερμόνος Βασιλεὺον vf, Βασιλεύο-
τεροφύλακον df] Γερμόνος Βασιλεύον g 16 καὶ post τυνε om. h 18 Λευκοφύλακον ugfh]
17 ετερόν df] ετερόν df, in certum est in C, penultima littera erata 20 καὶ post παρηγόρειν
om. g 21 επιστρέψαντα uvdfgh] ἀποκατέλευτον B post Αὐρός, σι εdd. h 22 θεῖον απε φῶς add. f

6 καὶ πλακτῶν post ἐπείστων f καὶ απε τὴν om. v 6 ἢ uvdfg] ἢ h γεω-
7 φόνον scripsi] γεωφόνον dII2 γεωφόνον B γεωφόνον (eo s. v.) 3 γεωλόγον uvλευτορον
gIII 7 λαμπρὸς scripsi] λαμπρὸς uvdfgB λαμπρὸς E 8 καὶ δῆν in marg. Π ἀγ-
λαταρεῖς ΥγνηII ἀπεκάπτουν h ἀπεκάπτουν g om. B καὶ απε τὸν om. E 10 καὶ uvdfg] οὐτε h 12 ἀπεκάπτουν ΥγνηII ἀπε-
κάπτουν ΥγνηII ἀπεκάπτουν h ἀπεκάπτουν g 15 οὐτε uvdfg] δεῖ v (e proximo verbo διατερψῆ) οὐ uvdfg] οὐτε fgh 17 καὶ
μῆτρα ἡμέρων τῶν ἐπειροῦσθαι εἰσήνειν uvdfg] κατὰ μῆτρα ἡμέρων τῶν ἐπειροῦσθαι εἰσήνειν II
κατὰ μῆτρα ἡμέρων τῶν ἐπειροῦσθαι παρηγόρειν παρηγόρειν εἰσήνειν II
25 οὐτε uvdfg] οὐτε h 28 θεῖον απε φῶς add. f

νν καὶ τὰ τῆς
έβημεν καὶ εἰς
οὐκ ἀπολογίας
δι γενναιότατος
ς τὸν ἐμὸν (καὶ
· αἱ περὶ πολλῶν
ις χειροτονίας,
ιάσας, κύκλους
αν μητρόπολιν,
τὴν ποιουμένων
Γέλος, ἀπῆλθεν
ισμόρ, ἐγκαλέ-
το τῆς ἐπιστο-
τύπωσαν πρὸς
ερον ἡξίουν δι'
ὑπέστην, ἵνα
θε συναγαγεῖν
Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲ
εἰν ὑμᾶς, αὐτὴν
Λίμνας, ἡμᾶν
ἰ ὄνειδῖσιν καὶ
ἴνα ἔχει λόγον,
μένους; Ταῦτα

δὲ ἔδει πρότερον μαθεῖν, ὃ θαυμάσιε, καὶ μὴ τότε ὑβρίζειν, εἰ μή τι ἄλλο, ὡς πρεσβυ-
τέρους. Εἰ δὲ λίαν ἐπιδεικτικῶς ἔχεις καὶ φιλοτίμως, καὶ ἔξ ὑπερθεξίων ἡμῖν
διαλέγη, ὡς μητροπολίτης μικροπολίταις, ἢ καὶ ἀπόλιτον, ἔστι καὶ ἡμῖν δόφος ἥν
ἀνθέξομεν. Πᾶστον γὰρ τοῦτο παντί, καὶ ἵσως εὐλογώτερον.

LI

<Νικοβούλω>

Τῶν γραφόντων ἐπιστολὰς (ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αἰτεῖς), οἱ μὲν μακρότερα 1
γράφοντις ἡπερ εἰκός, οἱ δὲ καὶ λίαν ἐνδεέστερα· καὶ ἀμφότεροι τοῦ μετρίου
διαμαρτάνοντιν, ὡσπερ τῶν σκοπῶν οἱ τοξεύοντες, ἀν τε εἰσω πέμπωσιν, ἀν τε
ὑπερπέμπωσι· τὸ γάρ ἀποτυγχάνει ἵσον, καὶ ἀπὸ τῶν ἐναντίων γίνηται. Ἐστι 2
δὲ μέτρον τῶν ἐπιστολῶν, ἡ χρεία· καὶ οὕτε μακρότερα γραπτέον, οὐδὲ πολλὰ τὰ
πρόγυματα, οὕτε μικρολογητέον, ἐνθα πολλά. Τι γάρ; Ἡ τῇ περσικῇ σχολίῳ 3
μετρεῖσθαι δεῖ τὴν σοφίαν, ἡ παιδικοὶς πήχεσι, καὶ οὕτως ἀτελῆ γράφειν ὡς μηδὲ
γράφειν, ἀλλὰ μιμεῖσθαι τῶν σκιῶν τὰς μεσημβριὰς ἡ τῶν γραμμῶν τάς
κατὰ πρόσωπον ἀπαντώσας, ὡν συνιζάνει τὰ μήκη καὶ παραφαίνεται μᾶλλον ἡ
φαίνεται τῶν ἀκρων τοὺς γνωριζόμενα, καὶ ἔστιν, ὡς ἀν εἰποιμι καιρῶς, εἰκασμά-
των εἰκάσματα; Δέον, ἀμφοτέρων φεύγοντα τὴν ἀμετρίαν, τοῦ μετρίου κατα-
τυγχάνειν. Περὶ μὲν δὴ τῆς συντομίας τάῦτα γινώσκω· περὶ δὲ σαφηνείας 4
ἐκεῖνο γνώριμον, διτι χρὴ φεύγοντα τὸ λογοειδές, δοσον ἐνδέχεται, μᾶλλον εἰς τὸ
λαλικὸν ἀποκλίνειν· καὶ, ἵνα εἶπα συντόμως, αὐτῇ τῶν ἐπιστολῶν ἀρίστῃ καὶ
κάλλιστα ἔχονσα, ἡ ἀν καὶ τὸν ἴδιωτην πείθη καὶ τὸν πεπαιδευμένον, τὸν μέν, ὡς
κατὰ τὸν πολλοὺς οὖσα, τὸν δέ, ὡς ὑπὲρ τὸν πολλούς, καὶ ἡ αὐτόθιν γνώριμος·
δομοίως γάρ ἄκαριον καὶ γρῖφον νοεῖσθαι καὶ ἐπιστολὴν ἐδημηνύεσθαι. Τοίτον 5
ἔστι τῶν ἐπιστολῶν, ἡ χάρις. Ταῦτη δὲ φυλάξομεν, εἰ μήτε παντάπασι ξηρὰ καὶ

δποι g καὶ
codd. (praeter
omen illius vici
historical Geo-
et putaverunt
ies autem vix
. G. 37, 1059 A.
unctione τῶν
et nostrae op-
[d. ἡμετέραν u]
[3 οἷμαι] οἴομαι
[οὐλευσομένον]ς]
θεῖν ὑμᾶς Mar-
in ὑμᾶς uCd ἡ
παρ' ἐμοῦ τοῦτο
ιανος graecus
ἐπιστολὴν ante
ρούειν] προσ-

5 Codices: u = Y, v = LA, d = PR, f = II, g = IF, h = BE

8 τοῦ μετρίου cf. Aristot., Eth. Nic. I, 6 12 περσικῇ σχολίῳ cf. Callimach.
Aitia I, fr. 1,18 Pf.

1 δέ αντε ἔδει om. h μὴ τότε ud] μήτε τότε C μηδὲ τότε Marcianus graecus 80,
saec. XII (e familia v) gB μηδέποτε Σ 3 μὴ αντε διαλέγη add. F διαλέγη udFΣ]
διαλέγει CIB 4 ἀνθέξομεν (-ξωμεν B) h] ἀνθέλξομεν uvdg καὶ αντε ἵσως om. C.

7 Titulus: Νικοβούλω edd. Τῷ αὐτῷ codd. (id est: Πρὸς Νικόβουλον udF Νικο-
βούλων η Νικοβούλω Γεργάριος Ι Γεργάριος Νικοβούλω F)

8 ἦπερ] εἰπερ f 10 ὑπερπέμπωσι] ὑπερπέμψωσι L 13 δεῖ] δὴ B
14 γραμμῶν Y¹] κέντρων Y² παρ. γρ. vd γραφῶν fgh 15 οἵς αντε ὅν add. Σ δῆ]
ἢ B συνιζάνει ... μᾶλλον om. Σ 16 ὡς uvgh] πῶς df 17 μετρίου uLA (i.s. v.)
dflh] μέτρον F 18 συντομίας vdfgh] εὐμετρίας u

ἀχάριστα γράφοιμεν καὶ ἀκαλλώπιστα, ἀκόσμητα καὶ ἀκόρητα, δὸς λέγεται, οἶνον δὴ γνωμῶν καὶ παρουμιῶν καὶ ἀποφθεγμάτων ἔκτος, ἔτι δὲ σκωμμάτων καὶ αἰνιγμάτων, οὓς δὲ λόγος καταγλυκαίνεται· μήτε λαν τούτοις φαινούμεθα καταχρώμενοι· τὸ μὲν γὰρ ἀγροῖκον, τὸ δὲ ἀπληστόν. Καὶ τοσαῦτα τούτοις χρηστόν, 6
 5 δόσα καὶ ταῖς πορφύραις ἐν τοῖς ὑφάσμασι. Τροπάς δὲ παραδεξόμεθα μέν, δλγας δέ, καὶ ταύτας οὐκ ἀναισχύντοντος. Ἀντίθετα δὲ καὶ πάρισα καὶ ἴσοκωλα τοῖς σοφισταῖς ἀπορρίφομεν· εἰ δέ που καὶ παραλάβοιμεν, ὡς καταπαίζοντες μᾶλλον τοῦτο ποιήσουμεν ἢ σπουδάζοντες. Πέρας τοῦ λόγου, δπερ τῶν κομφῶν τινος 7
 ἥκουσα περὶ τοῦ ἀετοῦ λέγοντος, ἥντικα ἐκρίνοντο περὶ βασιλείας οἱ ὅριθμες καὶ 10 ἄλλος ἄλλως ἥκον ἔαντος κοσμήσαντες, δτι ἐκείνου κάλλιστον ἦν τὸ μῆτρον διεσθαι καλὸν εἶναι. Τοῦτο καν ταῖς ἐπιστολαῖς μάλιστα τηρητέον τὸ ἀκαλλώπιστον καὶ δτι ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν. Τοσαῦτά σοι περὶ ἐπιστολῶν, ὡς δι' ἐπιστολῆς 8
 παρ' ἡμῶν· καὶ ταῦτα ἵσως οὐ πρὸς ἡμῶν, οὓς τὰ μεῖζω σπουδάζεται· ταῦτα δὲ αὐτός τε φιλοπονήσεις, εὐμαθῆς ὡν, καὶ οἱ περὶ ταῦτα κομφοὶ διδάξουσιν.

Τῷ αὐτῷ

Ἐν μετοπώρῳ τὰ ἄνθη παρὰ τοῦ λειμῶνος αἴτεις καὶ γεγηρακότα ὀπλίζεις 1 τὸν Νέστορα, ἐμέ τι νῦν ἀπαιτῶν δεξιὸν εἰς λόγους, δς πάλαι καὶ λόγου παντὸς καὶ

βίου τὸ τε
 ἐπιτάπτεις
 ἐπιστολῶν
 ἐγκατάθ
 5 χρήσιμον·
 ἢ μεῖζον·
 παρείκοι.
 ἥττον ἢ τ
 ἡμέτερον·
 10 γράφομεν·
 ἢ τοῖς αἴτο

*Αεὶ π

15 καὶ νῦν πρὸ¹
 ἐκείνους ἐπὶ²
 ζεῦχθαι ἡμὶ³
 νφέσεως.

15 Codices: u = Y, v = LA, d = PR, f = II, g = IF, h = BE

1 ἀχάριστα II (ut videtur) F] ἀχαρι uvd Vaticanus graecus 1780 (saec. XVI) qui tamen plerumque praeberet textum codicis II ἀχάριta Ii (et forsitan II) γράφοιμεν uvdF (et cf. infra: φαινούμεθα]] γραφόμενα I γράφωμεν F γράφομεν h καὶ ἀκαλλώπιστα, ἀκόσμητα om. g ἀκόσμητα om. B ἀκόσμητα καὶ ἀκόρητα om. Ξ 3 φαινούμεθα uvdFh] φαινώμεθα g τὸ δὲ A 5 παραδεξόμεθα udfh] παραδεξώμεθα vg 6 Ἀντίθετα δὲ καὶ uvdFg] Ἀντίθετα καὶ h 7 ἀπορρίφομεν udfE] ἀπορρίψωμεν vfdIB 8 ποιήσουμεν udfE] ποιήσωμεν vfgB 9 ἥκουσα] ἥκουσαμεν A² (s. v., altera manu) 10 ἄλλος uvgfh] ἄλλοι d ἥκον] ἥλθον F κοσμήσαντες] κομίσαντες F 12 ἐγγύτατον B καὶ απέ ὡς add. v 13 παρ' ἡμῶν codd. Hanc lectionem, cui respondet infra πρὸς ἡμῶν, facile accipies, paesertim si contuleris epist. 76, § 5 ταῦτα παρ' ἡμῶν πρὸς τὴν σὴν λογιότητα. Editores tamen maluerunt παρῆμεν (e Parisino graeco 902, saec. XIV) et A. Misier coniecit διῆμεν (Revue de Philologie, 25, 259) ἵσως οὐ πρὸς ἡμῶν uvdFh] ἵσως οὐ παρ' ἡμῶν F 14 εὐμαθῆς uvdFlh] εὐπλαθῆς F

16 Titulus: Τῷ αὐτῷ v (id est: Νικοβούλῳ)] Τοῦ ἀγίου πατρὸς ἡμῶν Γερηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπιστολαὶ διάφοροι· α' Πρὸς Νικόβοντον u Τοῦ ἀγίου Γερηγορίου τοῦ θεολόγου ἐπιστολαὶ· α' Πρὸς Νικόβοντον d 'Ἐπιστολαὶ διάφοροι τοῦ ἀγίου Γερηγορίου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ τοῦ Θεολόγου· α' Πρὸς Νικόβοντον f Νικοβούλῳ Γερηγόριος Ι Γερηγόριος Νικοβούλῳ F Τοῦ ἀγίου Γερηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπισκόπου Ναζιανζοῦ ἐπιστολαὶ διάφοροι· α' ἐπιστολὴ Νικοβούλῳ B Τοῦ ἀγίου Γερηγορίου τοῦ Θεολόγου ἐπιστολαὶ διάφοροι· α' Νικοβούλῳ Ξ

17 μεθοπώρῳ g αἴτεις uvdFg] ἐπιζητεῖς h 18 τι νῦν] τούνν B ἀπαντῶν δεξιὸν uvdFg] δεξιὸν ἀπαιτῶν h πάλαι καὶ λόγου παντὸς καὶ βίου τὸ τερπνόν uvdFh] πάλαι καὶ βίου καὶ λόγου τὸ τερπνόν g

12 Cod:

3 f Iliad
 Gregorius)

1 "Ομως
 μάλα ἡμέτεροι
 νῦν τούτον u (

F τούνν τούτος

scribas addid

απέ τοίνν.

λογισάν Yvdf

ἢ μεῖζον ἢ μι

ατεί h 8 σα

13 Titul

14 κακεί

φιλιαν add. B

17 f καὶ απέ i

Απ' αυτούς που γράφουν επιστολές, άλλοι γράφουν περισσότερα από όσα πρέπει κι άλλοι πολύ λιγότερα. Και οι δύο (κατηγορίες επιστολογράφων) πέφτουν έξω, όπως οι τοξότες που σημαδεύουν ένα στόχο (αστοχούν), είτε στείλουν πιο κοντά (από ότι πρέπει) το βέλος είτε το στείλουν πιο μακριά. Η αποτυχία είναι η ίδια, ακόμη και αν οφείλεται σε αντίθετα αίτια. Κριτήριο για το (μέτριο, το πρέπον) μήκος της επιστολής είναι ο σκοπός (η ανάγκη), δηλ. δεν πρέπει να γράφει κανείς (πιο) πολλά, εκεί όπου δεν υπάρχουν πολλά θέματα, ούτε να γράφει λιγοστά, εκεί που το υλικό (η υπόθεση) είναι άφθονο. Τι στο καλό; Πρέπει να μετράμε τη σοφία είτε με το Περσικό σχοινί είτε με το παιδικό χεράκι, και έτσι να γράφει κανείς τόσο ανεπαρκώς σαν να μη γράφει καθόλου, αλλά να μιμείται τις μεσημεριανές σκιές ή τις γραμμές του προσώπου; αυτές έχουν μικρό μήκος, συμπλέκονται, και (τελικά) μισοφαίρονται παρά φαίνονται, διακρινόμενες χάρη σε κάποιες άκρες τους (ή: μόνο από κάποιους επιδέξιους) και πρόκειται, για να το πω ταιριαστά, για υποθέσεις υποθέσεων (= εικόνες εικόνων). Πρέπει κανείς να αποφεύγει την υπέρβαση του μέτρου και προς τις δύο κατευθύνσεις και να πετυχαίνει το μετρημένο. Σχετικά με την συντομία αυτή είναι η γνώμη μου. Όσο για την σαφήνεια εκείνο ξέρω (ή: εκείνο να γνωρίζεις), ότι πρέπει να αποφεύγουμε το ρητορικό, όσο γίνεται, και να κλίνουμε μάλλον προς το ύφος της καθομιλουμένης. Για να το πω με συντομία: η καλύτερη και πιο καλά συνταγμένη επιστολή είναι εκείνη που μπορεί να ικανοποιήσει και τον απλό άνθρωπο και τον μορφωμένο, τον πρώτο όντας κατάλληλη για τον κοινό αναγνώστη (για το επίπεδο των πολλών), τον δεύτερο καθώς υπερβαίνει κάπως το επίπεδο των πολλών), και που είναι κατανοητή από μόνη της. (Διότι είναι το ίδιο άστοχο και ένας γρίφος να είναι αυτονόητος και μια επιστολή να χρειάζεται ερμηνεία). Τρίτο στοιχείο των επιστολών (που πρέπει να προσέξουμε) είναι η χάρη. Αυτή θα την διαφυλάξουμε, αν δεν γράφουμε εντελώς ξερά και άχαρα και ακαλλώπιστα, «αστόλιστα και αφρόντιστα» όπως λέγεται, π.χ. εντελώς χωρίς τη χρήση γνωμικών, παροιμιών και αποφθεγμάτων, ακόμη και χωρίς «καλαμπούρια» και αινίγματα, πράγματα που «νοστιμίζουν» το λόγο. Άλλα κι ας μήν το παρακάνουμε με τη χρήση τους. Το ένα είναι «χωριατιά» το άλλο είναι απληστία. Τόσο πρέπει να τα χρησιμοποιούμε, όσο χρησιμοποιούμε την βαφή (την προφύρα) στα υφάσματα. Σχήματα λόγου θα δεχθούμε, αλλά λίγα και πάντως όχι τα προκλητικά. Τις αντιθέσεις και τα πάρισα και τα ισόκωλα θα τα απορρίψουμε αφήνοντάς τα για τους σοφιστές. Κι αν πάλι κάποια φορά τα «νιοθετήσουμε» θα το κάνουμε μάλλον αστεϊζόμενοι παρά στα σοβαρά. Τέλος, αυτό που άκουσα από κάποιον σοφιστή που είπε σχετικά με τον αετό, ότι, όταν διαγωνίζονταν τα πουλιά για το πιο θα γίνει βασιλιάς και στόλιζαν το καθένα τον εαυτό του, το ωραιότερο στολίδι εκείνου ήταν το ότι δεν θεωρούσε πως είναι ωραίος. Αυτό πρέπει να τηρείται και στις επιστολές, το αφτιασίδωτο, το όσο το δυνατό πλησιέστερο στο φυσικό. Αυτά για σένα περί επιστολών, με τη μορφή μιας επιστολής από μένα, και μάλιστα όχι προσωπικά από μένα - εμένα με απασχολούν σοβαρότερα ζητήματα -. Τα υπόλοιπα θα τα μάθεις ο ίδιος με προσωπικό κόπο, αφού μαθαίνεις εύκολα, ή θα σου τα διδάξουν οι ειδικοί.

SCRIPTORES GRAECI ET LATINI
CONSILIO ACADEMIAE LYNCEORVM EDITI

SYNESII CYRENENSIS
EPISTOLAE

ANTONIVS GARZYA RECENSVIT

195180

UNIVERSITATIS
INSITUTI
LIBRARIAE
MUSEI
HISTORICO-ARCHEOLOGICI
ET
BOTANICO-MUSEI
HERBARII
ROMANA

B5

1651

ROMAE

TYPIS OFFICINAE POLYGRAPHICAE
CII CI CCCC LXXIX.

έστι τὸ βαρύλλιον). ὅταν οὖν εἰς οὗδεν καθίστη τὸν αὐλόν, ὀρθὸς ξυστήξει καὶ παρέξει σοι τὰς κατατομὰς ἀριθμεῖν, αἱ δὲ τῆς ροπῆς εἰσὶ γνωρίσματα.

(16.) Τῇ αὐτῇ.

Hypatiae philosophae, Ptolemae Alexandriam, ultima, una cum ep. 10, mortientis spiria.

Κλινοπαθής θάρηγόρευσατ τὴν ἐπαστολήν, τὴν δημιουργίαν, καὶ δημιουργίαν καὶ διδάσκαλε καὶ διδάσκαλον τούτων εμφρεγετική καὶ ζητιανὸν στηρίζειν καὶ πρᾶγματα δημομά. ἐμοὶ δὲ τὰ τῆς οὐρανικῆς διατίθεντας ψυχήκτις αἰτίας ἐξηγάπαι· κατὰ μικρὸν μὲν διαπαντεξά τῶν πατεῖσιν τῶν διπλελθόντων ή μηδημά. μέχρις ἑκένου τῆς Συνέργων, μέχρις τῆς παπειρος τῶν τοῦ βίου κακῶν. εἴτα διπέμψατο.

I βαρύλλιον (βῆ-A): 'pondusculum' conicum ad 'tubulum' cylindricum, quod est σωλήν, librandum; cf. ps.-Prisc. pond. 103-105 = PLM V 77 Baet. dicitur argento tenui ex aere cylindrus... — cui cono interius modico pars ima gravatur, — ne totus seueat totiusve supernatet undis.

2 αἱ Gar.: ad codd. • 3 þonfis Vat. 94 (coniec. Pet.): ῥητῆς codd.

2 δρθῆς—κριθεῖν = Lex. Vind. s. ξοντῆσαι = 65, 9 s. N. (θριζεῖς).

3 cf. ad 10, 30, 15 s.

5 s. cf. illud Andromachae ap. Hom. Il. VI 429 s.

AAvCIULVVaMPG 15'

Tirulus: τῇ φιλοσόφῳ AAVIUV om. Va • 3 με] εἴ με Av | πατεῖσιν A • 9 ἡν̄ om. codd. praeter P, V (qui ἡν̄ δ.).
4 s. cf. Chunn. ep. 9, 1 = An. nov. 13, 1 Boiss. • 10 μέχρις—κακῶν Lex. Vind. s. ἔπειρος = 18, 18 s. N. (μέχρις) ξοντ.

Επασχεθὲν ἀθρόου ἔρρητη, καὶ μετέβαλεν τὴν γλυκύτητα τοῦ βίου. παυσασθενὴ τὴν τῆς μεμνημένος τῶν οἰτειν τοῦ τάφου. σὺ δὲ αὔτη τε ὑγιαίνοις καὶ σύντασσαι τοὺς μακαρίους ἄστρους, ὃποτε τοῦ πατρὸς Θεοτέκουν καὶ διπότε τοῦ ἀδελφοῦ Αθανασίου ἀρξαμένη, παντας ἔχεις καὶ εἴ τις αὐτοῖς προστρέψονται, τῶς εἰναὶ σοι κατοθύμιος, εἴμε δὲ δεῖ χάριν ὀφειλεῖν αὐτῷ διότι σοι καταθύμιος ἔσται, κακεῖνον τὸς φίλων φιλαττανονταντα ταραστατα γαρ' ἔμεν. τῶν ἐμένων εἴ τι σοι μέλει, καλῶς ποιεῖς καὶ εἴ μὴ μέλει, οὐδὲν έμοι τούτου μέλει.

17. Ἡ λιοσίρωτι.

Heliодоро sophista.

Πολλὰ κάγαθὰ γένοιτο τῷδε, δι' εὐφρήμου μαγίας τὴν στήν θρυστού τεμνοπρέπειαν καὶ τὸς διπάντων ἀκούεις ἐμπεληκότη τῶν ἐπανίνω τῶν κατὰ τοῦ, διφειλομένων τῆς χρυσῆς στού ψυχῆς καὶ γλώττης. παλὴν δὲλλας παρὰ πόρδας ἀποδίδων τὴν χάριν τῆς εὐλογίας. ἀντευφρημέται γάρ θάπι μαρίσιων τόσων τῶν ἐραστῶν, οἷς ζητασσον ἕκατη τῶν παρατίθηται, μαλλίον δὲ οὔτε ἀμφισβήτητο, συγχωροῦσι γάρ οἵπαντες.

1 σέρουσι AAvCIULVVa • 1 s. ἡ τοῦ βίου γλυκύτητα I • 4 ἀκάδ. om. G.

1 καὶ—βίου Lex. Vind. s. μετέβαλεν = 125, 7 N.
7 φίλον codd. praeter L • 9 με] εἴ με AAvCIUVVVA | μ. δὲ, οὐδὲν codd.
praeter h | οὐδὲ MG.

10 τέτε: τῷ γραμματοκομητῷ sch. I ad 1. = 230, 25
AAvCIULVVaMPG 15'

Tirulus: om. IVa • 10 κέγραθε] δε] VaG | γ. τῷδε] inv. ord. ACIG Y. τῷ δε] δε] τῷδε Y. (ξέρη) dub. Krl. • 12 τῶν οιν. LVVa τῶν ι om. AU • 13 ψ. τε καὶ AAvCIULVV • 14 τῷ om. CIULVG.

13 s. πλὴν—χάριν Lex. Vind. s. παρὰ πόδες = 157, 5 s. N.

CORPUS FONTIUM
HISTORIAE BYZANTINAE

CONSILIO SOCIETATIS INTERNATIONALIS STUDIIS
BYZANTINIS PROVERBENDIS DESTINATAE EDITUM

VOLUMEN XXXI/1

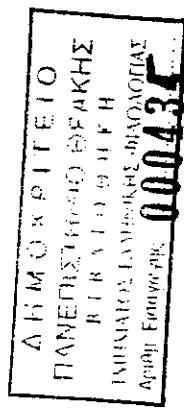
SERIES BEROLINENSIS

EDIDERUNT

H.-G. BECK · A. KAMBYLIS · R. KEYDELL (†)

RECENSUIT
GEORGIOS FATOUROS

PARS PRIOR
PROLEGOMENA ET TEXTUM EPP. 1–70 CONTINENS

WALTER DE GRUYTER
BEROLINI ET NOVI EBORACI MCMXCHI

WALTER DE GRUYTER
BEROLINI ET NOVI EBORACI MCMXCHI

63. Ἀβολίφ καὶ Ἰοάννη μονάχουσιν

Προστηρούσιν ὑπὸ τῶν ἀγῶνων κομισάμενος παρὰ Ἡσαΐου τοῦ θεοφιλεστάτου ἐπισκόπου καὶ πνευματικοῦ πατρὸς οὐ μόνον ἔξοδον τοῦ, τίς ἡ σάτι καὶ πατρικὴ ὑπὸν διέσ, ἀλλὰ γὰρ καὶ προεργάτην καρέται ὅμιν τῆν τὴν οἰκεῖαν συλλαβήν. Ἰμεῖς δὲ ταπεινοὶ μὲν καὶ ἀμαρτωλοί, διος φιλοῦντες ὧμας συνάνται εἰς ἀγάπην, τίς οὖδεν προτιμότερον, ἀλλος τε καὶ ὑπακοὴν πληροῦντες, ἐπεδώκαμεν ἁυτοὺς τῷ γραμματι. καὶ δὴ εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ δι τε καὶ ὄμετος ἐν τῷ σεισμῷ τῆς εἰκονομαχίκης αἱρέσεως δισεστοι διεμενατε, δηγοι πατέρες, μὴ ἀλόγνες τῇ κατελαμβάνην ψυχοφθόρερον κοινωνίᾳ, ἀλλὰ τῇ φυγῆ τῶν τοῦ διωγμοῦ θεομακρύστον στέφανον κομισάμενοι, δξιον διάτος τῆς διεργῆς, καὶ κατάδηλον τῶν προδιηνασμένων ὥμιν δοκητικῶν ὄγηνον διότι ἐκ τῶν ἱδη φθονάντων ἀπόδεξιν ἐκφέρει πᾶς τις τοῦ προτέρου βιου, εἴ τε καὶ ὃς ἔτερος ἔχει· οὐ τὴν δοπτητὴν ἀπεγόμενοι εἰς τὴν δοπτητὴν ἀπεγόμενοι, καὶ τὴν δομολογίαν Χριστοῦ, αἱρετικαλλεῖς γενόμενοι. δομολογία γὰρ Χριστοῦ, πατέρες, ή τῆς ἀγίας, αὐτοῦ εἰκόνος ὑπερβάτησις, ὁς καὶ ἡμαδινὸν θετῶν ἐστι Χριστὸν ὁ ταῦτην ἔξαρ- νούμενος διδύ. Φησιν δὲ Μέγας Βασιλεὺς, ή τῆς εἰκόνος τηνή ἐπὶ τὸ πρωτότοπον ἀναβαῖτε, καὶ ἐν ἑκατέρῳ ἑκατέρον καὶ ὄρεμνον ἑστὶ καὶ προσκυνούμενον, κανὸν λεων δὲ θηριώντων καὶ τοῦ σατανᾶ ὑπηρέτης / ἕπλε τῆς τοῦ πάλαι Κωνσταντίνου δισορθεῖας μανεῖς ἑμάνη κατὰ Χριστοῦ, τῆς τε ἀγίας μητρὸς αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀγίου· οὐ τὸ μυητρόστον διότοι μετ' ἡκους ἀναθέματος αἰωνίου. Ἰμεῖς δὲ φυλαχθεῖτε τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ στῦλοι καὶ ἔδραιώματα, ὥμιν τε τοῖς πατεινοῖς πρὸς θεὸν τὸν ἀγαθὸν προσποιοῦτε καὶ παρασκή-

τορες, ὡς ὃν τὴν πιστιν ἐνεργουμένην δὲ ἀγάπης ἔχοντες συθείημεν ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.
·Ἐπειδὴ δὲ ἐπεστείλαμεν, τὸ τῆς ἀγάπης ἔργον πληροῦντες, καὶ ἀντιδέξομεν λόγουν ἐγγράμματον, ὃν μᾶλλον καὶ γνωρίσωμεν ἀλλὰ λήκους καὶ οὐς ὄροντες δρομενοὶ τῷ γραμματικῇ προσφρανῆσει διαμενούμενεν τὸν Χριστὸν Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν οὐ δὲ ἀκραντος εἰκὼν σωτηρία κόσμου, τῆς εἰδωλικῆς πλανῆς ἀντίθετος.

64. Τῇ περὶ τὸν πνευματικὸν οἶνον Γρηγόριου ἀδελφότητη

·Ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, παροκληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὥμιν δὲ πατὴρ κάκεινον καὶ ὥμιν δὲ ἔκεινον λαζῆσαι ὥμιν τὰ πρὸς σωτηρίαν, καὶ ἐπεισθην εἰκότως καὶ φθέγγομαι ὁ ταπεινός, ἐνθεν ἔλλον. ἡ / σωτηρία ἥμρων, τέκνα ἀγαπητά, πιστεύειν ὅρθως εἰς τὴν Ἀγίαν Τριάδα καὶ ἔργα ἔχειν παρτυρούμενα ὑπὸ τῶν δγῶν ἐντολῶν τοῦ θεοῦ. ἐν γηρά Χριστῷ Ἰησοῦ, καθὼς φησιν δὲ ἀπόστολος, οὔτε περιτοή τι λογίει οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πιστεῖ δὲ ἀγάπης ἐνεργουμένη· καὶ δὲ μὲν τῆς πιστεως λόγος εἰς τὸ τῆς ὄρθοδοξίας δόγμα, δὲ τῆς ἀγάπης εἰς τὸ τῆς εὐπραξίας θεώρημα ἀναφέρεται.

Πιστεύομεν οὖν εἰς πατέρα καὶ οὐδὲν καὶ μηδιν πνεῦμα, ὑπερ ἐστι τρία πρόσωπα, μία φύσις, μία δρκικὴ τῶν δημάτων βασιλεία, ἐν ἐνι δὲ φύσει καὶ θελήσει καὶ ἐνεργείᾳ προσκυνούμενη κράτει καὶ κλέει. πιστεύομεν δέ τοι εἰς τῆς Ἀγίας Τριάδος, δὲ οὐδὲ καὶ λόγος τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς, διότι μέραν δημιουργητὰ κενώσας ἔστιν, μορφὴν δούλου ἔλαβεν ἐν τῷ καθ' ἡμάς εἶδος ὅφεις· τοῦτο γάρ ἐστιν, δὲ φησιν δὲ Θεολόγος, καὶ δὲ λόγος στόχος ἐγένετο, καὶ δὲ φησιν δὲ μέγας δημόσιος, θεός ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, καὶ θεῖν εἰς καὶ δὲ αὐτὸς ἐν δυσι φύσεσιν, τέλειος θεός καὶ τέλειος διθρευτός, καὶ ἐν ἑκατέρῳ

63. a. 821 – 826 2 Ἡσαΐου: cf. ep. 538, 3 20 οπρισθείμος: de Leone V legitur etiam apud Georg. Mon. hist. 1,22 (p. 776 Bekker) aliosque: cf. E. Folleri, in: EEB 39 – 40 (1972 – 1973) 350 adl. 12 23 Ἡλογ: ad vocem cf. Blatt – Debrunner – Rehkopf 41

7 cf. 2 Cor. 10, 6 14 cf. Aristid. or. 13, 166 (1 274 Dindorf) εἴ τε καὶ ὃς ἔτερος καροβονών 18 Bas. spirit. 18, 45 (PG 32, 149 C) 24 1 Tim. 3, 15 C (S.) PS₂

1 περὶ δινῆς εἰκόνος titulo add PS₁ 2 Ἡσαΐου codd Mi 3 πνευματικοῦ S. m. 11 θεοφιλεστάτου προπαρακριτοῦ praefer necessitatem coni Sirm 19 διαβατινεῖ PS₂ inser γνωστεῖται διαβατινεῖται in marg Sirm 2 διαβατινεῖ PS₂ in Sirm 7 π. om Sirm 12 μιτα: hic desin epist petrī Ηγον. 5 24 ἡμ. 5°

CORPUS FONTIUM
HISTORIAE BYZANTINAE

CONCILIO SOCIETATIS INTERNATIONALIS STUDIIS BYZANTINIS PROVEHENDIS DESTINATAE EDITUM

THEODORI STUDITAE
EPISTULAE

VOLUME XXXI/2

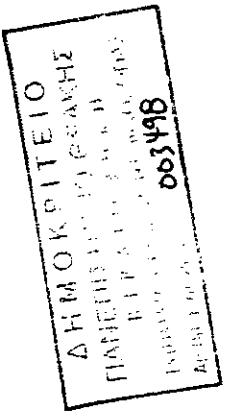
SERIES BEROLINENSIS
VOLUMEN XXXI/2

EDDERUNT

H.-G. BECK · A. KAMBYLIS · R. KEYDELL (†)

RECENT
GEORGIOS FATOUROS

TEXTUM EPP. 71 - 564 ET INDICES CONTINENS
PARS ALTERA

WALTER DE GRUYTER
BEROLINI ET NOVI EBORACI M

WALTER DE GRUYTER
BEROLINI ET NOVI EBORACI MCMXCI

κόν), τὸ θλιπτικὸν δὲ πάθος παραμυθόμενος τῆς ἐμαυτοῦ καρδίας διὰ τῶν διαφορῶν, οἵ πασι παφίκασται λαλούμενοι κουφίζειν τὰ ἐν κρυψῇ ἀλγενά, καὶ ἡμα ὑποκινῶν αὐτὴν θερπότερον προσένειται θαῦμος, ταχεῖαν ἐπιτίμησιν ποιῆσαι τῇ πονηρᾷ ταύτῃ αἱρέσει εἰς σωτηρίαν τοῦ λαοῦ αἴτου.

Προσείδου καὶ περὶ διοῦ τοῦ ἐλαχίστου σου τέκνου, ἀγιώτατης μου πάτερ.

(315) Προθέθει τέκνῳ

Οὐα σου ἡ ψωχή, τέκνον μου ποθητὸν, τουτῆτα καὶ τὰ γράμματα, θαρσαλέα, εὐθυρία, εὐπρόθυμα, φιλόθεα, φιλομάρτυρα, καὶ γε τῆς ψωχῆς εἰκόνες of λογοῦ καὶ ἐκ τοῦ περιστεγματος τῆς κυρδίας ἔκαστος φέρει τὰ λόγια ὅστε καὶ ἡμᾶς, ἀκουοντας σου τῶν ῥημάτων, ἐπιρροεῖθναι καὶ μᾶλλον ἀνδρειωθῆναι καὶ πρὸς μόλιστους ἀπειχθῆναι. Νέε δὲ καὶ διδελφος Αδριανὸς ἐξηγησμένος πλέον ἔδεινταιν ἀναγγείλας σου τὸ εὐθυπτον καὶ στυπορητικόν πρὸς τοὺς αἱρετούς, πολεμεῖν σοι τωρε; Η οὐρὴ εἰς τῆς προηγούσης ἀγωθῆς διαθέσεως καὶ θείας περιποιησεος, δι' ἣς ἦνεγκας τὰ προλαβόντα καὶ ἔστηκας τῇ ἀλτῷ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, μέχρι θαλάττην εὐθυπεζόμενος, χαῖρε, εὐφρατῷ τον· τοκυσεις συν θεῷ πάντα ἐνεγκείν, διλοφορικὸν στέφανον ἀνδρούμενος.

15 Ἄλλ, εὐχού καρδοί, διδελφέ, συνέπεσθαι σοι τε καὶ εἴ τινι μᾶλῳ παροπλήσιῳ, ἴκινοι δὲ γέροι Χριστοῦ· καὶ γάρ δὲ τὸ στάδιον λαμπτρὸν καὶ ἐμφανὲς πλειστον καὶ οἱ μάρτυρες, μὴ γάρ οἷον τι μᾶλο εἶναι τὰ παροντα Ἡ Χριστοῦ δημητσιν ἐπὶ τοὺς διάκοντας καὶ Χριστοῦ

μαρτυριῶν εἰς τοὺς τὰ δῆθα φέροντας, καὶ τοῦτο εὖδρόν του ὡς γάρ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ σταυροῦ διζωποτοῦς σταυρὸς καὶ ὄμοιολογται καὶ ἡρυται, οὗτο καὶ ἐν τῇ εἰκόνι Χριστοῦ τὸ αὐτὸ ἀπαραλλάκτος, εἰ καὶ τετρικοται ὁ κόσμος καὶ Χριστοῦ ἀνούμενος παῖξει τὴν ὕβριν διό την τοῦ ὑβριζμένου μακροθυμεῖν, καὶ τί θαυμαστόν, εἰ πτομένει, ζητῶν τὴν τῶν παρονοιῶν ἐπιστροφήν, μὴ οὐδὲ στέφανον ἐξ αὐτούς, οἵ σταυρὸς τῶν Ιουδαίων, καὶ ἔδοντας αὐτῷ ἡμίσιατα, ὃ δὲ ἔφενεν πάντα, καταγελῶμενος, μικτηρίζομενος καὶ δοῦ ἄλλα πάσχονταν ἐν τῷ σταυρῷ, τουταντά ἐστιν νῦν πάσχονταν διὰ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, ἐπειδὴ τὸ ἀρχέτυπον ἐν τῇ εἰκόνι ἐκφαίνεται, ὃς εἴρηται τοῖς ἀγίοις.

‘Ἄλλ, εἴη ἔλεος ἐν τάχι τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ, ἐνδιδασκαλῶν τοὺς δικολογούντας. ἀκούοις δὲ την πλοτίσιαν ἐκεῖνην καὶ λαύρω μέν, συμβολένο δὲ καθ' ἐκόστην σε ἀσθίουν ματὰ τὰ ἐσπερινά, τοῦτο γάρ η βασιλικὴ δόξα καὶ αὐτὴ ἀπαντᾷ ἐγκράτεια ἐν τῇ μαρτυρίᾳ.

316. "Ανη ἡγουμένη"

“Οὐτὶ ἐπέστελλες μοι, εἰκότος· μᾶλλον γάρ διὰ τῶν γραμμάτων τύ γνωσαι γέγονα τῆς διασύστεσης τῆς τιμότητός σου καὶ ηὐλαριστησα τῷ θεῷ, οὕτως ἐπιμενούσης σου τῇ καλῇ προθέσα καὶ δικολογίᾳ, ἢ Χριστοῦ καὶ οὐ κατανοούσης τὴν μόνωσιν, τὴν φιλακήν. μηδέ γε διτονήσεις Χριστὸν ἔκουσα ὑφέστην, ὑπὲρ οὐ καὶ δι' ὃν πάσκεις ἔχεις εἶπι νῦν τῶν μακαρίων γνωτικῶν τὰ δόλια, τῶν παρθένων τὰ σκάμπατα, τὰς ὑπομονάς, τὰ πειρατήρια ἀναθέρει τὰ οφράντια, τὰς

30. οἴτι. scil. psalmi

30 οἴτι. αἱ V^oM Sirm: cancelli P_i; om. S πάσι C(S); περ M λαλούμενοι V^oM Sirm: λαλούμενοι P_i (ubi ultima cancelli): λαλούμενοι S εὐχρηστή Sirm 31 ὑποκινεῖν M 32 ταχεῖται M 34 περι: ὑπέρ M 35 μον om M

315. a. 817 - 818

4 Matth. 12,34

C VM 1%⁵

C (S)

1 ὄρθρα ἑπτατολή in mang C 8 σταθηρὸν V^oS Sirm 9 αἱρετίζοντας ἐρειπούντας V Sirm 10 διυθέσεος προκατέστος V^oM Sirm 11 πειρατήριος πεποιθήσας V 12 μέρη: ἀκρι M 15 καρπο: καρπ V 17 μάρτυς P Mai

24 Math. 27,29 25 Job. 19,2 sq. 30 Dion. Ar. eccl. hier. 4,3 (P^o, 3,473 C.)

19 εὐθάδ C₅ 21 voces τὸ αὐτὸ πρῶτο ἀπαραλλάκτος transp M 25 κατ om M 26 διδοῦ M 27 ἔπειρe V^oS Sirm 28 τῷ om V^oM Sirm 34 κιθηκοτην C(S)

316. a. 816 - 818

C (S)

3 τῆς² om Mai εὐχρηστηρια S 7 νοῦν Mai διόκα C 8 πειρατήριο Mai

DP
1574

AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN DER DDR
ZENTRALINSTITUT
FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE

PHOTII
PATRIARCHEAE CONSTANTINOPOLITANI
EPISTVLAE ET AMPHILOCIA

BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

TEVBNERIANA

VOL. I
EPISTVLARVM PARS PRIMA

RECENSVERVNT

B. LAOURDAS ET L. G. WESTERINK

185/84

UNIVERSITÄT HAMBURG
Institut für Griechische und Lateinische Philologie
Arbeitsbereich II: Byzantinistik und
Neugriechische Philologie

BSB B. G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1983

BSB B. G. TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1983

προμήκει, τὸν μὲν καρπὸν θύττον διελέγεσα τὰ βέβην εἰς γοκάτην αὐτοκέντρῳ αὐτορίαν μᾶλλον αὐτοῖς περιουσιαρχεῖς, τὸν δὲ εἰς τὸν τεκνότας πετρὰ τηλεο-
τος πυκνοῖς ἐπανωτερῆνα παρασκευεῖσθαι· καὶ τὴν τῆς ἔκδυσης μῆτον ἐν αὐτοῖς
ὑπεροψίαν ἐπιδεῖξεν, δεῖξας οὐκ ἑτέρους, ἀλλ’ αὐτοῖς ρε τοὺς γεννα-
μένους κατεσθιαμένους μᾶλλον καὶ διαθητεομένους ἵππο τοῦ καλοῦ γερμή-
ματος αὐτοῖς, τοῦ φθονοῦ δὲ τὴν σεαυτὸν λαμπροσεμας εὐηγρίας καὶ απαροή-

Τι ω. Βαλέττα, φωτιού ἐποτολιί, ἐν Λονδίνῳ 1864, σ. 443).

Τὸν ἀναθέν τοῦ κακοῦ πλασματον (οὐκ οὐδὲ δέ, περιεργον αὐτοῖς εἰσι πατήσει ἡ ὑποβολαικίαν ἐτέων ποτεῖται γονάς) πλήσεις ὁ πόντος ἔγενετο. καὶ οὕτω μὲν σπροσθει, οὕτω δὲ σπερχεῖς αἱ τοῦ φεύδους αἴδηι κατατενεστεῖ, ὡς μηδὲ οἰς ἡ τῶν ἐν Ἀργοῖ πλονήσον πλάνη σφιμενεται, τὸ χρυσό- μαλλον δίεις, καὶ τοὺς πυργανώνους ταῦγοντος, καὶ τοὺς πολυμεծον δοκόν- τας, καὶ τὴν ἄλλην τερατειαν, μηδὲ τοῦτα λοιπον εἰς μέθον ἀναφρεσθε- τῇ γαρ περιέρχεται τοῦ φεύδους ὑπερβολῆ ἔσκεινα τὰ παλαιά εἰς εἰκόνα τοῦ πατερέσθαι· οὐδὲ γάρ, οὐδὲ ἡμέραν πέρι πέντε, οὐδὲ πέρι δύο, οὐδὲν εἰναι μὲν ἀλλ' οὐδὲ πέρι μιᾶς ὥρας, οὐδὲν διάκριτο πέρι ημάς, οὐ τῶν μέσκειν λαρονταν, οὐ τὸν ἔτερον πεθαϊκονταν, οὐ τραυματηρόδος, οὐν ἐπιση- μόνερος γραμμάτων, οὐν ἀγαθῶν ἄγγελος, οὐκ ὑπερβούνενος τοῖς ἐπα- τίοις ἀλλὰ γὰρ καὶ τὰ νῦν ἀπεστημένα τοῖς ἔμμεσοθεοῖς σημανόλετο, τὸν ἄλλο μόνον κτυπησαντα. Τὶ δέ δεῖ λέγειν ὑπεστημένα; οὐ γὰρ ὑπεστημένα μόνον, ἀλλὰ γε τοῖς λοιποτάτοις τοτούσι καὶ πέρι διθαλαῖον λαμπρῶς κείμενα, εἰ καὶ μηδὲ σημεῖους ὕδατησαν· καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν εἰς ἀνταρκτον διπτε- πλατεμένα φαντασίας, περὶ αὐτῶν καὶ κατεργάνηκεσσαν. Ήπηρ ἀλλὰ (οὗτε οὐκ ἔργονται, η σπρέζεια δὲ τοῦ φεύδους τὴν ἐπί αὐτοῖς μαρτυρεῖ παντὶ πολεμεῖται ἀκριβόστασθαι), ἀλλὰ οὐν, εἰ καὶ παρὰ δόξαν, διμονος εἴποτε πέρις ἀλίθεων περιποτεστησαν, ἔσσοτο πάντα παῖδες ήμενον τῷ ἀνδρὶ, δσα γενέσθαι αὐτῶν δι-

4. *Language and communication*.

Ο παρόν ήμων ἐπεργάτες παῖς τὸ του Σοροκένους παὶς σοῦ βηθίου λαβεῖν, εἴτε τοὺς παιδικῶς εἰδύμονοι μασχολίθες, εἴτε πολλὰς ἔλατρος καὶ τῶν ἐπιδίων ὑποστρέψεις νεώς, εἴ τε τι παῖδες ἔτερον, δι συμβαντες εἴνος τοῖς οὐκεὶς ιδίαις, ἀλλοτρίαις δὲ κόπτονται θέσαι, τελεταῖς ὄφετο καὶ αὔριος ὡς οἷμα πρὸς τὸ της παρθένου ἔδαφος, οὐκ ἥμοις ἀνθεστο, ἀλλὰ φθινοπω- ριοντος θεάμασιν ἡρθησόμενος, ἔγκρατες ημᾶς τοῦ βυθίου μη γενέσθαι σπου- δάσας. Καὶ τῆς αὐτῆς αἵρεσι ταραχήσεως, ἀντιβολῶντες λήψε-

(“EvG” av., σ. 558).

S. Tugnait: The History of Mathematics in India

σθαι τοῦτο, καὶ τὴν αὐτὸν τιμὴν οὐ καταβαίνοντας πάς δηκούειν.¹⁵ Οὐ γὰρ σορῆς ἀηδὸν τοῦτον παρενομένον τὸ ἀνηγκότερον καὶ τὸ τῶν κορ-
τοῖς τον ἀνάληπτον ἐπορίμενον, εἰς οὐδὲ ὅτι φιλότημος ὅν τὴν ἀβασῆν κατ-
βαῖνειν ἀνεπιπλόν αὐτὸν καταβεθεῖς τιμὴν.

(Bar. Λαοῦρδας, Αθῆνα NH, 1954, 8, 198).

ἀνεκομένου! οφθαλμοί (πως εἴποι;), πανταρ λογικήρ λύρην κερδωντες,
νεργαῖς ταῖς βλεφαρίσι τὰ λείψανα περιστέλλοσσι· τὰς παρεάς, ἀπὸ ἐρυθῆ-
ματος καὶ βαρῆς ἔμφρον, σκοτεινῶν καὶ νεργὸν ὑπαλείψεων λεῦκα, μορφῆς
ἀνάσης ἐξαρπώντων εὐρέπειαν· τὸ πόδισμόν δὲ, ὃς ἐκ τούτων, φυκτὴν
και φοβερὴν τοῖς δόροι τὴν θέαν παρέχεται. Τις βασκανία, τις ἐπήρεα τοιαύ-
τα καθ' ἥμιν ἀκοντίζει τὰ βλέψη; οὕτῳ παρέθε τὸ πρότερον πένθος, καὶ
τὸ δεύτερον ἐπένθετο πεῖστον· τὸ μὲν εἰκεν ἵππομάζιον παῖδα· τοῦτο δὲ καὶ
μητέρα ἄρ, εἰκῇ θάττον τὸ καρδιν ἐπέδοτη. Πίθευ αἱ τηλικατοῖ καὶ τοσαντα
πληγαῖ· πληγαὶ ἐξ ἀθρόων πληγαὶ ἐξ ἀδήνων μηρυμάτων. Πανταχόθεν
ἔστηκε τὰ δευτ. τὰ βέλη πρέστεια εἰς ἥμας αὐτούς, εἰς παῖδας· γενόματεν

Τῷ αὐτῷ

Εἰνάνημα μὲν καὶ τὸ φίλους ἔχειν, ἐν καιρῷ περιασμῶν καὶ γρελας τὸ
τῆς φίλιας παρέχοντας χοήσιμον· οἱ δὲ μὴ τοιούτοι φανέντες, οὐδὲ οὐδέτε
τῷ ἀγαπητοῖσιν ἀχρηστοί, ἀλλ’ θυσὶν αὐτοὶ τῆς φίλιας διεκείφθησαν,
τοσοῦτον τὴν ἀστερίαν τοῦ ηματρότος παραπλάνων ἀπερθάνουσαν, οὐτε
καὶ τοιούτον δύτας δύμως ἐφίλησεν, καὶ οὐ πάντα κόλειν ἀνοικῆς ἐπορτεῖ,
ἀλλ’ οἶδε καὶ πρόκατα φιλεῖν καὶ τὸν ἐν οἰδαροῖς μιμεῖσθαι πατέα σῆς
οἰδὲ τοὺς ἐγθροῦς ἀπεστερέψθετο. οὐδὲ ἂν οὖν λίθης αὐτὸς τὸν ἡμέτερον
τῆς ἀγάπης νομον, καὶ ἀγνώμαν, δις φημιζοντα, φανῆς καὶ τὴν φιλαν
γενδόμενος· καὶ γάρ οὐδὲ ὅπῃ ἀγνωμονήσεις, ἀφρομάς, δις δοξῆς, ήμεριν ιο
βαντούσις πεπορθμένη δι’ οὐδὲ οἴστος σε μισεών ἀπαχθησύμενα. οὐ δὲ
τὴν περὶ σὲ τῶν ἀνθρώπων δόξαν ἐπισκόπει, μᾶλλον δὲ ποδὸς τὸ
σὸν στονταδὸς καὶ τὸ ἐκεῖνον κατηίκουσον.

Ep. 46, Georgio diacono et xenodocho
Hergenröther II 727; Grumel 557

Quinque epistolas ad hunc Georgium habentus (Ep. 46, 62, 89, 90, 96), praeter
Ep. 62 (= Amph. 202) omnes obiungatories; nam deinceps ut vincentum, ut foedos
cibos apponentes, ut avarum, ut inconsistentem increpat.

Γεωγίῳ διακόνῳ καὶ ξενοδόχῳ

Οἱ τῶν ἀπορρήτων ἐπόπτης καὶ μνοταργανὸς τῆς μέλιτης πόρρω θεοῦ
βασιλεῖας ἐθέσαστο. εἰ οὖν μέθυσοι βασιλεῖαν θεοῦ οἱ κληρονομούσοισαν,
τι σοι τὸ δρεπός θυτὸν ἄλιτων ἀμαρτιῶν δοῦλος, ὁς λέγεις, οὐ γένοντας;
καίτοι τῶν ἀνθράκων ἐστι, τηροῦσιν κακεύονταν τῇ μέθῃ τοῦ καθοδηροῦντος;
λογισμοῦ καὶ ἀμύνοντος, μηδὲ πατέταιεν λέθω τὸν ἀνθρώπον καὶ
μηὶ πατέσθε τάθους προκεῖσθαι ἀνθράκων;

45 7—8 Matth. 5, 44—45
46 2—3 1 Cor. 6, 10

45 (Mont. 44, Patr. III 10, Val. 136) ABCGHJM || 1 om. C λέοντι μαδίαιν G
λέοντι (λοροφή ἑτη) τρῦ μαδίαιν H || 2 εὐτρυγκακερ CJ || 3 φιλατε] κετις εἰς σπατ. 3
λίττ. B || 7 ἤδη HM || 1 στέλι Bç H || 9 φανες H || 10 διαρραματονησ (οιν. λθ.) M ||
11 ἐπαρχηθεθα H || 7 επρυγας Val. || 7—8 τοιούτον θεούς colloc. H || 11 τρυπαν H || 12 δίζη.
46 (Mont. 45, Patr. II 53, Val. 133) ABJMO || 1 και om. O || 7 προσκείσθαι O

Ep. 47, Alexandro comiti

Hergenröther II 731; Grumel 569

Alexandrum comitem vii imperatorum cum Alexandro Macedone comparat; nam cum
hinc, quamquam gentilis, eo die se non regnasse dictiaret, quo non alieni bene feci-
set, illum nullum diem praetermissee quo non aliquem tyrannice opprimere.

Eiusdem perfidiam in Ep. 158 notat. commitis nominis insigniebatur procurator
thematris Opisci, sed et quidam praefecti militum ducibus thematum subditu ita
appellabantur.

Αλεξάνδρῳ κόμητι

Αλεξανδρος δ Μακεδον καὶ Μακεδόνων ἄρας εἰς ὅφος τὴν βασιλίσσαν
κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐδόκει πανεύθιν τῆς ἀρχῆς καθ’ ἣν εὐρεγείτασ
οὐδέποτε ἐδεκεντο. σπαντον δὲ αὐτῷ τὸ τούτον συνεπειταν ἀνάμενος ἐλεγεν
τὸ δρυοτι ἀνθρώπου εἰς ποιεῖν· εἰ δέ ποτε καὶ συμπειτεν, καὶ βασι-
τομέσον οὐδὲ βασιλένεσσα· ἀλλ’ δι μὲν Ελλησιν, καὶ βασι-
λέν, καὶ ἡδονῶν καὶ τρυφῆς καὶ εὐνυχίαν μεθίων ἀνθρωπος, καὶ θεος
τοιούτον τῆς οἰκείας πολιτείας ἐργάζοντο ποιούμενος· οὐ δὲ πατέος, καὶ
ἐν πιστοΐς, καὶ μετὰ τῶν νόμων διδογενταμένος, καὶ πολλὰ προστάτων
τοῦ βίου τοῖς κόμισται, καὶ ἐν μέσοις αὐτοῖς λεροῖς καὶ λεροῖσιν, καὶ
δικηράτειν καὶ ἀρετῆρι τημένην οὐδὲ μηρούμενος, ναι δη καὶ τὸν μόνον
ἀληθινὸν θεὸν ἐπόπτην τῶν πρακτεων οὐμενοῦν οὐδὲ ἐν διηδύμενος

ποιαγέραμασθα. Άλλα τὸ ἐπενθέην; ἐγὼ μὲν εἶναι ἀποκενό· πλὴν οὐδὲν
15 συδένα τῶν υπὸ σὲ δε ἀπτὸ τοῦ κόπεων εὐρεγείστας η τεος ἀλλης φιλαρθρωτας
φιλολογεγεν οὐχὶ τημαριαν οὐδὲ διδύεται ἀρχοτον η ζημιαν ἀπροφάσιστον·
καὶ οὐλος ὑπὸ τη φητον τῆς σῆς δεξιας, πραγκήης στερης θεοια, κατ-
οιορχόμενος διεξοχεται. άλλ, Αλεξανδρος μὲν ἀνιώμενος ἐλεγεν ποτε
* σήμερον οὐδὲ βασιλένεσσα· στὸ δὲ ὅς ζουκεν οὐ περιελεψεις ήμεταια σαντῷ
20 έν ή θαρρήρεος εἶτεν σήμερον οὐδὲ στραγάνητα.

Ep. 48, Basilio quaestori

Hergenröther II 728; Grumel 576

Basilio quaestori avraham in iure dicendo obicit.

Ad eundem de eodem vitio infra, Ep. 154. quaestor erat secundum imperatorem
et praefectum urbis supponus iudex. vide supra. ad Ep. 13.

Data a. 859/m. Sept. 867?

Data a. 859/m. Sept. 867?

47 (Mont. 46, Patr. III 11, Val. 193) ABHKM || 4 τὸ om. HM || 5 δι (θεόπτως) οις
AB || 7 ἤδη HM || 1 στέλι Bç H || 9 φανες H || 10 διαρραματονησ (οιν. λθ.) M ||
11 ἐπαρχηθεθα H || 7 επρυγας Val. || 7—8 τοιούτον θεούς colloc. H || 11 τρυπαν H || 12 δίζη.
48 (Mont. 45, Patr. II 53, Val. 133) ABJMO || 1 και om. O || 7 προσκείσθαι O

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
Όμορφου καθηγητού της Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ
Όμορφου καθηγητού της Βυζαντινής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου 'Αθηνών

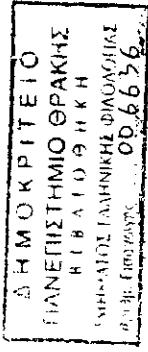

ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΕΙΣ ΤΗΝ
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΝ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ
ΕΠΙΣΤΟΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ (1969 - 1970)
ΜΕΤΑ ΠΡΟΣΕΝΗΚΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Π. ΠΟΥΡΝΑΡΑ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1993

3. Αεροτι και ταλάρων δεσμοτοις δσηκυρισ.

Αἰσονί καὶ οὐδὲν τι προσθέτησεν.

*Tōn Ἀναρολὸν τοῦ καὶ δοτὰ πλανητῶν (οὐκ οὐδὲ δέ, πότερον αὐτὸς ἐστιν πατὴρ ή ὑποβολικῶν ἔτερον τουτῆριν γορὶς) πλήντις δὲ πότερος ἐγένετο· καὶ οὗτοι μὲν αὐτοῖς, οὕτω δὲ συνεχῆς αἱ τοῦ γενέσεως πηγαὶ κατατέθου-
μενοι, ὃς μηδὲ οὐκ ἡ τῶν ἐπί "Ἄγοι Τάκτησον" πλάνη σεμνώνεται. τὸ κενο-
ματλὸν δίδασκε, καὶ τοὺς παραπλανῶντας ταῦρον, καὶ τοὺς πολυμορφούς διακο-
ρας, καὶ τὴν ἄλλην τροπαρτίν, μηδὲ ταῦτα λογοῦ εἰς μεθόντα παραγίρεσσιν.
τῇ γῆν περιτέλλει τοῦ γενέσεως ἵερον ἀνελθεῖται καὶ τὰ μελανὰ εἰς
εἰκόνα τοῦ πατερεθεοῦ. οὐδὲ γρῦπ, οὐδὲ ἡμέραν πρὸ πέτρας, οὐδὲ πρὸ διὸ,
οὐδὲν τοῦ οὐρανοῦ οὐδὲ πρὸ μῆτρας ὥσπερ, οὐδὲς ἀριστεροῦ πρὸς ἥμιν, οὐ τῶν ἀριστε-
ρῶντος, οὐ τῶν ἀριστερῶν τεθυλακούντων, οὐ γενιαλαργόρος, οὐκ ἐπιστρ-
έψασδος γραμμάτων, οὐκ ἀριθμοῦ ἀγρελοῦ, οὐκ ὑπερεργίνενος τοῖς ἐκα-
τοῖς ἀλλὰ γάρ καὶ τὰ νῦν ὑπερηχημάτων ἕταντοσθεντικατόλετον, τὸν δέδη-
μονον κτηνίσαντα. Τί δέ δει λέγειν ἵερονταχημένα; οὐ γάρ ὑπερηχημάτια μηδον-
ικά γε τοῖς κατοικήσασι τοντοῖσι, καὶ πρὸς ἀριθμαλμὸν λαμπροὺς κείμενα,
τοὶ καὶ μηδὲς οὐδεῖσιν ὑπόληπτοι· καὶ γάρ τὴν ἀρχὴν εἰς ἀνταρέσκοντας διατα-
τακτέσσαντα παραστάσας, περὶ αἵματος καὶ κατευρυνόμενος. Πλὴρ ἀλλὰ (ὅπερε οὐκ
γῆραστ, η̄ στρογγύλειον δὲ τοῦ γενέσεως τὴν ἐπί αὐτοῖς παντεκτὴν παντὶ παρικενα-
πορειαντεῖσαν, ἔστοτε στάντα ταῦτα γῆραστον τῷ ἀνδρὶ, δοα γενέθαι πετρῷ δι'*

(Το. Βαλιττο, θορόν επιστολή, την Αυγούστου 1864, σ. 558)

4. Hægderne dommerne.

Ο παρ' ήμενον ἐπεργάτες παιδί. τὸ τοῦ Σοροκλέους παιδί σοῦ βιβλίον
δυστείν, εἴτε τοῖς παιδιοῖς οὐδὲναν ματαχολύζεις, εἴτε τολλάκεις ἔλλοις
καὶ τοῖς λεπτόντων ἴστοστεράς χειρίς, εἴ τε τι παθόν ἔργον, ο συμβανεν εἰκός
τοῖς οὐκ ιδίαι, αλλοροταν δὲ κόπτον θήσαι, τελεταῖον φέκτο καὶ πορός
τοῖς οὖτις πρός τὸ τῆς πατρός ξύποτος, οὐκ ηγονοῖς ἄθετο, ἀλλὰ φυσιοτα-
τονίς θεάματαν ήσθησθόμενος, δυχοτείς ήμας τοῦ βιβλίου μὴ γενεθῇσαι σπου-
δίας. Καὶ νῦν τῆς αὐτῆς αἵδες ἐχώμενα πινακίδας, ἀντιβολοῦντες λήγε-
σθαι τοῖντον, καὶ τὴν αἵνειν τηγήν οὐ κατατηλεῖντες ήμας οὐδὲνθήμενον. Οὐ
γάρ ποτέ αὔριο τῶν νῦν πανδεκτούντων τὰ ἀνηγκαρότητον καὶ τὰ γέρην
τούτων ἀνάληγον ἐπιστρέψαντας, τῷ οἷς ὅτι γριάντιμος οὐ τὴν ημέρην κατα-

ΕΒΙΣ, Λασίρδης, 'Αθηνή, 1954, σ. 196.

Τῷ μητροπόλει τῇ Σεβαστειας

Putn. 703, fol. 306^r

G. Karisson, La zoologie et la ceremonie dans l'épistolographie byzantine, *Oriens* 1959, 5, 21-29.

13 ḡmādāt p̄w̄ cod. 13 λεξίστατην. 15 πόλεις τὰς cod. 18 ἡμέρα Lampr. 22 ἑτή φύγει οὐδ. 22 πονεῖσθαι Lampr. 23 καταρρέεισθαι cod. 24 σπελεῖται cod.

25 ου διατηρούμενης εποχής.

επεκλυσθεὶς πονεούσαι ταῦς ἡράκλεως καὶ κατεπέρανεν αὐγήσασσαν καὶ ἀγρούν φυγὴν τοῦ γλυκυπέτερου στοῦ νέκταρος. Ιώνες καταρθεύεται τούτῳ καὶ πενθεῖσαν αὐθίριστα καθόδου ἐντελῇ τε καὶ δέριον, καὶ φίλας

20 Αὐτός εἰ μὲν βρούση γραπτήν φθινοπωμένην αποδείχειν καὶ αὐτοκατέταυ
τὴν κάτιν τεῖς διασυνετεῖς κατενθύνειν ἐπιφροντίσανταν. πλήθερον

τοῖς, ἀγαπᾷ τὸν γίνεσθαι μεταβολήν. οὐκέτι δὲ τοῦτον
τοὺς ὁδούς της ἔργων καὶ τὸν λόγον τῆς οὐκ εἰσεπέστες. Γρότον
κευάραν, οἱ δύστειας θεούρων καὶ μέλοις ὅταν πύρων ἐπεκμήσει

δοκαῖν τῷ θίᾳ προσδιδόμενος, τὸ ἐπέμενον τῆς ψυχῆς καρμονῆς
10 ἐνέργειαν ἀκρατῶντας. Εἶτα οὖν τὸ εἰπεῖν οὐκτούτην διεκάθα τὸ
τέλος τοῦ θεατή — τὸ τὸν τοποθετητικὸν νομίμον.

τὴν ἐπίστην παρέβατον εὐθεῖάς τούς. Διὸ καὶ τὰ εἰκόνας ταύτας τὰν ἀπόντων ἀποκαλεῖν, εἰδότων τὸν διανοτικὸν οὐκ ἡμερόπαν. Οὐ γάρ τιναντοῦτον ἐντυπωτικῶν στεγνούμενον λεγεῖσθαι κατ' αὐτὸν ἀπόλογον καὶ ἀνάπτυξιν, τῷ

Τὸ ιερῆσθαι τῶν ἐπιστολῶν ἡ φύσις ποιητὴρ γένεται τοῦ καὶ παρεκπειτεῖν εἰς τοὺς ἀπόστολους τῶν θείων ἐμπλεκόντας· ὑποτίθηται γέρ τινα φανταστὰν κατὰ τὸν εὐτυχεῖαν αὐτῶν τῆς τῶν πιλάτων περουσίας, καὶ τῆς γράμμης μηχανῆς

CORPUS FONTIUM
HISTORIAE BYZANTINAE

CONSILIO SOCIETATIS INTERNATIONALIS STUDIORUM
BYZANTINIS PROVEHENDIS DESTINATAE EDITUM

THEODOORI
METROPOLITAE CYZICI
EPISTULAE
ACCEDUNT EPISTULAE MUTUAE
CONSTANTINI PORPHYROGENITI

VOLUMEN XLVIII

SERIES BEROLINENSIS

EDIDIT
ATHANASIOS KAMBYLIS

RECENSUIT
MARIA TZIATZI-PAPAGIANNI

DE GRUYTER

DE GRUYTER

15 καὶ σολοικίζειν ῥάδιτας ἐμάθιμεν, τοιούτων οἵμοι διστυχήσαντες τῶν δισασκάλων τε καὶ καθηγῆτῶν.

Σὲ τούν παρὰ Θεοῦ πλουτήραντες ἔχειν πρᾶτον μὲν φίδιον πιστὸν καὶ οἰκεῖον καὶ φίλων τὸν φιλαίσταν καὶ λογώτατον, δεύτερον δὲ καὶ συνέσπει τὸν πολλῶν διαφέροντα καὶ πατεῖσαν παντοῖαν πεπαι-
20 δευμένον, τὴν τε ἡμετέραν καὶ τὴν ἔξωθεν, ἐξ ὧν λαμπρότερος ἐδειχθεὶς παρὰ τοῖς πολλοῖς καὶ ἑρακλιώτερος ὡς καὶ υἱὸς φωτὸς ὑπάρχων καὶ Θεοῦ ἄνθρωπος καὶ ἕγγιζων Θεῷ καὶ ἐπιθυμιῶν ἀνήρ τῶν κρειττόνων, διαπούτῳ τοὺς πολλοὺς παριθῶν μᾶλλον δὲ πάντας δύον παραστάμενος, τοὺς τε ὑπὸ πολλῶν λελουμένους καὶ ὑπὸ τῶν ἀσύρματων σφράγις νομίζουμένους, καὶ σὲ μόνον λογισάμενος εἶναι καὶ σφράγι-
25 καὶ φίδιον καὶ ἐπιτήδειον ἐν πᾶσιν, ὑπὸ σοῦ καὶ τὴν δημηγορίαν μοι καλῶν μου ἥριν προέβη τὸ καλῶς μοι βιουλεύθεν καὶ σφράγιον ἀπαρτισθέν.

30 "Ἐρρασο τοίνυν καὶ μέμυσθο τοῦ σοῦ Κανσταντίνου καὶ μὴ ἐπιλησθῇ τοῦ ὑπὸ πολλῶν πολλάκις ἐπαγρισθέντος καὶ ὑπὸ τῶν οἰκείων εἰπεῖν οἱ-
κείστερον, ἀγνοηθέτος. Ἡμεῖς γάρ τῷ περὶ σὲ φίλτρῳ ἐκκαθίστητε,
μᾶλλον δὲ καὶ υῦν ἔπι κατόμενα, τὴν συναυλίαν ἐπιτίγτουμεν, καὶ τὴν
35 αὐτούψει προσλαλιὰν οἰονεὶ τινὰ δόρσου πρωτιήν ἐφίεισθα, ἀπο-
τυγχάνοντες δὲ καὶ ὄντα εὐχάριστα σὲ τὸν παθουμένου θεωρεῖν.
Σιγγυγνθεὶ τούν περὶ τῆς ὁμοιοτάτης ἡμῶν καὶ, εἴ τι σολοικοῦ γί-
βάρβαρον ἔγκειται τῇ ἡμετέρῃ γραφῇ, μὴ ἥμας αἰτιάσῃ, ἀλλὰ τὸν αἴ-

τὸν καὶ τούτου καὶ τῶν ἀλλῶν πάντων κακῶν. 'Ο γάρ παρὸν οὔτος κατρὸς τῶν σφράγων ἐνθῆται τυγχάνων καὶ τῷ τῆς ἀμαθίας γνόφῳ οἷονει σημίαν οἶνον μὴ παρατίσῃ καὶ τοὺς ἐκ σεμιδέλεως πυροῦ τοῦ ὄριστου λεπτοτάτους κρικέλλους ταῦτα γάρ ὡς τῶν ἀλλῶν σικρότατα παρὰ στοῦ ἡμένιν εὐτρεποιθῆναι ἔξητροτάμεθα, τὸς παχείας καὶ ὀνθηρὸς προσφορὰς σοὶ παραχωρήσαντες, ἐπεὶ σε φάγου ὄντα γνωρίζομεν οὐκ ἄρτου φθιερομένου, ἀλλὰ γραμμάτων καὶ βιβλίου λαλουμένων καὶ οἷς μενύντων.

2. Θεόδωρος τῷ αὐτοκράτορι Κανσταντίνῳ

Οὐκ οὔτω τις ὀπαντα κτησάμενος τῶν ὑπέρ γῆς τε καὶ ὑπὸ γῆς πραγμάτων, εἴπερ οἶνον τε τὴν, οὐδὲ οὔτια μαργάρων τε καὶ σμαράγδων θησαυρὸν εἴρητακός, οὐδὲ οὔτω ὀπάσσεις τὰς παρ' ἀνθρώποις τιμᾶς ἐκ-
5 κοινῆς ψήφου δεξάμενος πηφράνθη ἄν, δύσιν πηφράνθη ἔγα τὰς τῆς μα-
καρίας καὶ γλυκειάς καὶ τῷ οὖτι βασιλείου καὶ αὐτοκράτορος ψυχῆς
οὐν εὐγενεῖς ἀγγέλους δεξάμενος. "Οθεν γέγηθα καὶ χαιρώ καὶ πέποιμι
καὶ ἐνδοξάζω καὶ εὐχαριστῶ, δι τι καὶ ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον καὶ τὸν ξένον
δέξιον ἐποίησον ἀποδοκίσης τοιούτου ἀνδρός, ὃς ἐκ θείας βιουλῆς γεννηθεὶς
10 καὶ αὐτογένης καὶ εἰς τέλειον μέτρον τῆς κατὰ Θεὸν ἡλικίας ἀναδραμάν-

18-19 καὶ συνέσει τῶν πολλῶν διαφέροντα = Theoph. Contin. Chron. p. 239, 15 Bek-
ker 18-20 καὶ συνέσει – πεπαδευμένον; cf. Liban. Ep. 948, 2 Foerster: συνέσει τε γέροντος καὶ πατέρες γένεων 21-23 ὡς καὶ υἱός – κρειττόνος; cf. Greg. Naz., Or. 11, 1, 10-12 Calvet-Sebasti (SC 405, p. 328): Εἰ δέ καὶ υἱὸς φωτεῖς, τὶς «ἀνθρωπός τοῦ Θεοῦ», ἢ Ἑγγίζων Θεῷ, τὶς «ἀνθρώπων τῶν κρειττόνων» 22 Θεοῦ δινθράστος locus com-
munis, cf. 21 fm. 3, 17, 1, 1 Tim. 6, 11, 1, Iud. 13, 6, 3 Reg. 17, 17, 24, Aristotle ep. ad Philoct. IX 140, 3-4 Pelleter (SC 89, p. 170) etc. Ἑγγίζων Θεῷ cf. etiam Iac. 4, 8; Ἑγγίζει τῷ θεῷ εἰ τροπ. Φάλα τῶν ἀριστῶν... δύνασται γάρ τῷ Θεῷ πολλά Ἑγγίζων αὐτῷ (Follett V 13). Ἑγγίζειν ἀνθρ.: Dan. 9, 23 27 ἵνα – κανεῖ: cf. Zenob. Prov. Ath. 2, 93 Bühlert, κανεῖ τὸ φίδιον... et locos ib. collectos V 488-499 et 619, 624 [Appendix] 31-32 εἴτεν οἰκεῖότερον = Mich. Chon. Ep. 110, 50 Kolovou 32 τῷ περὶ σὲ – ἐκκοινωνεῖς: Io. Chrys. Ep. 84 PG 52, 653, 2: ἐκκοινωνεῖ τῷ φίλτρῳ τῷ περὶ σὲ; cf. Theoph. Contin. Chron. p. 93, 16-17 Bekker: καὶ τῷ τοῦ αὐτοῦ φίλτρῳ ἔκει-
ούσην; cf. etiam infra 11, 9-10

35 εὐχώμεθα L: correcxi

τὸν καὶ τούτου καὶ τῶν ἀλλῶν πάντων κακῶν. 'Ο γάρ παρὸν οὔτος κατρὸς τῶν σφράγων ἐνθῆται τυγχάνων καὶ τῷ τῆς ἀμαθίας γνόφῳ οἷονει σημίαν οἶνον μὴ παρατίσῃ καὶ τούς ἐκ σεμιδέλεως πυροῦ τοῦ ὄριστου λεπτοτάτους κρικέλλους ταῦτα γάρ ὡς τῶν ἀλλῶν σικρότατα παρὰ στοῦ ἡμένιν εὐτρεποιθῆναι ἔξητροτάμεθα, τὸς παχείας καὶ ὀνθηρὸς προσφορὰς εἰδεῖν παραχωρήσαντες, ἐπεὶ σε φάγου ὄντα γνωρίζομεν οὐκ ἄρτου φθιερομένου, ἀλλὰ γραμμάτων καὶ βιβλίου λαλουμένων καὶ οἷς μενύντων.

40 Ἄπλαντας πρ. m. (εβίτους non clare legitur): εβίτους suprascit. alt. m. /

Ep. 2 4 παρὰ ἀνθρώπους L: παρὰ ἀνθρώπους scrispi coll. et infra 6, 11 5 πηρόράθη (εἰ su-
praser. eadem manus) 5-7 τὸς ... ἀγγέλους: scil. τὸς ἀνθρώπους 5-6 μακάριος
scrispi: cf. infra 9, 20: μακάριος κεφαλῆς et Vind. Ep. 22, 8 μακάριος ... ἔως et 33,
31-32: μακάριος ... μακάριότερος: μακάριος L 11 ἀνωτάτω scrispi (cf. supra app. font.
ad 1); ἀνωτάτην cod. font. c sequente ἀναρτάτην

καὶ ὑπὸ αὐτοῦ πλουτίσας τὴν ἀνωτάτων καὶ ἀκροτάτων σοφίαν καὶ φρόνησιν καὶ παντοῖαν ἀλληγορεῖν καὶ κατάστασιν ὅπ' αὐτοῦ φρουρέται καὶ περιέπεται ἐν καιρῷ εὐθέτῳ φυλαττόμερος τῇ καπρονομίᾳ αὐτοῦ· ὅντινα καρόν μὴ ἔπειτα πολὺ χρονίσαι παροχωρήσῃς, Δέσποτας διαπεσεῖν καὶ βασῆνται πολλὰ καὶ μὴ πάντη

15 Κύριε καὶ Θεέ, εἴ γέ σου τὸν κόσμον βούλει κόσμον εἶναι καὶ μὴ πάντη

διαπεσεῖν καὶ βασῆνται πολλὰ καὶ πλάστημα σου.

“Ἐχεις οὖν μὲ, πατερόθητε τῷ ὄντι καὶ παντέρος τῷ διότι καὶ παντέρος διότι, διότι,

20 ὁρθὸν καὶ βέβαιον καὶ πιστὸν, θεοῦ συνεδρούσιντος καὶ ἐπαγγειοντος,

ἐν μὲν τοῖς ἀλλοις πᾶσιν, οἷς ἕπεται, πάνταν ἀλλάποντα καὶ μικρότερον καὶ μηδενὸς τῶν τυχόντων ἐν μηδενὶ διαφέροντα, ἐν εὐνοίᾳ δὲ καὶ πίστει –

30 θορρῶν ἐν Κυρίῳ λέγω πατερ – τὸν πρώτον καὶ ἀσφαλέστατον. Εἰ οὖν ἐπιλέγομεν τῆς ἐν τῷ παρούσῃ γραφῇ τοῦ μη ἐπιλεγμένουθενθαῖ σε παρακλήσεως καὶ οὐ μέχρι τέλους σπουδέσσω ταύτην διασφαλέξαι, ἐπαλητεύη μου ή δεξιά καὶ κολληθείη μου ή γλώσσας τῷ λάρυγγι, καὶ μαδίς ἀλλο τῷ λαυτρὸν κτήσωμαι ἢ βίβασι κεκτημένος.

Χαίρω οὖν τῷ ἑορτή ξορτην τῷ ἀληθεῖ λογίζομενον, εἴ σε ἀξιωθέντεν εἴ δὲ τούτου μὴ τύχοιμι, ἀνέροτος ἡ ξορτη καὶ ἀνέραστος καὶ ἀκαλλήτης καὶ καταφρήτης καὶ στυγυγόδουσα καὶ λυπητὸς μελλον ἔμοι ἡ εὐφροσύνη παρατίτος.

35 “Ἐν δὲ ἔτι ποθῶν μαθεῖν οὐκ ὀποκρύψοιται πρὸς διεσπάτην οὔτω φιλάνθρωπον καὶ χρηστὸν τὴν ἑρώτην. Τὰ γράμματα δηγοῦν εἴτε αὐτῆς

11 καὶ ὑπὸ αὐτοῦ – σοφίαν: cf. Iambl. De vita Pyth. Index 19, 3–4 Klein (post Deubner); πῶς τε αὐτὸν ἥγανεν εἰς τὴν ἀκροτάτην σοφίαν, Phil. Iud. De postenit. Caini 174 Wendland ≡ Mich. Psell. Or. min. 37, 447 Littlewood; ἡ δὲ ἀκροτάτη τοῦδε (τούτου Ps.) σοφία τὴν ἀνωτάτα ... σοφίαν locū communis, cf. Orig. Adnot. in Deuter. PG 17, 28B; καὶ τοῦ Θεοῦ Πτερός ἡμῶν ἡ ἀνωτάτω καὶ ἑνοπλότερος σοφία, Greg. Nyss. Or. Catech. magna p. 60, 22–23 Mühlenberg (= 23, 63 Strawley); τὸ ἀσφαρτὸν τῆς διωτάτω σοφίας etc. 13 ἐν καρῷ εὑθέτῳ: Ps. 31, 6, Theod. Stud. Ep. 25, 66–67 Fa-

toctos, Theoph. Contin. Chiron. p. 228, 3 Bekker (ἐν εὐθέτῳ κατέρ)

18 θεοῦ – ἀπαρατόντος: cf. Const. VII. De cition. milit. 4, 30–31 Vatī: Θεοῦ συνεδρούοντος καὶ ἐπινεύοντος 21–24 Εἰ οὖν – λεπργγα: Ps. 136, 5–6 27 cf. 1 Cor. 13, 12: βλέποντες γέρας δι’ δι’ ἐποντηρου ἐν αὐτηγοντα, τοῦτο δὲ προσδοκαν προς πρόσωπαν καν αμυθός: cf. infra 9, 37 et 18, 12 ὡς ἐν παραπετάσθαι: cf. Didym. De trinit. I 18, 25 Hönscheid: ὡς ἐν σκιᾷ καὶ παραπετάσθαι et Vind. I, 5 cum app. font. 28–29 ἀνερότος – παραπετάσθαι: cf. Greg. Naz. Or. 27, 2, 8–9 Barthel (= 27, 2, 9 Gallay); πάσσαν δὲ ἐποτὴν ..., τὴν μὲν ἀνέροτον εἶναι καὶ μεσην κατηφείσος 30–31 οὐκ ἀποκρύψομεν – πτην ἀράτην: cf. Mich. Chon. Ep. 80, 9–10 Kolouon: οὐ γέρας ἀποκρύψομεν σὲ τῷ πατέρος τῆς εὐηγγέλης et ib. 129, 49–50: οὐκ ἀποκρύψομεν σὲ τὴν θεοτάτην καὶ τοῦ παντοῦ πνευματινού μοι κεφαλήν

14 παραχωρήσης scripsi: παροχωρήσεις L. 27 τούτου scripsi: τούτῳ L.

τῆς πνευματάτης μοι καὶ φιλαράτης Χείρος τυγχάνει σύμφωνα καὶ οὐχ ἡ γλωττα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ χεὶρ πρὸς τὸν ἐλάχιστον ἐξ διηκόνησεν, εἴτε τῆς γλωττῆς μόνης τὸ ἔργον καὶ ἡ χεὶρ οὐ συνήργητο. Τοῦτο με διούντα μαθεῖν μὴ ἀπατεύοντας διδάσκει, δέ δέσποιντα φωστόρες καὶ [...] [...] μενεὶ θέλω γέρας μὴ τοὺς λόγους μνών κρύπτειν ἐν τῷ ψυχῇ, μᾶλλον καὶ τὰ γράμματα καταστατάζεσθαι ἀντὶ χειρῶν, εἴ γε τούτων τυγχάνει χαρά- γματα.

3. Κανασταντῖνος

Οὐκ εἰσιν ἡμεῖς τὰ γράμματα, μὲ τὴν σὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ τὶ συμκρόν παπαδούλλιον καὶ εὔτελες πρὸς τὴν τοιαύτην γραφὴν διηκόνησεν ἡ δι- 5 ὑπαγόρευσις, εἰ καὶ ἡμεῖς ἀρνητόμενοι, ἀλλὰ δηλητή τυγχάνει τοῖς τὸν ἡμέτερον τὴν δικαιοσύνην γνώσκουσι· καὶ γάρ τὸ σαθρὸν τοῦ ἡμετέρου νοῦς καὶ τὸ βάρβαρον καὶ σθλοικον τῆς ἡμετέρας ἀμουσίας οὐ τοῖς πολλοῖς ἀγνωστον καὶ κεκρυμμένον ἔστι, ἀλλὰ δῆλον καὶ προ- φαές, κανὸν ἡμεῖς ἀπαρούμενοι.

Τὰς δὲ γλωκετὰς ἀντωντας καὶ μελιτρόποτους ἀπάρως διεξέμενοι καὶ τὸν ἀνθοσμιαν οἴνου, τὸ(ν) ὑπέρ τὸ πάλαι λαλούμενον νέκταρο, ἀπεγευσάσμενα μὲν οἰνοι τῶν σῶν γλυκερῶν χειλέων σμικρόν τινα ἀσπαστὸν εἰσβιβεῖμενοι, ἐπὶ πάλεον δὲ τούτου εἰφορηθέντες καὶ οἰνοῖ κατὰ τὸ γε- 10 γραμμένον εὐφρασθεῖτες, τὸ θλίβον καὶ τρύχον τὴν ἡμετέραν καρδιῶν ἔγγυς τῆς κύλικος ἐπιφύρομενον εὕρουσεν, διστηρεψ, ὡς οἶμα, τῷ ρόδῳ πατεύσασφενται καὶ ἡ ἀκανθά. Νόμος γέρας οὔτος ἐρωτός καὶ φιλίας ἀνοθεύσασ- 15 καὶ ἀληθοῦσας καὶ γλυκετος καὶ ἐραστος. Τί γάρ ἀκάνθης ἡ ρομφαίας διστόμου πληκτικώτερον, εἰ μὴ στέρησις ἐρωμένου καὶ φίλου ἀποκτί- καὶ ἀπουσία, καὶ τοιούτου αύτω πατοῦ καὶ φιλοσόφου καὶ κατὰ

16 τὰ γράμματα – σύνθετος: cf. Vind. Ep. 45, 10–11 et app. font. ad l. 31–34 Τὰ γράμματα ... οὐ συνήργητος: cf. infra 3, 2–3 / 9–10 δεξιεύενοι – οἴνοι: cf. Mich. Chon. Ep. 154, 36 Kolouon: ὃ ἀνθεύσατο καὶ τελλά διεκομισθεῖσαν 10 τὸ πάλαι λαλούμενον cf. Cyril. Alex. Glaphyra in Pentateuchum PG 69, 601A: τὸ διὰ τοῦ προφήτου ... πατεύσατο λαλούμενον et Hippoi. Comm. in Daniel 4, 34 3 Letevre: τὰ πάλαι περὶ τὸν ἀποκρύπτοντα λαλούμενα 12–13 κατὰ – σύνθετονθεῖτες: v. Ps. 103, 15 13 τὸ θλίβον καὶ τρύχον: cf. infra 7, 17 et app. font. ad l. 14–16 ςτηρεψ – ἐρωμένος: cf. Vind. Ep. 25, 29–30

35 [...] μενεὶ L: θευματολένε περπαταν Darrouzēs: an ποθίσμενον (ἥπλε) legendum coll. Greg. Naz. Ep. 4, 4 Gallay: τὸν ποθίσμενον ἡλιοῦ? 37 ἀντὶ vix legitur in L (... τοῦ) / 3 παπαδούλον L: παπαδούλον scripsi coll. diminutivis ἐπάύλιον, ειδύλλιον 10 τὸ ύπτηρ τὸ πάλαι L: τοῦν υπέρ τὸ πάλαι scripsi 14 εὐρυσεν L

πάντα ἡδη τὸ πρωτεῖον ἔχοντας; Μανικὸς γάρ ὅντως ἐραστὴς τυγχάνων
20 πρὸς τοὺς ἐμὲ οὖτα φιλοῦντας – μανικαὶ γέρ, ἀλλὰ σωφρόνως; οἵδε
γάρ φιλία πάντα κανονομεῖ. Σοὶ δὲ τὰ πλέοντα παραχωροῦμεν ὡς
εἰδότες οὔτε πρὸς ἡμῶν καὶ δικαιέμενον καὶ διακείσθεντον.

Ἐμὲ δὲ καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις οἱ ὄντειροι καὶ ταρταροσοτι καὶ
εὐφρατίνουσι, καὶ ὀστεπεὶ τὸν φίτατον ἐν χερὶ διόσασι καὶ προσομ-
25 λεῖν πλανῶσι καὶ καταφιλεῖν ἀπατῶσι. Τὸ δὲ ὑπρεπὲς πολλὰ καταρῶμει
καὶ ἡμίλος πρόξενον ἕγομεν· οὐ γάρ καθ' ὑπνους ἀπολαύωντα καὶ ποσῶς
τῆς ἐφέσεως ἐμφοροῦμα, {καὶ} ἀφυπνισθεὶς ματαιός τῆς τοιαύτης
ἡδονῆς εὐπίκουμα, καὶ εὔχομαι Κυρίῳ τῷ Θεῷ μου δούλαι καὶ ρύπων φι-
λῆσαι τὸν φιλούμενον καὶ ποθησαι τὸν ποθουμένον καὶ δακεῖν οὐκὶ
30 λῆσαι ἀλλὰ φιλικῶς δάκνουσι γάρ καὶ οἱ φιλοῦντες, οὐκὶ ἵνα
πληκτικῶς ἀλλὰ φιλικῶς δάκνουσιν. Εύχου τοινυ τὸν καιρὸν ἔθειν
πληξιστι, ἀλλὰ τὸ πλέον ποθησασιν. Εύχου τοινυ τὸν καιρὸν ἔθειν
ἵνα τῆς ἐφέσεως ἀπολαύσωμεν.

4. Θεόδωρος

Τὴν ἐκ τῆς ἀπουσίας ὑμῶν χθεσινήν κατήφειαν ἢ σήμερον ἔθουσά
μοι τιμία καὶ πάνταρφος καὶ φρονιμωτάτη γραφῇ διεσκέψασε καὶ πρὸς
εὐθυμιαν μετήμενε, καὶ τὴν ἐν τῇ καρδῖστι μου φλόγα τοῦ πόθου τῆς βα-

19 Μανικός – ἐραστὴς: cf. Io. Chrys. De studio præsent., hom. 5, PG 63, 489, 15 (ab fini-
ne) = eiusd. In illud: Vidi. Domin. A. 4, 14 Dumortier: ὁ μανικὸς ἐραστὴς τοῦ Χριστοῦ;
Syrn. N. Theol. Hymn. 25, 122 Kambyllis: ὁ μανικὸς τῶν ἥπερων ἐραστὴς διατομού-
τος et Mich. Chon. Ep. 104, 5 Kolovou: καὶ τρέπεται τὴν τῶν μανικῶν ἐραστῶν ἐρα-
στης μανικός ap. Io. Chrys. In Genes. serm. IV 2 (l. 103) Brottier (SC 433, p. 228),
eiusd. Exposit. in Ps. PG 55, 150, 21–22 et Io. Damasc. Sacram. parall. PG 96, 140C. 20
μανικόμα – σωφρόνως: cf. Theod. Prod. poem. hist. LIX 257 Hörandner: πατέρου
γέροντος, ἀλλὰ σωφρόνως; v. etiam W. Hörandner, Autor oder Genius?
ByzSlav 54/2 (1993) 320–321 et D. Chrestides, Μαρκανάντικότα, ΕΕΦΣΠΘ
Περόφρ. δρ. 45 (Θεοφανίκη 1984) 321 l. 16 et app.) et 185 n. 114 22 οὐτροῦ –
διακείσθεντον: cf. Mich. Chon. Ep. 152, 47 Kolovou: καὶ αἴσιοι, φίλη κερδῆλη οὔτω
διακείσθεντος 23–25 Ἐπειδὲ – διπατόσοι: cf. Io. Chrys. In Zacc. public. (sp.) PG 61,
767, 30–32; καὶ ἐν αὐτῇ δι’ εὐχῆς προστηλουσθεὶς αὐτῷ, καὶ τὸν ὑπνον μετ’ αὐτῷ
βιωσατέειν φωναράζεντα 23 Ἐπειδὲ – ταράσσουσιν cf. Iul. Arian. Comm. in lob p. 26,
17 Hagedorn: ὀνείρους ἔξετάρασσεν ἐκεῖνος et Artemid. IV 59 pp. 283, 26–27 Pack: διὰ γέ-
τῶν ὀνείρων ἔκταράσσουσι καὶ φοβοῦσιν 32 ἵνα τῆς ἐφέσεως ἀπολαύσωμεν: cf. infra
18, 17–18

26 οὐτ. Ι. οὐ σcripsi; cf. infra 8, 21: οὐδὲ δούλεια et 11, 26: οὐδὲ μόνον ... οὐδὲν 27 καὶ δε-
levi / 2 ἡμέραν Ι. υμῶν scripsi, cf. infra 1. 5 3 καὶ φρονιμωτάτη γραφῇ post vocem
καὶ falso γρα scripsit et postea linea delevit scriba

5 οιδεῖσον ὑμῶν στεφηφόρους καὶ θεοῖς κεραδῆς ἐπὶ τὸ πλεῖον δυνῆπε τε
καὶ ἔξεκαυσε, καὶ ἡδη μου φλέγεται ἡ ψυχὴ ἐπιθυμούσα καὶ ζητοῦσα τὸ
ἔλπιδόμενα: οἱ δὲ ἐκ τῆς γλυκοστόμου καὶ μειρρύτου σου πηγῆς, τοῦ
σωφρανοῦντος καὶ παγχύρουσου σου στόματος, ἐπιδαψιλεύσμενοι μοι
κρουνοὶ οὐ μόνον ⟨οὐ⟩ στιβηνώσουσι τὴν φύλαγα, ἀλλὰ καὶ προσανάπτου-
σιν. "Οθεν καὶ μεθ' ἡμέραν φαντάζομαι τὸν ποθουμένου, τὸν χρυσαγή
μοι καὶ ὑπέρλαμπρον, καὶ ὥκτωρ διδύος μοι παρέστηκας ὄντειρος, καὶ σὲ
βλέπω μετὰ τοῦ γενναίου καὶ μετὰ θαύματος ἀγαπωμένου δὲι βλουσ-
τρου καὶ βαστικοῦ μετιάματος· καὶ ποτὲ σε κατὰ τοὺς ὑπνους προ-
τρεψάμην ταχίτερον θεῖν, τὰ μη τις προφθασθεὶς καὶ στοκειεσθησι σοι
τὰ βασικεῖα, καὶ αὐτὸς συμπροεθμούμην μὴ ἀπολείπεσθαι, ἀλλὰ τῆς
δύνητος τοῦ ὑμετέρου ἱππου πάντας ἔγινετο δευτερά.
Αλλὰ ταῦτα μὲν τῆς διληθιῆς εὐφροσύνης ἀπολειπόμενα, ὅσου
εὐφρατεῖν κατὰ τὴν φανταστικὸν δοκεῖ, τοσοῦτον δινῆ κατὰ τὴν
ἀληθίεταιν. "Ημές δὲ εἴ της ἀληθιᾶς ἐμφρονθήνα συνουσίας καὶ διμιλας
σου, δὲ Θεὲ καὶ Κύριε, ὁ πάντα μετασκευάζων ἐπὶ τὸ βέλτιον.
Τῶν δὲ χθεζῶν πτωχῶν, οὐδὲν ἔχουσῶν λαμπρὸν ἢ μάνην τὴν
προσίρεσιν, πολλαπλασιαν ἐδεξάμην τὴν διμοιβήν, τοὺς ὀράσιους σου
λόγους καὶ γλυκερούς, οἵπερ ἐν τῷ δόκειν ἐρωτικῶς καὶ στρέψει μου

Ἐρ. 4

7 πεληρότου σου πηγῆς: cf. Io. Chrys. In illud: Collegerunt Iudei concilium (sp.) PG
59, 527, 36 8 παγχύρουσου σου στόματος: cf. Const. VII. Or. de transl. Chrys. p. 318.
30 Dyrobouinotes: Άλλος στόμα παγχύρου τοῦ Χριστοῦ 10–11 "Οθεν – ὄντειρος: cf.
Io. Chrys. In Genes. II 4 πάγχυρος τοῦ Χριστοῦ 10–11 "Οθεν – ὄντειρος: cf.
ποθουμένου καὶ ἐν τούτῳ καὶ ἐν τῷ μέρει καὶ κοτρέζουσι καὶ διστορέουσι εἰσδ. In
Zachc. public. (sp.) PG 61, 767, 18–19; καὶ νύκταρι μὲν φαντάζουσι τὸς ποθουμένους,
αὐτὸς διψαλτεῖς, πηγας τοῦ χρυσαγή – περιέλαμπρον: cf. Schol. Gr. in Od. 4, 122 Dind-
orf: χρυσαλκάστηρ τὴλ λαμπτέρες καὶ χρυσαγής ἡλικάρτες ἦτοι ἀκίνης ἔχοντες εἰς
Man. Phil. Carm. II 198, 22 Miller: κλῖναι τε λαμπτέρες καὶ χρυσαγής οικίαι 11–13
καὶ στὸ μειδίαστος: Greg. Naz. Or. 43, 64, 32–33 Bernardi: El μὴ καὶ τὸ λέοντα στ-
πέρο τὸς στρι μὴ πιθηκον βλέπεται, ἀλλὰ βλοστρόν καὶ βεστικόν, οὐ καὶ τὰ σκητήμα-
τα γενναῖα καὶ μετὰ διστορέουσι διατηρούσι 15–16 τῆς δύνητος – ἴππου: cf. Ier. 8,
16 19–20 "Ημές δὲ – διμιλας σου: cf. Io. Chrys. Ep. 222 PG 52, 734, 28–31: "Εγώ μεν
οὖν θεούλοιμη ... τῆς κατὰ πρωστῶν ἀπολειπόσα συνουσίας καὶ εὐφρονθῆνα καὶ
τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς αὐγάντης ὑμῶν 21–23 Τῶν δὲ χθεζῶν – γλυκερούς: cf. supra 3,
9–12 22–26 τοὺς ἀριστούς – εμβύσκοντο: cf. infra 5, 26–28 et Mich. Chon. Ep. 44F Pa-
52–54 Kolovou: τὸ γέρον μοι τῶν σῶν ύρουμάστον καὶ τῆς σῆρις ὑψεις τερπνότερον τὴν
γλυκερότερον; οὐδὲν καὶ τρέπεται τὸν κατόπιν τοῦ ποτηκοῦ, οὐδὲν μοι θεοῦ τετράποδον ἀπο-
ρρέει τὸν ἐρωτικὸν; cf. etiam Plut. fr. 137, 14 Sandbach = Stob. Anth. 4, 20b, 69, 14
W.-H.: βρατικὸς σημύματα 23–24 στρέψειν μου τὴν ψυχὴν: cf. Stob. Anth. 4, 31d, 118.

13 καὶ ποτε στ. L: corr. Darrouzès 16 ὑμετέρου Ι. ὑμετέρου scripsi

**9. Πρὸς τὸν βασιλέα τὸν Διογένην μετὰ τοὺς δφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐκκο-
πῆναι ἐπιστολὴ παραμυθητική.**

Ἄπορῶ παντάπασιν ἐπὶ σοί, θαυμασιώτατε καὶ γενναιότατε ἄνθρωπε,
πάτερον ὡς δυστυχέστατον ἢ ὡς εὐηλεέστατον ἀποκαλέσομαι; ὅταν μὲν γὰρ
ἀποβλέψω εἰς τὰ ἐπενεχθέντα σοι λυπηρά, ἀριθμὸν καὶ δύναμιν ὑπερβαίνον-
τα, μετὰ τῶν ἀτυχεστέρων ἀριθμῶν. ὅπόταν δὲ τὴν γνώμην σου ἐνθυμηθῶ
τὴν ἀναίτιον καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ καλοῦ προθυμίαν, μετὰ τῶν μαρτύρων συγκα-
ταλέγω. τὸ δὲ καὶ μετὰ τὰς μνρίας κακώσεις καὶ τιμωρίας ἔτι μεῖναι μεγα-
λοψυχοῦτα καὶ εὐχαριστοῦτα τῷ Θεῷ, ὑπὲρ τὴν τάξιν σε τίθημι τὴν μαρ-
τυρικήν ὡς γὰρ οἴδα εἴ τις ἄνθρωπος ἐπειράθη τοσούτων κακῶν, καὶ ταῦτα
ἐπὶ πᾶσιν ἀναίτιος. Τοῦτο δὲ γνῶθι παρ' ἐμοῦ, θειότατε ἄνθρωπε, διτὶ πάντα
τὰ ἐν τῷ βίῳ γινόμενα τῆς θείας προνοίας καὶ οἰκογονίας ἔξιρτηται καὶ οὐδὲν
ἀπρονόητον οὐδὲ ἀσυλλόγιστον, ἀλλὰ πάντα κατοπτενεῖ δ' ἀκοίμητος τοῦ Θεοῦ
δφθαλμὸς καὶ ἀντὶ τῶν ἐνταῦθα ἐπιπόνων καὶ δυσχερῶν, μεγάλας τὰς ἀντι-
δόσεις τοῖς ὑπομείνασι ταμενένται.

Οἴδα γὰρ διτὶ δομὶν τὸ στερηθῆναι φιντὸς καὶ σέτως ἐπίπονον καὶ ἐπὶ
πολλαῖς προηγησαμέναις κολάσεσιν, ἀλλ' αὐτὶς ἐπίσταμαι διτὶ μέγα τὸ ἀπο-
λαΐδαι τοῦ θείου φιντὸς ὅπερ ἥδη προητοιμάσθη σοι καὶ δσον οὕπω χορηγη-
θῆσται τῇ καρδίᾳ σου. Ἀνάφει γὰρ ὁ Θεὸς ἐν τῇ ψυχῇ σου ἀκήρατον φῶς
καὶ καταλάμψει σε ἡμέρα σωτήριος· καὶ μισήσεις μὲν τοῦτο τὸ ἥλιακὸν πῦρ,
ἀγαπήσεις δὲ τὸ νοητὸν ἐκεῖνο καὶ ἀπόρροητον πῦρ. Λός αἰνον τῷ Θεῷ διτὶ
ἄνθρωπον ὅντα σε ἄγγελορ ἀπειργάστα καὶ τὸ ἐπίειρον ἀφελόμενός σου διά-
δημα οὐρανοπλόκῳ στεφάρῳ σε κατεκόσμησε. Ἐνθυμήθητι τὸ μέλλον κρι-
τήριον, διτὶ οἱ μὲν τὰ πολλὰ ἐνταῦθα εντυχήσαντες ἢ τῆς ἐκεῖθεν δόξης παπε-
λῶς ἀπελαθήσονται ἢ βραχείας τιμῆς ἀξιωθήσονται. Σὺ δὲ ἐν δεξιᾷ καθή-
σεις τοῦ δικαστοῦ, λαμπρῶς ἐστεφανωμένος μαρτυρικῶς διαδίματι, ἀνεῳγμέ-
νους ἔχων τοὺς δφθαλμοὺς, τὰ θεία κατοπτενών θεάματα. Καταφιλήσουσι
τὰ πορέσαντα δματα μάρτυρες, κατασπάσονται ἄγγελοι, θαρρούντως ἐρῶ
καὶ Θεός αὐτός.

Τὴν τοσαντην οὖν προμηθείαν ἐνθυμούμενος ἐπανάγαγε σαντὸν ἐπὶ τὸ
ενθυμότερον καὶ εὑφραίνον ἐν τοῖς παθήμασι σου κατὰ τὸν θείον ἀπόστολον.
Ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν ὄρῶν. μερίδα τινὰ
θείαν ἐν τῇ ψυχῇ σου προέγνωκεν καὶ ἵνα μὴ συμπτυγῆς ταῖς βιοτικαῖς ἀκάρ-
θαις τὸ μὲν γάρ τοῦτο τὸ βραχὺ διέφθειρε, τὸ δ' ἀγαθὸν σπέρμα διεφύλαξεν,
ἀνόρατον ὃν ἀδοράτοις δυνάμεσιν. Ἐπὶ πᾶσι καὶ ποδὶ πάντων δμνυμί σοι Θεὸν
(διν ὁ ἀληθῆς προεσβεῖτε λόγος) διτὶ ἀθῷος ἢ τοῦ βασιλέως γνψῇ καὶ πάντων
τῶν γεγονότων ἀναίτιος· διτὲ δὲ ἔδοξε τὸ μηδεμία προσγενέσθαι σοι κάκωσις,
τότε τὸ πειρατήριον ἐγένετο! Ἡλγησεν ἀκόύσας τὴν ψυχήν, ἐστέναξεν,
ἐκόφατο, περιπαθῶς κατίρνεγκε δακούντων κρουνούς, ηὗξατο πολλάκις ἀποθα-
νεῖται. ηὗξατο χανεῖται αὐτῷ καὶ τὴν γῆν!

Μὴ ἀπιοτίσῃς μοι γράφοντι οὐ γὰρ φευδῆς ὁ λόγος οὐδὲ πρὸς χάριν,
ἀλλ' ἀληθῆς καὶ φιντὸς τηλανγέστερος. Οὕπω παραμεμόθηται ἀλλ' αὐτὶς
ἀπολέγεται τὴν ψυχήν. Ἐχεις καὶ τοῦτο ἴκανὸν παραμύθημα, ἔχεις δν ἐφίλεις
δεσπότην, ἔχεις τὸν παραμυθησόμενον, τὸν ὑπὲρ σοῦ κλαύσοντα, τὸν ἀναπαύ-
σοντα, τὸν ἀγκαλισόμενον καὶ τιμίσοντα. Ἐγὼ μὲν ἐβουλόμην αἷμασιν οἰ-
κείοις ἢ δάκρυσι τὴν οἰκείαν χαράξαι ἐπιστολήν ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν δυνατόν,
ἔγραψα ὅπισδήποτε, ἔγραψα μέγα στενάζων ἢ ὠρυμένος. διτὶ πανταχόθεν
σε πεφυλάξαι σπεύδων καὶ προθιμούμενος, οὐκ ἐδυνήθην ἐπεξελθεῖν τὴν
ἐπελθοῦσάν ποι συμφοράν.

DEUTSCHE AKADEMIE DER WISSENSCHAFTEN ZU BERLIN
ZENTRALINSTITUT
FÜR ALTE GESCHICHTE UND ARCHÄOLOGIE

IOANNIS TZETZAE
EPISTVLAE

REGENSVIT

BIBLIOTHECA

SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM

TEVBNERIANA

PETRVS ALOISIVS M. LEONE

208/72

Uttinerisch. Handlung
Seminar für Klassische Philologie
Byzantinisch.-Neugriechische Abteilung

BSB B.G.TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1972

BSB B.G.TEUBNER VERLAGSGESELLSCHAFT
1972

γὰρ ἡμῖν δοκεῖ τι κατέτον ἀνθεμφροῦς φίλας δούρηματος,
οὐδὲ, ἐν τῷ Κουρητικῷ ἡμῖν προστέμπον τις σῆμαρος οὐδὲ,
ἄν την Γέρων σφρανθῆται τῇ τοῦ Πολυάρτου δικτύῃ
ἢ τὰς πλοτὰς ἔκεινας τίλινθος τοῦ Κροτού καὶ φρανθῆ-
ται μάρτια, οὐ μόνον ὅτε τὸ ἡμέραν πάντος, ἀλλὰ καὶ

οὗτη καθίστηκε μάρτια τι πολιορκηθεῖσαν οἰκουμένας

πολιορκεῖσθαι. οὕτως ἡμῖν, ὃ ιερὰ κερατή δεκτὰ καὶ ἀπο-

δεκτὰ τὰ σὰ δοκοῦσι διωρήματα καὶ, ὃς ἂν τις εἴπω,
τοι θεούσθω. οὐ δὲ ὡς ξοκεῖ αρμονισθῆται ἡμῖν κατεργατῶν

καὶ ἀργαργίαν καὶ περιπέτειαν, μετ' εὐγνωμοσύνης ἡμᾶς
ἀξιοῖς τὴν ἀπόληπνην ποιεῖσθαι τῆς σῆμας εὐηγνώσα. ἀλλ'

εἰς τοῦτον διὸ μάρτιος ἀποτίθεται τέλαι'. ημεῖς
γάρ ἔστε οὖν ἀνθέμους, κάρτεο πρὸς σὲ πρότροπον

ἀναραιφεστάτην φύλακα τὴν παρεργατὰς λαβόντες ηστειά-

μεθα. σὺ δὲ ὡς ἔγραψας καὶ διερούς καὶ φάρος ἡμᾶς
θεούσθως καὶ θρησκευτικῶν τοῦτον τὸν ἡμῶν

θεοτάτον μάρτιον ὡς θρησκευτικὸν μετακαλέσας μετ-

έθερας τοῦτος ἵστερ τε καὶ λαζαρώνυμον. ἀλλ' εἴ τοι δέ
τοκῶς ἡμᾶς τοῦτον εἶπες ἀγρόμονος. ημεῖς γάρ λαζ σύγρα-

2 Κυρηναῖον... σῆμαρον] cf. ad ep. 6, p. 12, 16 || 3 την Ινδον σφε-

δομην] cf. Herod. I 8sqq. τὸν Πολυάρτου δικτύον] cf. Herod.

III 39sqq. || 4 τὰς — Κούριον] cf. Herod. I 50sqq.; Diod. XVI 56||

4, 5 θρησκευτικὰ Μάρτιον] cf. Plat. resp. III 408; leg. III 660 ||

6 cf. Hes. Op. 40 || 13 Soph. El. 1481 (εὐρέλων L rec.; εὐρέλων

ed.).

2 Κυρηναῖον... σῆμαρον] Tz. hist. VII 177sqq; cf. III 882sqq;

VII 337sqq; ep. 6, p. 12, 16 || 3 την Τορον σφενθῆται] Tz. hist. VII
191sqq; cf. I 140sqq. | τὸν Ηλοκάρων δακτύλιον] Tz. hist. VII
199sqq. || 4 τὰς... Κούριον] Tz. hist. VII 217sqq; cf. I 24sqq. ||

4, 5 θρησκευτικὰ Μάρτιον] Tz. hist. VII 220sqq; cf. I 106sqq;
schol. Ar. Phn. 287 p. 81, 17sqq. Massa, Positano || 6 ὄπη...
ταυροῦ] Tz. hist. VII 228sqq. || 13 ὁδοί... μάρτιον] Tz. hist. VII
225sqq. || 19 Χρηστωρον] Tz. hist. VII 245sq.

[V(B0=yJ=x)=]a [A(CE=s=)]b 1 δούρηματος VII 37mb:
δούρηματα O καρπούματα Jb || 6 τὸ τιμωτὸν πλεῖον ἡμέραν Τz.

hist.

ΙΠΟΣΤΙΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΝ

μονες καὶ ὑπὲρ τὴν Λιδεῖην λέθον τὴν βάσανον ἔσμεν τοῦ
δεκτοῦς ἐπιγράμμονες, ἀλλ' εἰ τῷ ποινὶ φιλικὴ παρρησία
καὶ τὸ αὔτειον καὶ κλέψεις ἀμελετημα κέκοκας, σιγγραφή
τοῦ τῆς φιλας πτεροῖς προπετεύσασται.

15

Εἰ μὴ ποιον ἡμῖν ράδιος τοῦς λόγοτας ἐλαύρωνες, οὐδὲ
τοι συγχεόντος ἀπειδόντος. ἀλλ' εἰ καὶ μόνις καὶ δοστρε-
ρῶς τούτους ἡμῖν ἀνεσθίηται, κάρος σοι παρεισεσται τοῦ
διδογύματος μόνον ἀπόδοσος. ημεῖς δὲ τοῦ λοιποῦ τοῦ
πάθει μάθος θέτεταις, δοστρερῶς τοῦς ἐπέρεις διδούντες, 10
ράδιος ἀπολαμβάνουμεν. ζηρωσο, Τίμωνας πολὺν τὸν
ἀνθεόποντος καὶ μεταπλάττον εἰς θῆτας καὶ ξερηλατο-
διδόσκοντος Λακωνικῆται καὶ Κυκλαῖτον μισαλλήταις καὶ τὸ
ἀσθνύθατο.

17

ΤΟΙ ΜΥΣΤΙΚΩΙ ΚΥΡΩΙ ΝΙΚΗΦΟΡΟΙ ΤΟΙ ΣΕΡΒΛΑΙ

Οφθαλμὲ γενοντας, διεργοῦτὴ τῆς μερῆς, μωτηροδοτείς
βούλη, τῶν παῖδες Καισάρεον Σερβίλιων ἀπόγονες, μῆνος

1 την Λιδεῖην... βάσανον] cf. Bacchyl. fr. 14 Senn.; Suda s.v.
βάσανος; Hezych. s.v. βασανίνης λόβος = An. Bekk. 225, 19; schol.
Plat. Gorg. 486 D. p. 151 Greene; cf. et. Soph. fr. 752 N²; Dk. M.
573, 10; Et. Gen. 63, 20 Reutz; Hezych. s.v. Ηλοκάρα λόβος;
Zenob. IV 22 = CPG I 90 || 9-10 Aesch. Ag. 177-178 || 11 Τίμωνας;
cf. Lucret. Timon 8sqq. || 12-13 σερβίλιων... λακωνικῶν] cf.
Plut. inst. Lac. 20, 238 E; Ael. v.h. XIII 16

1 την Λιδεῖην... βάσανον] Tz. hist. VII 247sqq; schol. Ar. ran.
616a p. 863, 8 Koster || 11 Τίμωνας] Tz. hist. VII 249sqq. ||
12-13 σερβίλιων... λακωνικῶν] Tz. hist. VII 283sqq. || 13 Α.
κλέψεις μισαλλήται] Tz. hist. VII 286sqq; all. Od. IX 13sq. ||
17 Καισάρεον Σερβίλιων] Tz. hist. VII 295sqq.

[V(B0=yJ=x)=]a [A(CE=s=)]b 6 διόδιος post καρπος a||
10 μάθος διέτεις nA: μάθεσθε s || 17 σερβίλιων VBJb: σερβή-

σε πεφυλάξαι σπεύδων καὶ προθιμούμενος, οὐκ ἐδυνήθη ἐπεξελθεῖν τὴν ἀπελθοῦσάν σοι συμφοράν.

Τ' - ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΖΕΤΖΗΣ

1. Τῷ ἡγουμένῳ τῆς Παντεπόπτου.

Τολμῶν ὁ δοῦλός σου, θεοιδέστατε δέσποτα, καὶ πάλιν δέομαι τῆς σῆς ἀντιλήψεως· διέσωζες ποὺν ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σὴν κιβωτόν, τὴν ἄγιαν λέγω μονίγην, ἐκ τοῦ κατακλυσμοῦ τῶν βιοτικῶν περιστάσεων, ὥσπερ ὁ Νῶε ποτε τὴν τῶν ἀπάντων ζῴων ἀπόμοιραν, καὶ πατοίως ἡμᾶς χειραγωγῶν περιέθαλπες.

‘Ως δὲ τῆς σῆς ἀπεφοιτήσαμεν κιβωτοῦ, οὕπω γὰρ ἐφ’ ἡμᾶς τὸ τῆς βασιλικῆς ἀγανακτήσεως ὕδωρ ἐκόπασε, μυρίοις τοῖς δυσχερέσι παλαίομεν ἠρύει τε ἀμέτρῳ πηγανύμενοι καὶ τῶν ἀναγκαίων ἀπάντων στερούμενοι.

Ἐνθεν τοι καὶ πάλιν, ὥσπερ ὑπό τινα σωτήριον κιβωτόν, πρὸς τὴν σὴν θεαιδεστάτην καταφεύγω ἀντίληψιν, χειραγωγίας τε τῆς προτέρας τυχεῖν ἀξιῶ, καθόσον ὁ Θεός ὀδηγήσει σε. Καὶ τίς γὰρ οὐτως ὡς σὺ Θεοῦ μητής, τῶν πενεστέρων αἰδόμενος, τροφὴ πεινώντων, πόρος ἀπόρων καὶ σινελῶν εἰπεῖν θάλασσα πατοίων καλῶν.

‘Αλλ’ ὡς προμηθεῦ, ἐνδεῶν εὐεργέτα, ἀνθ’ ὧν τὰ πάντα τυγχάνειν τοῖς ἀπόροις ἀντιμετρήσαι σοι ὁ Θεός παντοκράτωρ κλῆρον κατασχεῖν τῆς Ἐδέμ κληρουχίας.

(Theod. Pressel, Joannis Tzetzae, Epistolae..., Tübingen 1851, σσ. 11 - 12).

2. Πρός τινα γραμματικόν.

Ἐλ μὴ παρ’ ἡμῶν ὁρδίως τοὺς χάρτας ἐλάμβανες, οὐκ ἀν δυσχερῶς ἀπεδίδως· ἀλλ’ εἰ καὶ μόλις καὶ δυσχερῶς τούτους ἡμῖν ἀποδοίης, χάρις σοι προκείσται τοῦ διδάγματος· μόνον ἀπόδος.

‘Ημεῖς δὲ τοῦ λοιποῦ τῷ πάθει μαθόντες, δυσχερῶς τοῖς ἐτέροις διδόντες, ὁρδίως ἀπολαμβάνομεν.

‘Ἐρδώσο, Τίμωνας ποιῶν τοὺς ἀνθρώπους καὶ μεταπλάττων εἰς θῆρας καὶ ξενήλασίαν διδάσκων λακωνικὴν καὶ Κυκλώπων μισαλληλίαν καὶ τὸ δσύμβατον.

(Ἐνθ’ ἀν., σ. 19).

ΕΓΓΡΑΦΗ-ΙΠΙΚ

ΕΤΑΙΡΕΙΑC ΒΥΖΑΝΤΙΝΩN ΓΠΟΔΩN

ΤÓΜΟI Λθ'-Μ'

ΛΕΙΜΩΝ

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΗΡΟΣΦΟΙΚ ΚΑΘΗΓΗ

ΝΙΚΟΛΑΆΩ, Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ,
ΕΝΙΚΩ, ΕΑΜΗΛΙΑ ΕΙΑΝΑΣΙ ΔΙΕΥΘΥΝΗ, ΉC ΕΠΙΕΡΆOC

2/75

Universität Hamburg
Seminar für
Byzantinistik
Schriftleitung:

ΣΤΘΗ ΝΔΙ | 1972-73

1. *(Τῷ πρωτοθεσμῳ τῷ Μονάρχῳ)**Theodoro Muzalonii, protovestiariorum*

[Γ. 204v] Εἶχον μὲν αὐτὸς παντελῶς ἀπαραμέτρους τῷν ι] μετὰ τοῦ μὲλεροῦ Χούμου τὰ σὰ δέξασθαι γνάματα. Στοι; δ' αὖτα καὶ γνάματα ἐδέσθησαν, οὗτοι μὲν ἀκριβεῖς εἰστεῖσι καὶ παραγόντες τοῦ πάθον εἰδότες εἴδει γάμην, εστοι δ' ἀηθὲς ὄμοιος εἰστεῖσι οὗτοι καὶ μετεσκοτεῖσι τοῦν τοῦν πάθησαν τοσαντῆς συνφροσεῖ καρπομένους ἦσαν, παρέκριτον ἦσαν [Γ. 205r] καὶ οὐ μετρίειν ἔπειροκεν, ἀπαρακλιτοῖς τέος τῷ πορθεόν παντάπατον τομιζομένος. Πλὴν ἀλλ' αὐτὸς δὴ τοῦτο τὸ παρακλιθῆμα πονήσαν, αὐτὸς δὴ τοῦτο πεποιήκει καὶ πλέον ἀπαθήτας πεποιήκει δὲ πόνος; Οὐτοὶ ταὶ εἴδηντες παρότι θεοῦ σου καθ' ἑπάτην ἐπενέρθεντο οὓς καὶ πᾶν ἔτερον ἀγαθὸν καὶ βούλομεθα καὶ ἐπενέκριθε, ὥδην γῆρας τὸν αὐτὸς ὡδηνῆθεν, ἥμων παραδίπνιον θάλασσαν εἰσεῖσθαι εἰπεῖν οὐδὲν τὸν αὐτὸς μάλλον ἔχον γηρεύας τὸ συμπεσόντα δηλοῦν καὶ λόγης παρακλιτὸν ἤσθιν, ἐπὶ πλέον ἢν θεοῖς παρακλήσιν καὶ κοντῆσσιν ἐπὶ πλέον τὴν ἡρακλήν. Οὐ μὴ [Γ. 205v] ἀλλ' ἐπειδὴ παρότι τῷ θεῷ μέγας οὗτος κεῖται μισθὸς ταῖς συμπαθεστάταις φυκαῖς καὶ ὃν ὁ τεῖχος φιλαθητούσι, αὐτὸς ἀντιμετερόυσι καὶ τῇ σῇ φιλαθητοτάτῃ φυκῇ η μάλιστα ἐς τὸ παλαιαλίστον μετεῖσθαι αὐτὸν τῆς περιφέρεις [Γ. 213r] ημῖν πόνος, αὐτὸς τε οὐδας καὶ πῶς τις ἔτερος εἴδεις ἂν καταδίνῃ γνώσις ἀμπε τε γιαν οὐδὲ καὶ γνῶσι, οὐδὲ καὶ τὸν ἔχοντα, ποντια μὲν οὐρόβολα τεθεὶς αὐτὸν ἐκδιπονθῆσαν, ἐπ' ὅ φωτιν αὐτῷ συντίθει καὶ ἀνακλα- στόθιν τούτῳ πάλαι φιλεῖσθαι συμπτῆσα τε οὐτα καὶ νέην τονόντα, οὐδὲ τὰ φόρτον ἐπὶ πόνων ἀρμένον εἰ τούτη φέρει (πόνος για ὅς γε αὐτὸς ἔτει- δεῖται οὐδὲν αὔριενος ἐπὶ πόνου φέρει); ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλλον πο- σθος αὔριενον μᾶλα τε πάντα, οὐδὲ δηλοῦται ἀγράθη, καὶ δημερῆ βιοτερό- εις ἀκριθῆς καὶ μόνιμος εὐρεσοντί. Οὐδὲ ἀνθεῖσθαι ἔχεις καὶ ημῖν αὐτὸ- δηι τοῦτο βεβαυονταμένους, ὅπερ καὶ βούλει σὴ τὸν γνωμάτων πεθεῖσθαι ημῖς- εται, τὸν μὲν ὕδωρ μοντελόν κακοτὸν ὑπερροπονητα, ὑπερροπονητας ὄμοιος, 25 καὶ πάντων ἀγρεπτῶν καὶ πιεψιδοτῶν οὐδὲν τοῦτο μάλιστα παντάπατον τὸ ἔγκροτον μεθαραγκούμενον τὸν ἀπότολον διανηκάτων γνέσθαι τὸν ἀπότολον διανηκάτων δὲ πόνος; ἐν τῷ γηρατῶν δηλοντί βλέπεται πόνος τὸν [Γ. 206v] ἐκ θεοῦ μαθητὴν μετ' ἡμῖν δι τοῦ πηγατού πέρηκεν τὸντον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πλεοτον τάν- ίττον νομίσεων η ὡς αὐτὸς φαίνη τὸν καθ' ημῖς ἀναργὸν συμμετέχον.

2. *(Τῷ πρωτοθεσμῳ τῷ Μονάρχῳ)*

[Γ. 212r] Δοῦλον ήττον ἔπειρας ἔπειρος, δη εἰ γε μὴ πέτρομας, πλέον ἀν- πρόμεντες μποτέμηρασθαι τάχιον η καταργεῖται, εἴθις οὐδὲ ἐμπισταγεῖται μάλλον πέμπειν [Γ. 212v] διενοίημεν. Οὐτοὶ δὲ διαρούθεντες αὐτὸς κατέσκομεν δὲ οὐκ ιν' αὐτῷ ποτε καὶ κηραΐσθαι (πόνος για τὸν δηλοῦτον χρήσαστο, εἰ μὴ βούλοιο πεπόνθετο μηδημος ἔχειται εἰστὶ τοῦ λοτοῦ κηρουσθατ), ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλλον κατέσκομεν, ην μὴ σὲ τὸν φίλον αὐτοὺς, καὶ τοῦ περικόρων μήσοντι οὐδὲκανταρήσης αὐτῆς γενερέσθη.

3. *(Τῷ αὐτῷ)*

"Η μηδὲ διδούσα, η καὶ η στὰ διδούσα, κοντὴ παρομία, η γε θεστῆσει καὶ φαίνεται πάσσον διεσεῖται πεποιήσθει μηδὲ διαλέγεται τῆς τῶν πεποιήσεις [Γ. 213r] ημῖν πόνος, αὐτὸς τε οὐδας καὶ πῶς τις ἔτερος εἴδεις ἂν καταδίνῃ γνώσις ἀμπε τε γιαν οὐδὲ καὶ γνῶσι, οὐδὲ καὶ τὸν ἔχοντα, ποντια μὲν οὐρόβολα τεθεὶς αὐτὸν ἐκδιπονθῆσαν, ἐπ' ὅ φωτιν αὐτῷ συντίθει τε οὐτα καὶ νέην τονόντα, οὐδὲ τὰ φόρτον ἐπὶ πόνων ἀρμένον εἰ τούτη φέρει (πόνος για ὅς γε αὐτὸς ἔτει- δεῖται οὐδὲν αὔριενος ἐπὶ πόνου φέρει); ἀλλὰ διὰ τοῦτο μάλλον πο- μεται δεῖρον οπονήσαται τυνόντα, ην δηλοῦτοι μηδὲ διδούσιν παντελῆ καὶ μικροῖς πολλοῖς, ωρὸ μακρας δοτίας οὖσα δὲ καὶ γηρεύας παντάπατον ἐκελευμένος. Ετοι τι γεννεῖται κηρόμος τῷ κεκτημένῳ, πρός οὐδὲν ἔτει- 15 πάντος η ποτον ἔχειν τούτη, δη μηγιστρό τὸν τιθεται τημιαν καὶ σὸν τημιαν τηλιθη βούλομενος λέγειν, ἀρετ [Γ. 213v] δης δικαίους καὶ καλούς τοῦθι οὐτοὺς ἐγὼ τὸντον. Οὐ μὴ ἀλλ' εἰ τοντότος γε οὐνος ο σός, μηδεσὶ δηλοῦσι τὸν μαθητὴν μετ' ἡμῖν δι τοῦ πηγατού πέρηκεν τὸντον, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πλεοτον τάν- ίττον νομίσεων η ὡς αὐτὸς φαίνη τὸν καθ' ημῖς ἀναργὸν συμμετέχον.

1 - 2 τοῦ μελεροῦ Χούμου: Theodorus, ut videtur

Ep. 2, inser. inserui ep. 3, inser. inserui 7 ἡδι cod. post corr.: θεον cod.

20 ποὺς φιλοτιμῶν αὐτοῖς τρυχάει, ἀλλ᾽ ἔτεστ πλείστους ἐπὶ πλείστους πάγων προέρχεται. Οὐδαέν της καθηματημένης παντούς τῆς οὐδὲ καὶ ταῖς αἰ
καὶ αὐτὸν ἄγγος λεγοντος (Αποστολ. IX 36 = CPG II 471), ἐπέταν
αὐτὸς εἴρηστον πολλὰ βεβιούτεραν καὶ σὺ μάλιστα πορῷ ήμῶν ὡς πάντα φαῖλος
ταῦτος οὐ φθείρεται διδύμως.

4. Ηλός τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα τὴν εἰνυγενεστάτην βασιλισσαν

Irena Eulogia Palaeologinae

a. 1303/4 - 1307/8

[I. 233 ν] Υγιαίνοις ή πανευνυγενεστάτην βασίλισσα, ὑγιαίνοις καὶ τάλλα πάντα πάσσαν εὐ καὶ καλῶς ἔχους, κορηγούτος τοι τοῦ θεοῦ δμοῦ μὲν ἕντειν πᾶσσαν, δμοῦ δὲ καὶ σύμφασαν εἰνθιμιαν, ἀλλὰ καὶ εἰ τι ἔτερον ἀγαθόν,
5 εἰνήν· τὰ δὲ μετὰ τὴν εὐχὴν ἐφότηρος ή δὲ ἐφότηρος πῶς τὸν ἐν μέτωφ τοῦτον χρήσθων ὁ πανευνυγενεστάτος [I. 234] ἔσχε δεσπότης; πῶς η σὴ βασιλεία;
Καὶ γάρ ἐγώ δέδοκα καὶ πολλὰ δέδοκα τὴν τε δινοχέεσσαν λογιόδουνος τὴν
ἐξ τοῦ τόπου, ἐφ' οὖς τὰς διατερψίας οὐκ οἶδα, πῶς ἐν τοιῷδε καιρῷ ήμεραν.
ποιεῖσθαι, δμοῦ δὲ ἀναλογούμενος τὸ πυνηρόδη τῆς ὥρας καὶ τὸ ἐπενθελ-
10 δεσφύθοδός τοῦ δέος τὸ τε κακόργον τὸν δόταν, οὐ δὲ πάντα οὐδὲν θυμῆ-
τὸν τῆς Βερούτεζης περιθένοντα κάρον, η μᾶλλον ἐτὸντον μόνων ἀνίσχοντα
τῶν παραλλῶν πηγῶν πολὺν τε ἀπορέροντα τὸ ἐκ τῆς θαλάττης πελέον καὶ
θερμά ταῦτα ἐκδιδόνταν ὅπουερ ἐκ βαλανείου, ἐτέρων, δις εἰπεῖν, ἔχοντα η ὡς
15 τὸν θάλαττον ἔχει φυργὸν φρούριον. Βρύοι γάρ εἰ καὶ τάλλα μηδὲν ἐξεταστος
τοῦ εἰμι εἰδέν τις οὐδαμός πολυπόδημον, ἀλλ' οὖν ὑπὸν ἐνεκεν πελῇ αὐτοὶ δὲ
τοῦτο πον εἴθα τὸ γε τὴν ἔχον περιμοστοτερες ἐστὲ καὶ πάντα τοι ἐξετάζων
εἰμὶ καὶ πολλὰ πολυποτυμοῦν, πάντων περιθαύμενος τῶν εἰδότων. Πιθα-
νηραὶ δὲ ὅπως [I. 234 ν] δηλούστον φίστεος ἔχει καὶ οἰστειν ἀγαθοῖς ἔχει κατά-
20 τηρί θεογονίην ταῦτην δεξιούσθι τοὺς προστροπώντας. Τοῖν ται καταγα-
ῦσσα διάστασις οὐδὲν ἔτερον η αὐτὰ δὲ ταῦτα πληριωτος πλούσειν,
ὅτα διάστασις οὐδέν τοις τολέας πολέμει. Τὸν μὲν γὰρ Κάλλον μάτατα λεύκον,
ἀριστον εἴναι φαστ καὶ τῶν ἀλλων προκεχειριθμῶν πῆκαι τε κατοκίαν καὶ δια-
τριβὴν γένεται ποιήσασθαι, ἀριστόν τις πάντα κορηγούντα, δοσα γῆ καὶ διάλασσα
χρητά γένει, πλὴν γλυκέστων ναυπίκων· τοις καὶ τὸ περιγένον γρασίν ἀλεπον
25 τὸ ὄλον καὶ προσηρνές εἴσαι, μηδὲν μηδὲν ἐπὸν κειμένον μηδὲν· ἐτέρους ἄνθεας
τοὺς μετρόβαλλον, ἀλλὰ καὶ δηρὸς ἀνάπονος ἥκων αὖτις ἥδηστος τοῦτο μετανείναι

καὶ καλλιλοτος δημαρτινον ζωτικην στόματαν ανθεύσαντο εἶναιν. Οὐ μηδὲ μᾶλλον τότε θλασσα καὶ μετὰ τοῦ εἰνχριστον φεροντα ήδονην τοῦ κατοκύδουν αὐτῷ
30 περισταται πόλεις τῶν τορθετοντων καὶ ἐπιτιθετοις ἔστων οἰδέν οὐδὲν. ἀριστόν τοῦ γε βουλημένον καλλάς ἐρρεσθαι τὸ σῶμα καὶ μαργαραν ἀπροσθετοις νόσοποιοις καλλόσ. Διὰ τοῦτο καὶ δέσμονα κατὰ τοῦτον ἔγινον ποιεῖσθαι· μᾶλλον
τοῦ εἰνιούδε τοῦτον τας ἀπαστροφας ὑψεις ἐν τοῦδε καρονον ποιεῖσθαι τοῦτο καὶ μηδὲν μεριμνας
μέλκου τοῖος ὄμεις τῷ οἴκῳ καλλιλοτον ποσταταιπονορετε τοῦτο καὶ παραστενάσσετε μῆδας
παρέξετε; μέλκει τῶν ταντος ημῶν παροτρησετε καὶ ὅτι ἐπὶ τοιούτον ἐφερτή-
25 ποιησανται διελλά, διτε πάροδοις ἀπεστήκατε καὶ ὅτι ἐπὶ τοιούτον ἐφερτή-
τος, διηρή ἐν τῆς παρονοτας γλυκυθυμίας καὶ τοσαύτην

5. Πρός την αὐτὴν

Καὶ πολύων ημετος τῇ βασιλείᾳ σου, διτι γε καὶ μη ἐν ἀλλοτροις (οὐ γάρ τοῦτος εποιειν εἰδέσθε τα ὑμεῖς, οὐδὲ μάλιστα), ἀλλὰ ημεις ἐν ἀλλοις καταδι-
ποντα ημεῖς ἐν ἔτρους [I. 235] αὐτῇ ἀπεδιμησας, καὶ τῶν αὐτοις περὶ τῶν
αὐτῶν καὶ γε εἰ πλέον ἐπιφροδίνους καὶ πλειων καὶ ονειρηγένους. Τῆς γαρ
ην αὐτορογονούνον στρεγθεύεται δριπλας, διεντερούν διπλας, διεντερούν
τι. δὲ ποιοῦμεν; διμελεῖ δια τῶν γλαυμάτων περιόμενα καὶ οὐτι μη αὐτοῖς ἔχομεν
διστανει τοις πομάμασι ξηρόδαι, πόσις σκύτας τινας αὐτῶν καὶ εἰλιθνας τετρε-
μελα, ἀγαπωντας καὶ εἰ σημειον διενθεύν καὶ λιδηληται τοῦ κατὰ βούλησαν
ἔχομεν καὶ γὰρ ὅτος οὐδὲ κορηγει πόντος γερμανάτων τὸ ἐκ τῆς συντείας
10 ἀπαρτῶν διλον, ὥστε καὶ τελέως φυργίς ἔρεσσα παραμυθισασθαι, αὐτῆς διη-
ταύτης τῆς δικλατας ἔχεται περιηγημένη. Άλλα τίς ἐστιν δ τοσούτον ημεῖς ιδικηρας;
τέλος ἔγινε μαλλον δικλατος κατηρηγησον; πότερον αὐτοῖς δὲ τοῦ διαιρονος,
15 η οὐρα αὐτούς μαλλον διλον δ τῆς Αγατας περικεφαλης ημᾶς ηδηροτε; Η γὰρ οὐκ
άνθιστα τούτο, καὶ μη ἐν μυκονις αὐτῃ ἐν μεγάλοις καὶ [I. 236τ] πάντα τοι,
τι μεγάλοις ημεῖς ηγιαστα; Ήδηται μὲν ἐμοι θερμωτος εἰλεν η ψυχὴ ημῶν ἐγνωμεν
τοῦδε μάλιστα στρεγην καὶ γε τῶν ταντον ἐπιτοχεύειν καὶ αὐτος σφύρωα ἐκζητον
20 εὑδάριμονας έλεγον καὶ γε τῶν ταντον ἐπιτοχεύειν ἀνδροι σπονδαδιο τοῦν καὶ
τοῦδε. "Η τι δι, Ελευθ., Χορῆμα γένοται καλλίον μεθινει φροντίσεως
τονεσσα προ παντος στρέγον τεθαυμαστον η φυχὴ εξιστορεῖσαι μεγάλην φροντίσεως
25 καὶ πάντας ἀρετῶν ηδαις αὐλοτος κεκοπιττέρων; Οὐ μηδὲ μη τοῦ ημένος
αὐτοῖς αὐτὸ δη τοῦτο τὸ παλαι τητοικενον, καὶ ημεῖς εῦθης μάλα προθέμονται
αὐτῷ προσεδήμαρχον καὶ γε ἀμισάρεια εὐτατια μετ δοης τοῦ ζεστον εἰσεν
25 τῆς εἰρέτων, εἳη' φ καὶ κατηρηγει τοις καὶ πονηρούδησι καὶ πονηρούδησι σοι,

STUDI E TESTI

208

DÉMÉTRIUS CYDONÈS

CORRESPONDANCE

PUBLIÉE PAR

RAYMOND-J. LOENERTZ O. P.

II

Universität Hamburg
Seminar für Klassische Philologie

133/63

CITTÀ DEL VATICANO
BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

1960

205

10. VIRO RELIGIOSO

Oἶδα δὲ φιλοῖμα πρὸς σου καὶ μὴ γεάροντος. τῆς μὲν γὰρ ψυχῆς, δέτι (f. 99v)
σοι βεβαία περὶ τοὺς φίλους, πολλούθεν ἔτικτο τὰς μαρτυρίας, οὐτε ἀνεκπόνητο
διατάξουμεν. ταῦτα δὲ εἰποτολαῖς πολλῶν διορθεων κακογένεων συμβαίνειν
πρὸς τὴν τῆς φιλας ληγοθειν κύριον οὐ δικαιον εἴηται φίλου. διὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς
χάριν εἰδός σου τῆς γραφῆς, τῆς σωτῆς εἴη, ἀλλα μετατίθει τὴν αἰτίαν οὐκε
ἀλλογενα. οἶδα γὰρ ὃς τῆς τῶν ληγομάτων φρογὴν διατηρήσος γῆτιν ταῦς εὐχαῖς,
αἴτιος καὶ μάλιστας ὅταν ὑπὲρ φίλων γένονται Θεος ἐπινενει. καὶ τοῦτον ταῦτας
10 διέτο γῆμαν. οὐτως γὰρ ημῖν τε τὸν διαστήτην θεον καταστήσεις, οὐ μεῖζον
οὐδὲν ἀντὶ ημῶν γένοντο ποτέ σου, καὶ συντῷ τοῦτος τῆς ἀγάπης αὐξήσονται μιθοῖς,
οὐ καὶ σύντῳ σου πρὸς πάντας επονδεῖται.

205 U 180^v, f. 176. 8-9 εἰκαῖ, οὐ μεῖζον οὐδὲν ἀντὶ ημῶν γένοντο πρὸς σου

LIBER XXI

206

1. CIVI, THESSALONICAM

Constantinopolis, 1379-1380

U, f. 176) Ἀδημετέ, δὲ γοθέ, περεοθατ με καλένων. πᾶς γὰρ οὐ τοῦτο ποιεῖ, μῆκος γράψατε
καὶ καλλος εἰποτολῶν αὐτῶν πολὺ γένος, δημητρε τῶντοντε ἐκποτόνημ, οὐτε εἰ δημητρε
οὐτε μάλιστα μον τοῦτο παρθεν ὥστε τῶν καθηγέσων ἐμπατετόντων ἡσπάνημ
οὐ τῷ πρόσγιατι γέρασθαι; ἀλλὰ ταῦτα μετ παρθεν τὸν ἐφ γηγήλης μετεπόντων
1. 176^v λόρης καλος καὶ τικτόντων ἀπατῶν δικαστέρα παρθεν. | οὐ δὲ βασιλεὺς καὶ
ἀνέρω τε τὴν ἐκποτολήν διδόντος ἔμοι, καὶ κατέ κατον, δις ἐκτίνεις καὶ
μετατετεντέλε ποσούμιαν εἰπήνει, δόσον τε εθείμηνας πτερωτας, καὶ δις ἐπαν-
ελθότος ἐκποτοληρος, καὶ προποθημα δις νῦν βιογον πατρὸς βασινέρον οὔτε,
εἰ τούτον μετὰ τὰς μαρτυρίας δικαιοντας καὶ τοὺς ὑπέρ αὐτοῦ πόνους αγανακτον-
τος αἰσθάνοτο, καὶ πολλούντος γηγῆσθαι τι πρὸς σου τῶν ἀπεσκόπων αὐτῷ.
καὶ δι πατρα αριστας ἐκεῖνος καὶ τὸ μὲν φεῦδος δις κηγηνο, πρακτορεμένος τῆς
διηγένειας δις οὐκ εἶτον ἀλλα τὴν ἀπεκόμενος, οὐγῆσθαι μετέργενον οὐδὲν
μόσ, ληγετόθαι δὲ οὐκ γηγήταρο, καὶ κοντη τέλεγεν εἰδῆ πρὸς πάντας εἴηται
τὴν ληγην ταῦτας γὰρ οὐ σὲ μόνον, ἀλλα καὶ πάντας τοὺς γηγετέρους πολίτας
αἴτια πρᾶξαι, οὐδὲ φέρετο πολλῶν εἴηται τῶν πολὺ ποτέ ποτές αὐτοῦς παρηγένετον
διηγεῖσθαι τε παρ' αὐτοῖς ἀκοντατας τὴν ἐλευθερίαν, καὶ συντριψατο τοι
τούτην ποτὲ τὴν ληγαδον, ταῦτας διξιντας καὶ διστανται καὶ παθεν ὑπὲρ τῶν
αὐτῶν σημερεροτων, εἰ τε κηρύξαι ποτε δημητραν θελον διτε τὰς εὐθερεστας
ελάμψιαν, νῦν δὲ οὐτος οὐκ εἰκονιντο μηθε δι μὲν βάρβαρος δημος δι βασιλεὺς

Liber XI, epp. 206.217 = A, fasc. 17, signatus 15', f. 106.112^v; sed deest
folium unum in principio. U 181-194, f. 176-187.

206 Deest in A.

206 8 βασιλεύς: Ioannes V Palaeologus. 11 πτερωτος: 1376. VIII;
Lampris-Amanos, Pg. Xe, n° 15 (p. 21-32), 15-19, n° 47 (p. 81), 54-56, n° 52;
(p. 89) 31-33. 11-12 ἐκποτοληρος: 1379. VII. 1, ibidem, n° 15 (p. 32) 19-22;
n° 52 (p. 89) 34-38. 18 πατρα: Thessalonicensis. 23 βασιλεύς: Murad,
Orhani t., Turorum Ottomandium princeps; v. epp. 222.88; 224.37-39.

έσχάτης ἀναπνοῆς ἐν πολλῇ παροψίᾳ τὴν καλὴν παρακαταθήκην τῶν ἀγίων πατέρων, τὴν σύντροφον ἡμῶν ἐκ παιδῶν διμολυγίαν, ἣν πρώτην ἐφθεγξάμεθα καὶ ἢ τελευταῖον συναπέλθοιμεν, τοῦτο, εἰ μή τι ἄλλο, εἰτέθεν ἀποφερόμενοι, τὴν εὐσέβειαν.

(Louis Petit, Patrologia Orientalis, tome XVII fasc. 2.
Oeuvres anticonciliaires de Marc d'Éphèse, σσ. 475 - 476).

I - ΜΑΝΟΥΗΛ ΚΑΛΕΚΑΣ

1. *(Τῷ βασιλεῖ).*

"Ἐν τι καὶ τοῦτο τῶν σὸν ἀγαθῶν, ὃ βασιλεῦ, τὸ μηδὲ τῶν ἐν τοῖς ἀρχομένοις μικροτάτων ὑπερορῶν. τοῦτο γὰρ ἦν ἀντικρυνθεῖν τὸ καὶ ἡμᾶς πρὸς τὴν σεαυτοῦ προσκυνήσιν ἔλλειν. οὐ γάρ μόνον ἐν τοῖς ἄλλοις τὸν θεὸν παράδειγμα προεστήσω τὴν πρὸς αὐτὸν ἀκοιδῆς σοι περιποιουμένοις εἰκόνα, ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖνος προνοούμενος καὶ τὸν ἐν τοῖς οὖσιν ἐσχάτων, ἀχράντως καὶ μέχρις αὐτῶν ἐξικνεῖται, οὕτως οὐδὲ αὐτὸς ἐν τούτῳ τῆς μιμήσεως ἀπολιμπανόμενος, τῶν μηδένων ὑπερορῶν ἀξιοῖς· καὶ συμβαίνει σὲ μὲν διὰ πάντων καλῶς πρὸς τάρχέτυπον ἀνατρέχειν, τὸν δὲ ἀρχομένους οὐ μικρῶς ὠφελεῖσθαι, διδασκομένους δὲ πρῶτος ἄλλήλοις καὶ τοῖς ἑαυτῶν ἐλάττοις προσφέρεσθαι χρῆ, διότε βασιλεὺς δὲ μέγας καὶ τὰ μικρὰ τιμῶν τούτοις διδοΐη χώραν. ἐγὼ μὲν οὖν τῷ σῷ κράτει χάριν διμολογῶν ἀτε μεζονος ἥ κατ' ἐμαυτὸν ἀξιωθεῖς δωρεᾶς, τὴν ἐμαυτοῦ μικρότητα μέμφομαι ἵ με οὐκ ἐπιτρέπει βασιλεῖ προσιέναι τοσούτῳ· τὸ γὰρ ἐτέρωθεν ἐξ ἀφανοῦς δεδοικέναι φόβος ἦν οὐ οὐκ ἔδει φοβεῖσθαι. τίς γὰρ ὁν ἡξίον σοῦ κελεύοντος ἀντιβλέπειν; τοῦτο γοῦν ὡς ἔφην διὰ τὴν μικρότητα παραιτούμενος, περὶ μὲν τῆς δωρεᾶς πειράσομαι λόγοις καὶ εὐχαῖς ἔσαιει τὸ σὸν ἀμείβεσθαι κράτος, τοῖς μὲν πρὸς πάντας δεικνὺς ὅτι σε κοινὸν ἀγαθὸν ὁ θεός τῷ βίῳ δέδωκε τούτῳ, ταῖς δὲ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν χρώμενος, ὥστε σε, τῇ πατοΐδι περισώσαντα μετὰ δόξης τὴν σωτηρίαν, εὐδαιμονίας ἐπὶ μήκιστον προελθεῖν. νῦν δὲ παρὰ τοῦ σοῦ κράτους αἰτῶ μηδὲ ἡντινοῦν παρά τινος ἐπήρειαν ἔχειν ὅταν ἐπανελθεῖν ἐν τῇ πατοΐδι βούλωμαι. δίκαιον γὰρ τὸν ὥσπερ πρότερον οὕτω καὶ νῦν οὔτε φθονεῖν οὔτε ἐνοχλεῖν οὔτε ἀδικεῖν οὐδένα προηγημένον, ἀλλ' ἐν γωνίᾳ καθῆσθαι βιβλίων ἔχόμενον, μηδενὸς προσαπτόμενον τῶν ἐν μέσῳ, καὶ αὐτόν, σοῦ κρατοῦντος, παρὰ μηδενὸς ἀδικεῖσθαι.

(R. - J. Loenertz, Correspondance de M. Callecas, σσ. 186 - 187).

2. *Δημητρίῳ Κυδώνῃ, εἰς Ἱταλίαν.*

Ἐτι μὲν δον σον μνήμην ἔχω τοσοῦτόν σοι καὶ ἐπέστελλον, εὐ οἰδ' ὅτι πολλὰς ἀν τῆς ἡμέρας ἐπιστολὰς ἐκομιζον. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἐφ' ἡμῖν

γραφεὶ ἀμυδροῦς τῆς τῶν φίλων ἐμφέρειν καὶ ἴδιάληπτα μόρα σιδήν ἡτού
αὐτῶν προσγεύστεν γρυπά.

Ἐπειδὴ δὲ ἀλλοῖς ὄμηλῆσαι οὐκ ἀρέται ἥμιν, διὰ τούτουν τετοχαρί-
νοις, καὶ δὲ αἰτίαι τούτων τοῦ συνβίου ἡμίν τὰ καθ' ἥμιν ἀλλήλων ἔνθιλα
καταστήσαντεν, ἕστ' ἀπὸ ἡστερῶν ἔητον ἥμερας γενομένα, ἀλλὰ τὰς μεμβράνας
ἱδνώτες καὶ γέραις ἀνελέκτες τὸν πεπομπότα διαφερόντος ὑπεδέξαμεν,
τὸ τε δῶρον τῶν μέγα τι λογήμα καὶ πολλοῦ ἀπέδειπθα.

(Γ'. Β. Παπαδόκουλος, ΕΕΘ, 1927, σε. 189 - 190.)

Z · ΜΑΝΟΥΧΗ ΠΑΛΛΙΟΛΟΓΟΣ

ΤΦ Κυνήγη.

Ο φιλῶν ἔτηγετος, ἔχετος, τὸν Πλάτωνα· ἀλλὰ τὸ τὸν ἄνθρακα οὐν δῶρον
γενεθεῖσαι οὐκ διοπονοῦσθεντος ηγειδοθεῖσαι, μαίστρα δὲ καὶ γέρετας αὐτὸν ἀπο-
μολογεῖν ἥμιν δικαιον οὐκ ἡττον ἢ σε γε τούτον διεξάμενον. Εἰ γαρ τοῦ μη̄ ζῶν-
τος τὸ ζῶν φίλωνον δέον δοκεῖν τῇ 'ζετονον σοργῇ, ζῶν δὲ προλογον οὐκ εἴη ποτε
λέρογτο, οὐδὲ δι εἴη δ μη̄ κωνίσται, μηδὲ ἐνεργεῖ, μηδὲ λέγεται· ἦ δὲ οὐτες οὐτοις
ἔτεσιν ἥδη τούτοντος, ἀτ̄ ἀνάδημοτος μοναχοῖς, πάλαι τὴν τοῦ κάρδιμνον σο-
φίαν καταλαμποῦσιν· ζῶντα δὲ τοῦ αὐτοῦ σὺν καὶ ἐνεργοῖς ἀπορείνεις, ἢ δὲ αἰτία
τούτων δικεῖ, ἐν ᾧ τοῖς δῶρον πίνεται καὶ οὐτον ἀπολένεται, τούτῳ τοτεν κάρπ
ειλέντα. Ηλιγ τι μὴ τὸ μείζον λέγων; εἰ γαρ δ ἥμιν τοῦτον αὐτὸν μόνον ὑπῆρχε,
τὸ νεκρὸν ἀποτελεῖ δητα ἀναβιτῶναι, μνησοδὸν εἴη γάρον ὅρεισιν, εἰ μὴ καὶ τὸ
ζῆτη πιλοσόφους προσογή· ἔτει δὲ ἀμφότερα ἔξει καὶ δὲ ἐν εὐχαριτο γέγονε, ποτῶν
αὐτῷ πεπαγμένων δικεῖται· δι τὴν κάρην ἔκτοται· εἰ γαρ πινότες, φασί,
ἔκσαστος οἰστερος ἤθεται ζυπόνων, αὐτών οοι, τὸ θ' ἥμετος βιωντων ἀν σκότῳ,
καὶ πόδες γε ἔτι τὸ γιλοσόδρομος, ποῦ γαρ εἰ μη̄ καὶ παροῦσι; Ἀλλὰ γαρ αἰ-
σχύνομεν θεογόνων μὲν γέρωντα τετοτοί, γενιούρος, ηθὸν μετούρος, πειά-
γους κατατολύωντα, σὲ δ', ὑπερρόντα παρθένος τε καὶ ἥμιν τὰ Μάγιστρά
τε οἰκοῦντα καὶ ἀπανάνυμενον ἐν αὐτοῖς· ὀκνῶ γαρ εἰνεῖν θηραβέντα, καύτοι
σοῦ γε αἰθέλεν πλέον αὐτῷ δούλην δὲ ἔχειν, ή δηταὶ μὲν δὲν δέρτι·
στον Καλλίτον, ή' αἰταὶ δούλων δηρδόνων σοῦ μηνος έχην. Εἰ προγυμνάστων ἥμε-
τεραλλογένεοι, εἰ κατὰ φύσην ἥμεν ἔχόντες τὰ ποτύριμα, τούτ' δὲ καὶ ὁρα-
κεῖα βίος οὗτος ρουζίστο τούθι κάμνονται, καὶ πάντες δὲ ἐπερόθην ἔνος, διαλύσσον-
ται θεσμὰ οἰς κατέγη, ἐκατέροις ἔξειν φίλων συνονιάς κατατευφάνται καὶ, εἰ
τοῖς μανικώντας τρέφονται πολὺν οὐδέναν τοῦ διειστάται πεκριτέρον, ἀβίω-
τον τε τὸν βίον περικότα ποιεῖ τοῖς ὃντος λογήν ἔταιρον θρωνόστοι, τούτον δέ, οὐτον δέξαν-
τες ἥμερον τοῦ τοῦ μετ' ἀλλήλουν τούτουν συντίναι· ἐπειδὴ δέ, οὐτον δέξα-

θεῦ, νοστεὶ μέν ἥμιν δ καυρός, ὑδίνει δ' ἔτι τὰ ἐγκενιγμάτα, διη δηλότα δ' ἐρεθεῖ τὰ καθ' ἥμιν, δι γάρ φησιν Ἰσοκάρτης, τὸ μετέλιον ἀδρατον, μένους μέν
ἥμιν ταῖς ταῖς διακεχειτεν παλαιται, σὲ δ' ἔτιν δὲ ἀνέστι διάγεν κακόβαται, σὲ τω
τῆς φιλας βιασταμένης. Οὐκον δ' θω ταῦτα δέθοται, τοῦ τηρ ἔχειν πεποη-
κότος ἀμελητέον; οὐδὲ δθ' ἥμιν σε τῶν δυσχερῶν κανονίσσων οὐ προσήγε-
μεθα, καὶ σαι τοῦθι αἰρετον. 'Ἄλλα τηρ στρήν οἰκουμα τὴν διητὸν λαμπρο-
τέραν φωνῆς οἰκθεῖται μη̄ μήλεν, ἀλλὰ τὸ τάχος δμασθεῖ τῆς ποδὸς ἥμιν
διδοῖ. Οἴδα ποι καταρεψῆς' τίνος δ' ἔνεκα τούτον πεγατίσση' διλλά καὶ τοῦ γε
εἰσόντα ἔγρων, ὡς εὐμήλιαν θέμαν τὸ πιεζόμενον. Δεῖσον δέ τὸν φίλον τῷ
θ' ὡς τάχιστα τῆς πεντὸς ἐπιμήτραι καὶ τῷ τὸν Πλοεδώνα (ἄλλα παρόντας μόδιον
λέγεν) καὶ τῷ τὸν πλεύν απονεῦθη ποδὸς ἥμιν πεποιθεῖσαι. Ταῦτα μέν διεύ-
πειροθεῖ περὶ οὐ πολὺς δέ ληρος, διέκα ανόματα, σύμπειρον μὴ καὶ διον καὶ
ταῦτα ἐγράψειν, τοῦτον εἰς τέλος ἀγαγεῖν θυνησόμενα· ή γαρ πιθαρά οὐ διεῖθη,
δεισήση τῶν ἐρεθιδίων εὐθὺς καὶ, ἀναβολήν ἀποθέμενος πάντα, τῆς διδοῦ πάντας.
Δημητρίου οὐδὲν ἔστι πειθεῖστα καθίστασαι· ή δὲ καὶ τονταντον, οὐδὲν οὐδὲ τηρ
ἀφίξεν δειν νομοῦμεν πανεργηθεῖν· πειθανοῦ γαρ ἥμιν μηδενός τερος εἰρημένον,
εἰλθὼν δήλος ἔσθι, μη̄ ποδὸς ἀνάγκην τοῦτο πεποηκός· θερ δὲ τὰ παντά μη̄
πρός ἀνάγκην, τοντφ κέρις. 'Ιν' οὖν σαι τὸν πόρον διφείλτηται παρ' ἡμῖν, εἰ μᾶλ-
λον διπλαθα δόξει, μᾶλλον σε πείσειν διημέστεται· τοιγαροῦν σε οἰκη ἀλιογον
ἀποτέλεσθαι.

(Επιτελε Λεγεντ. Lettres de l'empereur Manuel Paleologue, Paris 1893, σε. 1 - 5.)

H' - ΙΩΣΗΦ ΒΡΥΕΝΝΙΟΣ

1. Ιονδων.

Εἰ μὲν ἀκεψίων ἐπιστάτην, δτι μὴ καὶ ταῦτα μν τὰ γεράματα κατά-
θιλαρον γαναγησει, καὶ δτι μη̄ μετά τὸ ἀναγράψαι, αὐτίκα ταῦτη τῇ γῇ
παραδώσεις η τοῦ περιθ, η τὸ γε μεριώτεσσον, τῇ σκοτίῃ, πολλὰ διος καὶ κατά-
λογον συντεθεμένα ἀπετελλον ἀσ οι. 'Οι την τοῦ' ἐκθυμούμενος, περὸς τὸ
γαρφεν σον ἐρθυμυρέτος γνησαι. 'Ἐργόνσσον γαρ ἥμερον λετοί, ίνα καῑ καρ-
της εἰλεη καῑ μέλιν ἀγορασθή καῑ εἰς κενὸν καῑ στρατοφοτε, καῑ γαλλε, καῑ
καλαμάριον προσελθή, καῑ γαρας ἀμβινοθή καῑ λαρας, καῑ τῆμα, καῑ πρεσ-,
καῑ τὸ τοντων ὑπερεον, ιη σραγις εἰς ματρη ἐπομασθεῖ. Καῑ ταῦτα μὲν δὲ τὰ
ξενθεν.

Τὸ δ' εξ ἥμερων ἀδρῶν ἥμερα, καῑ πόσα· Νοδὲς ενθεματα, τὸ γρεινοθέ-
στερον ἐν τοντος καῑ κοπαδέστερον· αὐλένος καλος· δραβαλμῶν ἐπιβιλα-
χειδος τεχηη· δακτύλων κητητος· γονάτων κάμψις· στήλων θεοθεος· γραμμι-
των τίτων· τοημάτων καλλος· έστι δ' δτε καῑ μισθητῶν δηκλασις. 'Οταν
δε καῑ γεμιμανηφρόδος εἰς τὸ κοριστα ταῦτα πεωληθή, καῑ μαρκός επετρα-

πλοῦς τελεοῦθι, καὶ ἢδη εὐδαιμόνεται, εἰς λεῖμας γένηται τοῦ πρός ὁν ἔστιν
ταῦτα. Ο δ' ἅμα τῷ διαγνῶν τῇ γνώμῃ τε καὶ τῷ σκότῳ τοῦ ἀποιούμενα
παραδῷ, ἀναλόγους δοῃ τοῦ πέμψαντος περιφόρης γίνεται, καὶ αὐτῶν τῶν
καλῶν.

Διάτοι τοῦτο οἱ παλαιοί, οὐ τάντη ἔχοτες τὴν σωματεῖαν, ἀλλὰ τὴν
αὐτῆς δυνατιὰν, διηγήσαντες ἐπειπον γέμματα ἢ ἐλέφοντο, οἱ μὲν πέμποντες,
περὶ τοῦ εἰς χεῖρας αὐτὸν δοῦναν τοῦ διακονιστοῦ, ἐκθεον γεάσοντες εἰς βίλλον,
ἔχον καὶ διὰ τῶν σηργαραμάτων αὐτῶν οὐ δὲ δεξόμενοι, ἀμα τῷ
διέξασθαι, τοῖς λόγον μετόκος εθῆς ταῖς ἐπειρηναῖς τοῖς σωματεῖας, καὶ αὐτοὶ ἀποστη-
μένοις περῶντο, τοῖς ίδιοις δελτίοις ἐνέργασσον· καὶ οἱ ἐξ ἑκαίνων λαμπά-
νοντες ταῦτα, εἰς τὰ ἔκπτωτα καὶ αὐτοὶ ἐπειπον βίβλια, καὶ διποστηθίζοντες
ἔπι ἐνδιδεῖτες, οἴσον τε καὶ εἷς τοῖς ἀρρεῖς καὶ εἰς ἄλλον καὶ τὰς συνελένεις καὶ
ἐπ πάσαις ταῖς δρυκταῖς, ἀρτὶ πάσις ἀργολογίας, τὰ γένητα κατὰ διηγητον
ἀπὸ στόματος. "Οὐτε ἐθαυμάστοι μὲν δ δεξάμενος, διπειρηναῖς τοῖς σωματεῖοις
ἐπειρετοί μετά ἐπιτίσων δ γένας, ὡς ὅγειρος ἐγραψίσθετο δε καὶ ἢ τῆς ἀργολο-
γίας διναυτος· καὶ ἐγκλητοί πολλαχόθεν ἢ παίδενσιν. Εξ οὐ καὶ τα τοιοῦταν
ἐπειρολογοῦθεν. "Οταν γάρ καὶ αὐτὸς ἐθυνθήθη ὁ γεράσων πρός τὸν αὐτὸν δὲ καὶ
τινα δίλοι πινετεῖλα τῶν φίλων, μεριμνήσος διι τὸν εἶναι τὰ γεύματα ὁ δε-
ξόμενος φίλος καὶ διποστηθίσεις καὶ μεταρρύσεις καὶ πολλοὶς διηγηστεῖται, καὶ
ἐπρός ἐνιαυτοίν οὐκέλον εἰς δέκανη η καὶ ἐκατὸν δέκανης έσται ἐγγεγραμμένα καὶ
εἰς τὸν αἰλίνα μυεῖ, πρός ἀρδεῶν φιλολόγων πολλάκις μεταγραφόμενα· μετά
πάσης οἰς ήδοντος καὶ τῆς απουσῆς καὶ τῆς τέχνης αὐτοὶ ἐγράφεν! Οὕτω Αἰ-
ρίστος ἐγράψει τὰς διποστολάς. Οὕτω Συνέτοις δ φιλόσοφος. Οὕτως δ Πηλονο-
σιώντος Ἀθηναρχος. Οὕτω πάντες, οἵ εἰστιν ην κάστροι διαινένονταν.
Οὕτως ἀρεὶ τὸν λόγον ἐπαύθαδον. Οὕτως θάσαν φιλοπαθεῖς, φιλόκαλοι
καὶ φιλληλγοί.

Εἰ οὖτοι καὶ αὐτοὶ έμα βούλει γέμματα δέχεσθαι, μετάργαγες ταῦτα περ-
τον, ἀμα τῷ δέξασθαι· ἀποστηθεῖς φιλοτίμως λέγε τοῖς φίλοις διεξέλουν τοῖς
πάσαις, διε ταχεῖς, τὰς ἀκαίρους διδάσκας καὶ ματαίας ἐγκόπτων. Καὶ δεξῆ,
οὐν Θεῷ δὲ εἰρήσθιο, μάλισ συγκάνα. Εἴτε δὲ η εἰπεῖν, καὶ ἐπιστήμης ἐχόμενα.
(Ν. Β. Τεμασσόν. Ο 'Ιωνὴς Βραβείων 1947, σ. 125-126).
Κρήτη κατά τὸ 1400, έν Αἰγαίων 1947, σ. 125-126).

2. Αλεξίφ.

"Αργοτέ μοι τῶν φίλων καὶ βέλτιστος, εἴης μοι πρός τῆς πανταρτίου φρου-
ρούμενος δεξῖς. "Ἐγνήσθος δοι τὰς βίβλους σὺν γεύμασσα πεπομφός τας τη-
μίας, διποστεῖλα ιδού σοι καὶ τὸν τρίτον θραυσόν. Θραυσόδο, ἔμα μὲν καὶ
τοῦ πάντα Κροίσου φίλεσσον, πολλοῖς δὲ τῶν φιλοχετοτον, κενοσοῦ πολλῶν
τημάτερον. Ηλίρη, διποστεῖλας κάμω κεφαλίσσας καὶ κηρεν σφραγι-
σμένος τοῦντον διποστεῖλα, οὗτον μέντην βούλθεντος, έως ὅρας μητέσεων τῆς

ἔμοις. Οὐ σανίς πεποιθόν, οὐδὲ κακοὶ πιστεύοντον, μᾶλλον δὲ σοὶ τῷ ἐμψύχῳ μοι
θησαντορ τῷ ἀνυψού τὸν Φιλίππου τῷ διακενθήσιν
καρβουτίν διητήκη. Ἰράμεν μέντορε ἀντηρατῆς εἰνεκα περιττῶν ἱηγόμενην
στην καὶ δίκαια ἐπομήσεος τὴν τακτίσην εἰς οὐδαί αὐτὸν τοῦτο ἐγγάσση.

(ἘΦΘ' ἈΝ., σ. 127).

Θ - ΜΑΡΚΟΣ ΕΥΤΕΝΙΚΟΣ

Παὸς τὸν οἰκουμενικόν.

Μαραγιώτατε μοι δέσποτα καὶ οἰκουμενικὲ πατρίσιοχα, πέποιθα εἰς
Θεὸν τοῦ ὑγίαινεν τὴν μεγάλην ἀμυνσύνην σου κατά τὴν αισθητὴν καὶ διμο-
μένην τὴν εὐρετανομένην ἐν Κρήτην πάντοτε καὶ αὐτὸς ἐλεύθερος Θεοῦ μηχόν
ὑγιαίνων τῷ σιωπάτι.

Τὰ αὐτάθι γενθεντα ἥρκινοντα μετάνιαν ἢνιανθίμενον πάλιν εὐχα-
ριστοῦμεν καὶ μεγάλως δοξάζομεν τὸν φιλαρθρωπον Θεόν τὸν ἐναντίσαντα σε
ἐν τῇ παρούσῃ δροκογύρᾳ, καὶ ἔτι καὶ ἐπὶ εὐχύρεθα, θωτος λαχνοπέρθεος καθ'
ἐκατόντην γάνην ἐν πειρασμοῖς καὶ ἀκράτωντος, Ιωάννης οἱ λάρωται τῆς
οἰδηθοδότου πιστεύοντος ἔχωμέν σε ἀγκοχαν καὶ καταρυγήν καὶ πεσοργήρυντος καὶ εἰ-
μὴ λαβώντα τὰ δεινά, παχαριστὸς ἐν πάσι καὶ αἰτερὸς εὐθέθησην εἰ δὲ ἀνοικῆ
Θεοῦ, δι' οἵς κομισταν οἴδεν αἰτίας, ἐπειρηναῖ τὰ δεινά, γενθανερεος δὲ τοῦ
παθεῖν καὶ ἐγκλητού πολλαχόθεν, ἀποτελεσθεος, ἀποτελεσθεος, οὔτω τοῖς καν-
δύνοις καθ' ἐκάτην στοματίκερος. Οιδές γὰρ οὕτω μικῆ τὸν διώχοντα ἀς ἵ-
ποθηγημάτα τον πισταρχον. Μή φανόμεν δειλότερος τῶν ἀνθράκων ἐκείνων ἐπτού
πατέων, τῶν Μακαρβαῖνων λέγων, στρενες διὰ μήδον τὸν κένταρον πατοθετάτως
τέρομενταντες κολάσεις, τὸν στέρων τῆς άθλησεως εἰλίγρασσον, δὲλλ' εἰπαρεν
καὶ ἡμεῖς μετ' ἐκείνων. "Τί γάρ; Καὶ μὴ τὸν ἀποθύναμεν, οὐ τεθρηξμένου
τούτων; Οὐ τῇ γενέσει τὰ ὄρεαλόμενα λεπτογήγομεν; Ποιήσαμεν τὴν διάγ-
κηρη φιλοτιμίαν· αποφανέθει τὴν διάλυσην τὸ κονὸν ίδεον πανηγύριον·
θανάτῳ ζωὴν ὀντησάμεθα. Μή τις οὖν ἡμᾶν ξετω φιλάνυχος μηδὲ ἀπολιοτος,
ταπεργώντων τῶν ἄλλων δ τίναντος· καὶ δ ποτῶτος έστω τοῖς ἄλλοις δόδοις, καὶ
ό τελευτιός σογαγής ἀμθήσεον". Εἰ μὴ γὰρ διηγεύδεις θῆρα, οὖν διὸ οἱ μάρτυρες
ἔλαμψαν καὶ οἱ δρακολογηταὶ τὸν στέρων τῆς νίκης παρὰ Χρυσοῦ ἐκομισαντο
καὶ τὴν καθολικήν καὶ δραμαδίον ἐκκλησίαν τοῖς ἀθλοις αὐτῶν ὡρίζουσαν
καὶ κατεργαζόνταν. Δεῖ γάρ καὶ αἰρέσεις εἶναι κατὰ τὸ θέρον· Απόδοτον,
τὸν καὶ οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένονται. "Ἄρ τοῦτο συνιώμεν καὶ οὐτως ἀγωνάω-
ντων, διποστεῖλα ιδού σοι καὶ τὸν τρίτον θραυσόν. Θραυσόδο, ἔμα μὲν καὶ
μεθα, πάντος καὶ αὐτοῦ τενέρμαθα τῶν αὐτῶν δέλθων καὶ τῆς αἰθίτης δοξῆς
καὶ λαγογύρων τοῦ πάνταν δ τίναντος, καὶ δ ποτῶτος έστω τοῖς ἄλλοις δόδοις, καὶ
ό τελευτιός σογαγής ἀμθήσεον". Εἰ μὴ γὰρ διηγεύδεις θῆρα, οὖν διὸ οἱ μάρτυρες

250